

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Cahier 2017-16

Van perceptie naar feit

Asielzoekers en buurtcriminaliteit

W. Achbari
A.S. Leerkes

Cahier

De reeks Cahier omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het WODC is verricht.

Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft.

Voorwoord

Wanneer er ergens een nieuwe COA-locatie wordt gepland, leidt dat geregeld tot protesten omdat omwoners vrezen dat de buurt minder veilig wordt. De vraag in hoeverre de komst van een dergelijke locatie daadwerkelijk tot meer criminaliteit leidt, was de aanleiding tot dit onderzoek dat werd verricht door populatie- en buurtanalyses op micro-data van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) over meerdere jaren. Het CBS weet van alle personen die ooit in een Nederlandse gemeente stonden ingeschreven of zij als verdachte van een misdrijf bij de politie waren geregistreerd en of zij in een bepaald jaar aangifte deden van een misdrijf. Het CBS koppelde op verzoek van het WODC gegevens over plaats delict van aangiften en processen-verbaal uit opsporing aan alle Nederlandse buurten. Ook adressen van COA-locaties werden door CBS gekoppeld aan die buurten waardoor het mogelijk was om te bepalen in welke buurten er wel en niet een COA-locatie was. Het CBS heeft tevens een schat aan informatie over demografische en sociaal-economische variabelen die van invloed kunnen zijn op daderschap en slachtofferschap. Ook zijn op basis van deze gegevens diverse buurtkenmerken berekend die bij de populatieanalyses werden betrokken. Bij zowel de individuele als de buurtanalyses zijn meerdere geavanceerde statistische methoden gebruikt om de onderzoeksvragen te beantwoorden en de robuustheid van de resultaten te toetsen.

Aan de totstandkoming van het onderzoek hebben meerdere personen in verschillende fasen een bijdrage geleverd. Het onderzoek werd opgezet door dr. Roel P.W. Jennissen (toen nog medewerker van het WODC, thans WRR) en bij zijn vertrek overgenomen door dr. Wahideh Achbari. In de afrondende analyse- en schrijffase heeft ook dr. Arjen S. Leerkes een belangrijke rol vervuld.

Zeer erkentelijk zijn wij de begeleidingscommissie van het onderzoek voor haar waardevolle suggesties. De commissie bestond, naast voorzitter prof. dr. mr. Arjan J. Blokland (NCSR/UL), uit de leden – in wisselende samenstelling – prof. dr. Ruben van Gaalen (CBS/UvA), mr. Stephan Papendrecht (Nationale Politie), drs. Wil van Tilburg (Korpsstaf Politie), mr. Berry Huyts (COA), Michelle Möhl, LL.M., MPhil (COA), Esther Wijker, MSc (DGPol), David P.J. Smulders, MSc (DGPOL), drs. Hans G.M. Cornelissen (DGPol), dr. Tycho Walaardt Sacré van Lummel (DMB), Kimbren Linssen-de Kok, MSc (DGVZ) en drs. Collin Haen (DGVZ).

Dat geldt ook voor de leden van de leescommissie, naast dr. Roel P.W. Jennissen (WRR), dr. Johan A. van Wilsem en dr. Gijs G.M. Weijters die eerdere conceptteksten van het rapport van commentaar voorzagen, alsmede voor dr. J.M. Djamila Schans, dr. Monika Smit en dr. Thomas M. de Vroome (nu werkzaam bij IVJ).

Onze dank gaat ook uit naar Sem van Oosterhout voor zijn waardevolle assistentie bij het voorbereiden van de datasets en Martijn Brünger, MSc voor het maken van de kaarten. Domingo Tomasouw en Jamie van der Wateren, BSc willen we bedanken voor hun hulp bij het beschikbaar stellen van gegevens van COA. Ten slotte willen we Rob Kessels, MSc (CBS) en het team van Microdata Services van het CBS bedanken voor hun advies en assistentie.

Prof. dr. Frans L. Leeuw
Directeur WODC

Inhoud

Samenvatting – 7

1 Aanleiding van het onderzoek – 11

- 1.1 Enkele belangrijke begrippen – 13
 - 1.1.1 COA-locaties – 13
 - 1.1.2 GBA en niet-GBA-geregistreerden – 14
 - 1.1.3 Asielzoekers in de procedure, overige asielmigranten en de reguliere Nederlandse bevolking – 14
 - 1.1.4 Geregistreerde verdachten, geregistreerde criminaliteit en buurtcriminaliteit – 15
- 1.2 Verwachtingen – 16
- 1.3 Gegevens en onderzoeksmethode – 17
- 1.4 Beperkingen – 18

2 Verdachtenanalyse en slachtofferschap in de buurt: een eerste beschrijving – 21

- 2.1 Verdachten onder GBA-geregistreerde asielzoekers en de reguliere bevolking – 21
- 2.2 Kenmerken van buurten met en zonder COA-locatie – 26
- 2.3 Samenvatting – 31

3 Verdiepende verdachtenanalyse – 33

- 3.1 Verdachten van criminaliteit ongeacht delicttype – 35
- 3.2 Verdachten van winkeldiefstal – 39
- 3.3 Zedendelicten – 41
- 3.4 Samenvatting – 42

4 Verdiepende analyse buurtcriminaliteit – 43

- 4.1 Slachtofferschap onder buurtbewoners – 44
 - 4.1.1 Woninginbraak – 44
 - 4.1.2 Overige vormen van slachtofferschap onder buurtbewoners – 46
- 4.2 Buurtcriminaliteit – 48
- 4.3 Samenvatting – 51

5 Conclusie – 53

- 5.1 Beperkingen – 53
- 5.2 Belangrijkste resultaten – 54
 - 5.2.1 Daderschap – 54
 - 5.2.2 COA-locaties en buurtveiligheid – 55
- 5.3 Discussie – 56

Summary – 59

Literatuur – 63

Bijlagen

- 1 Theorie en bestaand onderzoek – 69
- 2 Methodologische verantwoording – 75
- 3 Robuustheid controles – 87

Samenvatting

De komst van een asielzoekerscentrum (AZC) gaat regelmatig gepaard met protesten van buurtbewoners die vrezen dat de komst van een AZC zal leiden tot meer criminaliteit. Deze zorg is al eerder aanleiding geweest voor onderzoek. In dit rapport staan de volgende twee hoofdvragen centraal die daarin onbeantwoord zijn gebleven:

- 1 In hoeverre zijn de aard en omvang van de criminaliteit onder de huidige groepen asielmigranten vergelijkbaar met de patronen onder groepen die in het verleden in Nederland asiel hebben aangevraagd?
- 2 In hoeverre heeft de aanwezigheid van een locatie van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) in een buurt gevolgen voor de mate waarin reguliere buurtbewoners en overige reguliere gebruikers van de buurt (passanten en bedrijven) er het slachtoffer worden van criminaliteit?

Om de eerste onderzoeksvraag te beantwoorden is gekeken naar daderschap onder asielzoekers (met daarvoor als indicator het percentage verdachten van een misdrijf onder bewoners van locaties die in het bevolkingsregister (GBA) zijn geregistreerd) in 2005, 2010 en 2015. De bewoners van deze locaties zijn overwegend asielzoekers in procedure, en deels uitgedeelde asielzoekers, statushouders en (in 2015) kandidaat-asielzoekers in de noodopvang. Om de tweede onderzoeksvraag te beantwoorden is onderzoek verricht naar misdrijven in Nederlandse buurten die door reguliere inwoners bij de politie zijn aangegeven of door opsporing aan het licht zijn gekomen.

Voor de statistische analyses is gebruikgemaakt van microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het CBS weet van alle personen die in de GBA staan ingeschreven of zij als verdachte van een misdrijf bij de politie zijn geregistreerd en of zij in een bepaald jaar aangifte hebben gedaan van een of meerdere misdrijven. Het CBS heeft tevens een schat aan informatie over andere demografische en sociaal-economische kenmerken van personen waarvan we uit de literatuur weten dat die van invloed kunnen zijn op daderschap en slachtofferschap. Op basis van die informatie zijn relevante buurtkenmerken berekend die ook bij de analyses werden betrokken.

Op basis van eerdere onderzoeken was te verwachten dat asielmigranten relatief vaker dan de reguliere bevolking verdacht worden van een misdrijf. Dit betreft vaak vermogensdelicten. Er waren geen eenduidige verwachtingen over de eventuele invloed van een COA-locatie op de buurtveiligheid. Eerst is nagegaan welk percentage van de bewoners van COA-locaties in 2005, 2010 en 2015 verdacht was van criminaliteit en wat voor delicten het betrof. Dit percentage is vergeleken met dat binnen de reguliere bevolking. Vervolgens is onderzocht of eventuele verschillen verklaard kunnen worden door diverse demografische en sociaal-economische variabelen, waaronder leeftijd, geslacht, kenmerken van de woonbuurt (sociaal-economische positie, stedelijkheid en indicatoren voor lokale sociale controle), inkomenspositie en herkomst.

Het percentage COA-bewoners dat verdacht wordt van criminaliteit is in alle onderzochte jaren hoger dan gemiddeld onder de reguliere bevolking: 2,2% vs. 1,1% in 2015; 5,0% vs. 1,7% in 2010 en 6,5% vs. 1,9% in 2005. De verschillen worden iets groter wanneer we rekening houden met het feit dat veel asielzoekers slechts een

deel van het jaar in Nederland zijn (door binnenkomst en vertrek in de loop van een jaar). Het gevonden percentage voor 2005 is vergelijkbaar met de bevindingen van eerder onderzoek voor 2004. Hoewel asielzoekers zijn oververtegenwoordigd in de criminaliteitscijfers, zijn zij door hun geringe aantal slechts verantwoordelijk voor een beperkt deel van de geregistreeerde criminaliteit. Het gaat hier om 0,5% tot 0,7% van de criminaliteitsverdachten in de onderzochte jaren als we er vanuit gaan dat niet-GBA-geregistreeerde asielzoekers even vaak verdacht worden als GBA-geregistreeerde asielzoekers. In alle onderzochte peiljaren komen COA-bewoners vooral in aanraking met de politie vanwege vermogensdelicten.

De gevonden oververtegenwoordiging blijkt grotendeels te verklaren door de afwijkende leeftijds- en geslachtssamenstelling van de groep asielzoekers: het betreft veelal jonge mannen. Daarnaast speelt de zwakke sociaal economische positie van asielzoekers en het feit dat zij relatief vaak buiten gezinsverband wonen mee. In alle drie de onderzochte jaren worden COA-bewoners minder vaak verdacht van criminaliteit dan een wat betreft demografische en sociaal-economische kenmerken vergelijkbare reguliere inwoner (zowel met als zonder migratieachtergrond). Wellicht komt dit doordat asielzoekers politiecontact proberen te mijden om hun kans op een verblijfsvergunning niet in gevaar te brengen. Het percentage verdachten onder een (herkomst)groep asielzoekers neemt in de regel af wanneer die groep meer kans maakt op een verblijfsvergunning. Asielzoekers uit 'veilige' landen die grotendeels zullen worden geweigerd worden vaker verdacht dan asielzoekers uit landen zoals Syrië en Eritrea die een hoog inwilligingspercentage kennen.

Ter beantwoording van de tweede onderzoeksvraag is gekeken naar slachtofferschap in de buurt van COA-locaties, exclusief slachtofferschap op de COA-locaties zelf (gebruikmakend van bij de politie geregistreeerde misdrijven in de buurt). Onze analyses betroffen de jaren 2005, 2010 en 2015 en, in sommige gevallen, ook de jaren tussen 2010 en 2015.

Allereerst is gekeken of de kans op slachtofferschap in 2005, 2010, en 2015 hoger was in buurten met dan in buurten zonder COA-locatie. Daarna is met geavanceerde statistische technieken gekeken of een eventueel verschil toegeschreven kan worden aan de aanwezigheid van een COA-locatie. Deze technieken waren noodzakelijk, omdat COA-locaties zich kunnen bevinden in buurten die afwijken van de gemiddelde buurt wat betreft criminaliteitsniveau. Om het eventuele effect van een COA-locatie goed te bepalen is rekening gehouden met andere invloeden op de buurtveiligheid door het opnemen van variabelen waarvan bekend is dat ze samenhangen met slachtofferschap. Het gaat daarbij onder andere om leeftijd en geslacht van de persoon, de sociaal-economische status van de buurt, etnische diversiteit en verhuismobiliteit.

Daarnaast is op buurtniveau gekeken of de komst van een COA-locatie gepaard gaat met veranderingen in de buurtcriminaliteit. In geen van de analyses is gebleken dat de aanwezigheid van een COA-locatie een aantoonbaar effect heeft op de omvang van de buurtcriminaliteit en op de individuele kans op slachtofferschap. Ook als onderscheid wordt gemaakt naar type COA-locatie, bezetting en samenstelling van de bewoners werden er geen significante effecten gevonden. Dat geldt ook voor diverse aanvullende analyses waarin rekening is gehouden met bijvoorbeeld longitudinale effecten. Over het algemeen was het aantal geregistreeerde woninginbraken en overige misdrijven onder bewoners van buurten met een COA-locatie iets hoger dan in buurten zonder COA-locatie, maar dergelijke verschillen kunnen niet worden toegeschreven aan de aanwezigheid van een locatie. Het blijkt dat COA-locaties

vaker voorkwamen in sociaal-economisch zwakkere buurten waar de sociale samenhang wat lager is dan gemiddeld in Nederland. Mensen verhuisden er vaker en er woonden relatief veel eenouderhuishoudens en bijstandsonvangers. Bovendien was er relatief veel etnische diversiteit en inkomensongelijkheid onder de reguliere bevolking. Het is bekend dat de buurtcriminaliteit in dergelijke buurten in de regel relatief hoger is, los van de eventuele invloed van een COA-locatie.

De wat paradoxale bevinding dat er enerzijds meer geregistreerd daderschap is onder asielzoekers terwijl anderzijds de aanwezigheid van een COA-locatie niet aantoonbaar gepaard blijkt te gaan met een grotere kans op slachtofferschap in de directe omgeving kan het volgende betekenen: een deel van de door asielzoekers gepleegde criminaliteit vindt niet plaats in de directe omgeving van de COA-locaties, maar op de COA-locaties zelf en/of meer verspreid over de wijdere omgeving.

1 Aanleiding van het onderzoek

De vrees dat de komst van asielmigranten gepaard gaat met criminaliteit, is een terugkerend onderwerp bij bijvoorbeeld informatieavonden over de vestiging van een asielzoekerscentrum (AZC). Zo waren er in 2015, toen Nederland te maken kreeg met een verhoogde asielinstroom, felle protesten van groepen bewoners tegen plannen voor de komst van met name grote AZC's (groter dan 500 bewoners) in middelgrote of kleine gemeenten. Ook in de jaren negentig kwamen dit soort protesten al voor (zie ook Lubbers et al., 2006). De angst voor de veiligheid in de buurt van deze AZC's was daarbij een terugkerend thema.

Mede naar aanleiding van dit soort zorgen zijn er in Nederland enkele studies verricht naar de aard en omvang van de criminaliteit onder asielmigranten. In een verkennende studie concludeerden De Haan en Althoff (2002) dat bewoners van AZC's slechts in beperkte mate bij criminaliteit betrokken zijn (zie ook Althoff et al., 2006). Voor zover er sprake is van criminaliteit, zou het veelal gaan om relatief lichte vergrijpen zoals winkeldiefstal en zwartrijden; daarnaast komen er van tijd tot tijd geweldsincidenten voor op de AZC's zelf¹ (en niet zozeer in de omgeving ervan). Enkele jaren later becijferden De Boom, Engbersen en Leerkes (2006) dat 5,4% van de asielmigranten die in afwachting waren van een beslissing op hun asielaanvraag in 2004 verdacht was van een misdrijf. In ruim de helft van de gevallen (56,6%) betrof het vermogensdelicten zonder geweld, gevolgd door (niet-seksueel) geweld (24,8%) en vernieling en openbare orde delicten (17,4%). Onder de reguliere Nederlandse bevolking van 12 jaar en ouder was in 2004 1,5% verdacht van een misdrijf, waarbij in 30,3% sprake was een vermogensdelict zonder geweld, 23,9% van niet-seksueel geweld en 18,8% vernieling en openbare orde delicten. De hogere mate van criminaliteit onder asielmigranten blijkt vooral samen te hangen met het feit dat relatief veel jonge mannen deel uitmaken van de asielpopulatie (Engbersen et al., 2015).

Asielmigranten die zich in de jaren negentig in Nederland vestigden pleegden nadien niet meer delicten dan personen met vergelijkbare demografische kenmerken en een vergelijkbare sociaal-economische achtergrond. Het relatief grote aantal vermogensdelicten onder asielzoekers in de AZC's houdt vermoedelijk verband met hun lage inkomen en de beperkte mogelijkheden die zij hebben om via werk in het eigen onderhoud te voorzien (Leerkes et al., 2017; zie ook Leerkes, 2006, 2009), wat kan leiden tot gevoelens van relatieve deprivatie (De Boom et al., 2010).

Een belangrijke bevinding uit eerder onderzoek is verder dat de kans op politiecontacten afneemt naarmate de verblijfsrechtelijke positie van de asielmigrant sterker is: in 2004 was 3,7% van de statushouders verdacht van een delict en bij asielmigranten die inmiddels Nederlander waren geworden, was dat 2,8% (Leerkes et al., 2017). Onder *uitgeprocedeerde* (afgewezen) asielzoekers was naar schatting zo'n 9% verdacht van een misdrijf. Ook bij uitgeprocedeerde asielzoekers gaat het dan vaak om vermogensdelicten en andere delicten die erop zijn gericht om in-

¹ Uit de incidentenregistratie van het COA blijkt dat 57% van de in totaal 9.160 meldingen in de tweede helft van 2016 te maken had met overlast op de locaties (overtreden van COA-huisregels), 31% met agressie en geweld tegen personen (waarvan 39% fysiek), verbale suïcidereïgingen (7%) en zelfdestructieve acties (zelfbeschadiging) (5%) (Brief van Staatssecretaris Dijkhoff aan de Tweede Kamer, 13 april 2017, kenmerk 2066512, zie ook Ufkes et al., 2017).

komen te verwerven (werken met andermans papieren, straathandel in drugs) naast vormen van 'verblijfscriminaliteit' (het zich identificeren met andermans of valse papieren) (Leerkes, 2006). De lagere criminaliteit bij groepen met een sterkere verblijfsrechtelijke positie is deels het gevolg van *selectie*. Het toelatingsbeleid fungeert als een soort 'filter' dat mensen met een relatief grote kans om delicten te plegen – bijvoorbeeld personen met criminele antecedenten of jonge mannen uit relatief veilige landen – buiten de deur houdt (Leerkes et al., 2017). Onder groepen die niet voldoen aan voorwaarden voor een asielvergunning is de criminaliteit in de regel hoger dan onder groepen die daar wel aan voldoen.

Het weinige wetenschappelijk onderzoek dat voor zover ons bekend internationaal is verricht naar criminaliteit onder asielmigranten in Duitsland, Groot-Brittannië en Zwitserland, laat eveneens zien dat asielmigranten met politiecontacten voornamelijk betrokken zijn bij vermogenscriminaliteit (Ahlf, 1993; Albrecht, 1997; Bell et al., 2013). Volgens Albrecht betreft het dan voornamelijk lichte vermogenscriminaliteit. Hij vat de Duitse inzichten naar criminaliteit onder asielmigranten in de jaren negentig als volgt samen: '*Petty offending, especially shoplifting, predominates among illegal immigrants, tourists, and foreigners seeking asylum. Their contribution to serious crime is negligible in quantitative terms*' (Albrecht, 1997, p. 59) ['Kleine criminaliteit, vooral winkeldiefstal, domineert onder illegale migranten, toeristen en buitenlanders die asiel zoeken']. Volgens Killias (2009) zijn asielzoekers en bij de politie bekend geworden illegale migranten (al dan niet voormalige asielzoekers) relatief vaak betrokken bij de Zwitserse straathandel in drugs, wat volgens hem wijst op misbruik van de asielprocedure door personen die door het strengere arbeidsmigratiebeleid beperkte mogelijkheden hebben om zich op een andere manier in Europa te vestigen dan via de asielprocedure. De laatste jaren zijn er in diverse Europese landen mediaberichten geweest over seksuele delicten door asielzoekers.

Deze studie concentreert zich op twee vragen waarop het bestaande onderzoek onvoldoende antwoord geeft. Onder beide hoofdvragen zijn enkele deelvragen geformuleerd:

- 1 In hoeverre zijn de aard en omvang van de criminaliteit onder de huidige groepen asielmigranten – met een focus op asielzoekers in de procedure – vergelijkbaar met de patronen onder groepen die in het verleden asiel aanvroegen? Met als deelvragen:
 - Zijn bewoners van locaties van het Centraal orgaan Opvang Asielzoekers (hierna: COA-locaties) vaker verdacht van een misdrijf dan personen in de reguliere Nederlandse bevolking (waaronder mensen met en zonder migratieachtergrond)?
 - Is er ook sprake van een eventuele oververtegenwoordiging van bewoners van COA-locaties onder verdachten van criminaliteit als we rekening houden met de demografische en sociaal-economische kenmerken van de bewoners van COA-locaties?
- 2 In hoeverre heeft de aanwezigheid van een COA-locatie in een buurt gevolgen voor de mate waarin reguliere buurtbewoners en overige gebruikers van de buurt (passanten en bedrijven) er het slachtoffer worden van criminaliteit?
 - Is de aanwezigheid van een COA-locatie in een buurt een relevante voorspeller van slachtofferschap onder buurtbewoners wanneer we andere invloeden op de buurtcriminaliteit constant houden?
 - Is de criminaliteit in buurten (inclusief slachtofferschap onder passanten en bedrijven) in jaren dat er een COA-locatie was gevestigd hoger of lager dan in jaren waarin er in die buurten geen COA-locatie was?

1.1 Enkele belangrijke begrippen

1.1.1 COA-locaties

We spreken in het rapport over COA-locaties – en niet over AZC's – omdat slechts een deel van de locaties die het COA beheert in gebruik is als reguliere opvang oftewel AZC. Naast AZC's zijn er zogenoemde Centrale ontvangstlocaties (COL) en Procesopvanglocaties (POL), noodopvang- en crisilocaties, gezinslocaties (GL), een vrijheidsbeperkende locatie (VBL) en (in 2010) terugkeerlocaties (TL). In box 1.1 is weergegeven wat de functie is van de verschillende locaties voor, tijdens en na de asielprocedure. Op 31 december 2015 waren er in Nederland, verspreid over het land, 119 COA-locaties met bewoners.

Box 1.1 De asielprocedure en verschillende typen COA-locaties.

Centrale ontvangstlocatie(s) (COL). Asielzoekers kunnen in Nederland een asielverzoek indienen bij een zogeheten ontvangstlocatie waar zij zich binnen een periode van minimaal zes dagen kunnen voorbereiden op hun procedure, en waar een onderzoek naar hun nationaliteit en een medische check plaatsvinden.

Procesopvanglocaties (POL). Hier worden asielzoekers opgevangen die in de eerste fase van de asielprocedure zitten.^a Er vinden gesprekken plaats met de advocaat en voorlichting door Vluchtelingenwerk.

Reguliere opvang (AZC). Wanneer de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) er niet in slaagt om binnen de zogeheten algemene asielprocedure (acht dagen) een beslissing te nemen op het asielverzoek stroomt de asielzoeker de 'reguliere opvang' in en gaat naar een 'asielzoekerscentrum'.

Vrijheidsbeperkende locatie (VBL). Uitgeprocedeerde asielzoekers die Nederland niet verlaten binnen de vertrektermijn kunnen voor maximaal drie maanden worden geplaatst in een zogeheten VBL waar zij geacht worden zich voor te bereiden op terugkeer naar het land van herkomst.

Gezinslocatie (GL). Minderjarige uitgeprocedeerde asielzoekers die in familieverband in Nederland zijn, hebben sinds 2011 recht op onderdak in zogeheten gezinslocaties. Ook hun naaste familieleden kunnen in dergelijke locaties worden geplaatst. De bewoners worden geacht zich voor te bereiden op terugkeer en hebben recht op onderdak totdat het jongste gezinslid meerderjarig is (zie ook Boersema et al., 2015).

Terugkeerlocatie (TL). In het verleden waren bepaalde COA-locaties specifiek gericht op de opvang van (bijna) uitgeprocedeerde asielzoekers die een negatieve beslissing in eerste aanleg op hun asielverzoek hadden ontvangen. Sinds juli 2010 wordt er geen onderscheid meer gemaakt tussen wat voorheen enerzijds oriëntatie- en inburgeringslocaties (nu AZC) en anderzijds terugkeerlocaties werden genoemd (Böcker et al., 2014).

Noodopvang. Vanwege de relatief hoge instroom van asielzoekers lukte het de Nederlandse overheid in 2015 niet om elke asielzoeker op te vangen in een POL of AZC. Voor personen die om logistieke redenen nog geen asielverzoek konden indienen werd noodopvang georganiseerd. Deze noodopvang onder verantwoordelijkheid van het COA richt zich dus op personen die formeel de asielprocedure

nog niet zijn ingestroomd. Deze vorm van noodopvang moet worden onderscheiden van de vormen van gemeentelijke noodopvang (ook wel aangeduid als 'Bed, Bad, Brood') voor uitgeprocedeerde asielzoekers.

Kleine (woon)voorzieningen. Speciaal voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV's) bestaan kleinere procesopvang- en reguliere locaties.^b

^a Sinds de invoering van de herziene procedure (PIVA: Programma Invoering Verbeterde Asielprocedure) verblijven asielzoekers niet meer in een aanmeldcentrum (dat nu COL heet), maar in de POL (Böcker et al., 2014).

^b In het verleden zijn er diverse kleinere opvangvormen geweest die we in de analyses met 'overig' aanduiden. Als er verschillende opvangvormen (zoals POL en AZC) op één terrein voorkomen dan werden die met 'gecombineerd' aangeduid.

1.1.2 GBA en niet-GBA-geregistreerden

Iedereen die in Nederland woont dient ingeschreven te staan in het Nederlandse bevolkingsregister, de *Gemeentelijke Basisadministratie* (GBA).² Asielzoekers die nog geen asielvergunning hebben gekregen kunnen op grond van paragraaf 55 van het Besluit GBA pas na zes maanden verblijf in Nederland worden ingeschreven in de GBA. Kinderen van asielzoekers die op een COA-locatie worden geboren, worden bij de geboorte ingeschreven, ongeacht de verblijfstitel en verblijfsduur van de ouders (zie ook Prins & Kuijper, 2007). Een deel van de asielzoekers valt dus onder de categorie niet-GBA-geregistreerden (net zoals andere immigranten die korter dan vier maanden in Nederland komen wonen en toeristen).³

1.1.3 Asielzoekers in de procedure, overige asielmigranten en de reguliere Nederlandse bevolking

Onder asielmigranten verstaan we alle migranten die in afwachting zijn van een beslissing op een asielverzoek, die in het verleden een asielprocedure in Nederland zijn gestart en/of personen die in een COA-locatie verblijven in afwachting van het indienen van een asielaanvraag. We gebruiken de term asielmigrant dus als overkoepelend begrip voor asielzoekers in de procedure, asielvergunninghouders (ook wel statushouders genoemd), uitgeprocedeerde asielzoekers en kandidaat-asielzoekers (denk aan mensen die in 2015 in de noodopvang verbleven in afwachting van het indienen van een asielaanvraag). Een *asielzoeker in de procedure* is iemand die een asielvergunning aanvraagt op grond van het Vluchtelingenverdrag van Genève, het VN 1967-protocol of het Europees verdrag voor de Rechten van de Mens en in afwachting is van de uitkomst van die aanvraag. Als het asielverzoek wordt ingewilligd en de asielzoeker een verblijfsvergunning krijgt, wordt hij of zij een zogeheten *asielvergunninghouder* of *statushouder*. Een *uitgeprocedeerde asielzoeker* is een asielzoeker van wie het asielverzoek is afgewezen en die niet langer beroep kan aantekenen tegen de afwijzing, of een eventuele (hoger) beroepsproce-

² Vanaf 6 januari 2014 worden gegevens van de inwoners van Nederland in de Basisregistratie Personen (BRP) bijgehouden in plaats van in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). Daarin worden zowel de gegevens van vreemdelingen als van (geëmigreerde) Nederlandse ingezetenen opgenomen. Bij verhuizingen naar het buitenland, verplaatst het overzicht met zulke persoonsgegevens naar het niet-ingezetene-deel van de BRP. Dit heet ook wel de Registratie Niet-Ingezetenen (RNI). Deze gegevens zijn tot op heden door het CBS niet beschikbaar gesteld voor onderzoeksdoeleinden.

³ Mensen die korter dan vier maanden naar Nederland komen, kunnen zich sinds de invoering van BRP laten registreren als niet-ingezetene in de RNI. Dat is van belang bij het verkrijgen van een burgerservicenummer (BSN) dat bij tijdelijk werk of studie in Nederland nodig is.

dure niet meer in Nederland mag afwachten (voor meer informatie over de asielprocedure zie Kromhout, 2006; Leerkes et al., 2014).

De analyses in dit rapport over verdachten van criminaliteit onder asielmigranten hebben betrekking op *GBA-geregistreeerde asielmigranten* die in een van de onderzochte peiljaren op een COA-locatie waren ingeschreven (hierna 'bewoners van COA-locaties' of 'COA-bewoners'). Het betreft merendeels *asielzoekers in de procedure*, maar mede vanwege registratiebeperkingen gaat het deels ook om uitgeprocedeerde asielzoekers, statushouders en (in 2015) kandidaat-asielzoekers in de noodopvang. Zo zijn sommige COA-locaties (bijvoorbeeld de VBL en de GL) bedoeld voor uitgeprocedeerde asielzoekers; een deel van hen zal in de GBA zijn ingeschreven omdat ze ten minste zes maanden op een COA-locatie hebben verbleven. Daarnaast zijn er asielmigranten die officieel nog op een COA-locatie staan ingeschreven terwijl ze inmiddels de 'illegaliteit' in zijn gegaan; als zij zich niet uitschrijven worden ze pas na een tijd (in beginsel na maximaal een jaar) administratief verwijderd uit de GBA. Er kunnen ook statushouders op een COA-locatie staan ingeschreven: het betreft statushouders die in afwachting zijn van een zelfstandige woning. In dit rapport gebruiken we soms de term asielzoekers voor alle bewoners van COA-locaties.

Onder *reguliere Nederlandse ingezetenen* (hierna ook aangeduid als: '*reguliere bevolking*' of – wanneer we spreken over inwoners van buurten – '*reguliere bewoners*') verstaan we alle personen die in het GBA staan ingeschreven, exclusief bewoners van de COA-locaties. De reguliere bevolking bestaat merendeels uit in Nederland geboren personen met de Nederlandse nationaliteit.

1.1.4 *Geregistreeerde verdachten, geregistreeerde criminaliteit en buurtcriminaliteit*

In deze studie is zowel onderzoek gedaan naar daderschap als naar slachtofferschap; daderschap werd gemeten aan de hand van gegevens over geregistreeerde *verdachten van criminaliteit*: personen die door de politie worden verdacht van het plegen van een of meerdere misdrijven en als zodanig door de politie zijn geregistreerd. De gegevens over verdachten en slachtoffers komen uit de 'Geïntegreerde Interactieve Databank voor Strategische bedrijfsinformatie' (GIDS) en 'Basisvoorziening Informatie' (BVI).⁴ Een misdrijf is een relatief ernstig delict dat in beginsel kan worden bestraft met een gevangenisstraf. Relatief lichte delicten, de 'strafrechtelijke overtredingen' (denk aan burengerucht of openbare dronkenschap) worden in beginsel bestraft met een boete en vallen buiten deze studie.

Slachtofferschap is gemeten op basis van de *geregistreeerde criminaliteit*: het betreft alle bij de politie gemelde en door de politie geregistreeerde misdrijven, ongeacht of er een verdachte bekend is. Onder *criminaliteit in de buurt* (kort: *buurtcriminaliteit*) verstaan we de criminaliteit die volgens de registraties in een bepaalde buurt is gepleegd, of dat nu tegen bewoners, passanten of in de buurt gevestigde bedrijven was. Deze cijfers bevatten ook delicten die door politieopsporing aan het licht zijn gekomen. Een buurt is gedefinieerd aan de hand van CBS-buurtcodes (er zijn in Nederland ruim 12.000 'CBS-buurten'). Er is niet gekozen voor een bredere definitie van een 'buurt' (bijvoorbeeld een cluster van buurten, of een gemeente als geheel) omdat het onwaarschijnlijk is dat eventuele effecten van de aanwezigheid van een COA-locatie op dat hogere schaalniveau nog zouden kunnen worden aangetoond. De

⁴ Zie www.criminaliteitinbeeld.nl/bronnen-en-methoden/opsporing en www.cbs.nl/-/media/_pdf/2016/41/slotab.pdf.

veronderstelde invloedssfeer van een COA-locatie is dan naar alle waarschijnlijkheid te groot, en de eventuele effecten te zeer ruimtelijk 'verdund', om een effect statistisch te kunnen waarnemen. We keken naar slachtofferschap onder reguliere buurtbewoners; slachtofferschap onder bewoners van de COA-locaties is niet onderzocht. Bijlage 2 geeft meer details over de operationalisering van criminaliteitscijfers.

1.2 Verwachtingen

Op grond van het al bestaande onderzoek kan worden verondersteld:

- a dat er ook onder de recente cohorten asielzoekers sprake is van een hogere mate van criminaliteit dan onder de reguliere Nederlandse bevolking en dat een relatief groot deel van de gepleegde delicten vermogensdelicten zijn;
- b dat dat verschil geheel of gedeeltelijk het gevolg is van demografische en sociaal-economische verschillen tussen de populatie asielzoekers en de reguliere bevolking, met name wat betreft geslacht, leeftijd en inkomenspositie.

Uit de beschikbare literatuur kunnen geen eenduidige verwachtingen worden geformuleerd over de gevolgen van de aanwezigheid van een COA-locatie voor de kans dat Nederlandse ingezetenen in hun buurt het slachtoffer worden van een misdrijf. Aan de ene kant is het denkbaar dat het plaatsen van een groep nieuwe bewoners met een – gemiddeld – verhoogde mate van criminaliteit de kans op slachtofferschap in de buurt zal vergroten (zoals het bijvoorbeeld ook kan uitmaken of er in een buurt een woon-zorgcomplex of een middelbare school wordt gevestigd). Zo zou de grootte van de groep asielmigranten in een locatie ten opzichte van het aantal buurtbewoners en de samenstelling van de groep asielmigranten (meer of minder jonge alleenstaande mannen) invloed kunnen hebben op de buurtcriminaliteit (vergelijk bijv. Spenkuch, 2013). Daarnaast bestaat de mogelijkheid van meer *indirecte* effecten; het is bijvoorbeeld mogelijk dat de komst van een COA-locatie de sociale controle in de buurt doet afnemen, bijvoorbeeld doordat buurtbewoners de openbare ruimte gaan mijden of in groten getale uit de buurt wegtrekken, hetgeen de gelegenheid voor het plegen van delicten vergroot. In deze redenering zou een COA-locatie een indirect effect kunnen hebben op de buurtveiligheid, ongeacht of de asielmigranten zelf verantwoordelijk zijn voor het stijgende aantal delicten.

Aan de andere kant is het denkbaar dat het hogere percentage verdachten van criminaliteit onder asielzoekers zich helemaal niet vertaalt in een hogere mate van slachtofferschap onder reguliere buurtbewoners. Misschien vinden de betreffende misdrijven niet plaats in de buurt, maar in de COA-locaties zelf en/of meer verspreid over de gemeente, waaronder bijvoorbeeld het stadscentrum. Verder is ook een tegengesteld indirect effect denkbaar: zo is het mogelijk dat COA-locaties worden gevestigd op plekken die tot dan toe geen bestemming hadden, wat kan leiden tot een *sterkere* sociale controle (meer 'ogen op straat'). De sociale controle en samenhang zouden lokaal ook kunnen toenemen doordat er meer functionarissen (COA-medewerkers, wijkpolitie) in de buurt komen werken, of omdat de COA-locaties stimuleren tot vrijwilligerswerk.

Voor zover er op grond van het al bestaande onderzoek verwachtingen kunnen worden uitgesproken over buurteffecten, kunnen hooguit twee veronderstellingen worden gemaakt over de aanwezigheid van COA-locaties. Ten eerste kan de aanwezigheid van opvanglocaties voor *uitgeprocedeerde* asielzoekers (terugkeerlocaties, VBL, eventueel GL) buurtcriminaliteit beïnvloeden. Uit eerder onderzoek komt immers naar voren dat er vooral onder uitgeprocedeerde asielzoekers een relatief

hoge graad van criminaliteit is. Ten tweede kan een COA-locatie eventueel een ongunstiger effect hebben op de buurtcriminaliteit en lokaal slachtofferschap naarmate de bezetting van een COA-locatie (een indicator voor het gemiddelde aantal COA-bewoners) ten opzichte van het aantal reguliere buurtbewoners toeneemt en naarmate er relatief veel alleenstaande mannen en/of jongeren op een locatie wonen.

Bijlage 1 diept de hierboven genoemde verwachtingen en andere factoren die buurtcriminaliteit beïnvloeden verder uit.

1.3 Gegevens en onderzoeksmethode

In het kader van deze studie zijn uitgebreide statistische analyses verricht op het gebied van (a) daderschap onder asielmigranten die volgens de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) op een COA-locatie woonden en onder de reguliere bevolking en (b) slachtofferschap van criminaliteit in de buurt onder reguliere Nederlandse ingezetenen. Voor beide typen analyses is gebruikgemaakt van microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De analyses hebben steeds betrekking op de jaren 2005, 2010 en 2015 en – bij een deel van de analyses – ook op de tussenvallende jaren 2011, 2012, 2013 en 2014. Het CBS weet van alle personen die in GBA staan ingeschreven in hoeverre zij als verdachte van een misdrijf bij de politie zijn geregistreerd en of zij in een bepaald jaar aangifte hebben gedaan van een of meerdere misdrijven. Het CBS heeft tevens een schat aan informatie over andere demografische en sociaal-economische kenmerken van personen waarvan we uit de literatuur weten dat die van invloed kunnen zijn op patronen van daderschap en slachtofferschap. Op basis van die informatie hebben wij relevante buurtkenmerken berekend die ook bij de analyses werden betrokken.

Bij de analyses van *daderschap* werd eerst nagegaan welk aandeel van de asielmigranten in 2005, 2010 en 2015 verdacht was van criminaliteit en wat voor delicten het betrof. Die criminaliteitsprofielen werden vervolgens vergeleken met patronen onder de reguliere bevolking. Om erachter te komen hoe eventuele verschillen in het niveau van criminaliteit verklaard kunnen worden, werden vervolgens diverse demografische en sociaal-economische variabelen in de modellen opgenomen, waaronder de leeftijd, het geslacht, kenmerken van de woonbuurt (sociaal-economische positie, stedelijkheid en indicatoren voor lokale sociale controle), de inkomenspositie en de herkomst (zie ook Engbersen et al., 2015; Maliepaard et al., 2017).

Bij de analyses van *slachtofferschap* keken we eerst of de kans op slachtofferschap in buurten met een COA-locatie in 2005, 2010 en 2015 hoger of lager was dan in buurten zonder COA-locatie. Vervolgens werd met geavanceerde statistische technieken onderzocht in hoeverre de aanwezigheid van een COA-locatie gevolgen heeft voor de kans op slachtofferschap in de buurt. Het is namelijk goed mogelijk dat de mate van slachtofferschap in buurten met een COA-locatie hoger of lager is dan in buurten zonder COA-locatie, terwijl dergelijke verschillen niets van doen hebben met de aanwezigheid van de COA-locatie. Zo is het mogelijk dat COA-locaties relatief vaak in perifere buurten voorkomen, bijvoorbeeld in armere buurten met leegstand. In dat soort buurten zal de (straat)criminaliteit relatief hoog zijn, los van de aanwezigheid van de COA-locatie. Omgekeerd bestaat de mogelijkheid dat de COA-locaties juist geconcentreerd zijn in gebieden met weinig criminaliteit, bijvoorbeeld in landelijke gebieden. Om het eventuele effect van een COA-locatie op de buurtveiligheid goed te schatten moeten andere invloeden op de buurtveiligheid zo veel mogelijk constant worden gehouden. Daartoe werden diverse variabelen in

de modellen opgenomen die bekende voorspellers van slachtofferschap zijn, zoals leeftijd en geslacht van de persoon, sociaal-economische status van de buurt, etnische diversiteit, verhuismobiliteit (zie bijvoorbeeld Kawachi et al., 1999; Wittebrood 2000; Van Wilsem 2003; Pratt & Cullen 2005; Sampson 2006; Hipp 2007; Averdijk 2010; Leerkes & Bernasco, 2010). De keuze voor de gekozen variabelen is verantwoord in bijlage 1. Als laatste stap werden diverse aanvullende analyses verricht om de bevindingen nader te toetsen en te verfijnen. Zo werd er gebruikgemaakt van longitudinale analyses waarbij is gekeken of buurtcriminaliteit in periodes dat er een COA-locatie was gevestigd hoger of lager was dan gemiddeld in die buurten wanneer andere invloeden statistisch constant werden gehouden. Ook is nagegaan of het effect van de opvanglocatie op de buurtveiligheid mogelijkwijs afhangt van het type COA-locatie (bijvoorbeeld of het een AZC of terugkeerlocatie betreft). In bijlage 3 bespreken we een deel van de resultaten die overigens geen statistisch significante effecten laten zien.

1.4 Beperkingen

Het is van belang om een aantal beperkingen te benoemen.

- 1 De analyses over verdachten van criminaliteit onder bewoners van COA-locaties hebben betrekking op asielmigranten die in de GBA zijn geregistreerd.⁵ Bij de analyses over verdachten blijft een deel van de asielmigranten buiten beeld, namelijk degenen die (nog) niet ingeschreven zijn in de GBA, waaronder degenen die snel in de procedure worden afgewezen en vervolgens binnen zes maanden weer uit Nederland vertrekken of in de illegaliteit 'verdwijnen', bijvoorbeeld door naar de (rand)stad te trekken. Zoals gezegd is de criminaliteit onder uitgeprocedeerde asielmigranten hoger dan onder asielmigranten die een langere procedure doorlopen en wel in de GBA staan ingeschreven (De Boom et al., 2006; Leerkes et al., 2017). Overigens staat ook een deel van de uitgeprocedeerde asielzoekers in de GBA (zie ook paragraaf 1.1.3); als zij zich niet actief uitschrijven worden ze pas na een tijd (in beginsel binnen een jaar) administratief verwijderd. In 2015 was 33% van de personen die in dat jaar geheel of gedeeltelijk in een COA-locatie verbleven in dat jaar in de GBA geregistreerd; in 2010 en 2005 waren deze percentages hoger: 57% en 65%.⁶ Vooral in 2015 was een aanzienlijk deel van de asielmigranten die in dat jaar naar Nederland kwamen nog niet in de GBA geregistreerd. Het onderzoek geeft dus beperkte informatie over de mate van politiecontacten onder asielmigranten die zich in 2015 in Nederland meldden. Wel is er een schatting gemaakt van de criminaliteit in die groep. Ook is nagegaan of de samenstelling van de groep GBA-geregistreerden naar geslacht, leeftijd en herkomst verschilde van de groep COA-bewoners als geheel. De verschillen bleken beperkt te zijn (zie figuren B2.1 tot en met B2.3 in bijlage 2), waardoor mag

⁵ Het was in beginsel mogelijk geweest om asielmigranten te identificeren op basis van V-nummer (vreemdelingennummer); in dat geval had een grotere groep COA-bewoners meegenomen kunnen worden in de analyses met betrekking tot daderschap, namelijk degenen die al wel een V-nummer hadden maar nog niet in de GBA stonden ingeschreven. Informatie over V-nummers is echter niet standaard beschikbaar in de CBS-microdata, waardoor het onderzoek een langere looptijd zou hebben gekregen. Ook is het de vraag in hoeverre de politie de vreemdelingennummers van niet-Nederlandse verdachten tegenwoordig systematisch bijhoudt. In eerder onderzoek (De Boom et al., 2006) was dat niet het geval, en werden asielmigranten deels geïdentificeerd met een Keno-sleutel, wat nogal tijdrovend was.

⁶ Deze percentages zijn berekend door het aantal personen dat volgens de GBA op een COA-locatie woonde te delen door het aantal asielmigranten dat volgens gegevens van het COA op die locaties verbleven.

worden aangenomen dat de resultaten een goed beeld geven van de groep COA-bewoners als geheel. Deze beperkingen gelden overigens niet voor de analyses die betrekking hebben op de eventuele invloed van de aanwezigheid van een COA-locatie op de buurtcriminaliteit. Bij die analyses werd er namelijk gekeken naar het effect van de eventuele aanwezigheid van een COA-locatie in een buurt op de buurtcriminaliteit, ook gezien de bezetting van de locatie qua aantal bewoners met behulp van gegevens van COA; of de bewoners al dan niet stonden ingeschreven in de GBA is daarvoor niet relevant. Daarnaast is buurtcriminaliteit gemeten aan de hand van aangiften of processen-verbaal uit opsporing waarbij geen onderscheid werd gemaakt of de verdachte in de GBA stond ingeschreven.

- 2 Effecten op de veiligheid *buiten de buurt* zijn niet onderzocht. Een deel van criminaliteit zal zich elders voordoen, bijvoorbeeld in aangrenzende buurten of het stads- of dorpscentrum. Ook criminaliteit op de COA-locaties zelf blijft in dit onderzoek buiten beeld.
- 3 De analyses hebben betrekking op de geregistreerde criminaliteit. Niet alle delicten worden aangegeven; slechts bij een deel van de bekende delicten is een verdachte bekend; een deel van de verdachten is ten onrechte verdacht en heeft het misdrijf niet gepleegd.⁷ Er waren verschillende redenen om te kijken naar verdachten in plaats van naar vervolgingen en veroordelingen. Ten eerste zijn politiegegevens sneller beschikbaar dan gegevens over vervolgingen en veroordelingen. Ten tweede maken gegevens over vervolgingen en veroordelingen niet standaard deel uit van het Sociaal Statistische Bestand (SSB) van het CBS en koppeling van deze gegevens was binnen het bestek van dit onderzoek niet mogelijk. Aan het gebruik van politiegegevens en andere officiële gegevens over criminaliteit kleven de nodige methodologische haken en ogen. Politiegegevens geven niet alleen een beeld van crimineel gedrag onder de bevolking, maar ook van de kans dat dat gedrag bij politie bekend wordt, en door de politie wordt geregistreerd. Er zijn in Nederland geen studies waaruit blijkt dat migranten in het algemeen, of asielzoekers in het bijzonder, bij gegeven crimineel gedrag een hogere of lagere kans hebben om in de politiecijfers terecht te komen dan niet-migranten (voor een bespreking zie Engbersen et al., 2007; Engbersen et al., 2014). Van der Leun en Van der Woude (2011) stellen echter dat het bestaande Nederlandse onderzoek naar selectiviteit in de opsporing verouderd is en dat het goed mogelijk is die selectiviteit in deze eeuw is toegenomen doordat migranten in toenemende mate als veiligheidsrisico worden gezien. (Overigens is dat argument geen verklaring voor de oververtegenwoordiging van migranten en hun kinderen onder politieverdachten voor 2001.) In theorie zou het ook mogelijk zijn om de tweede onderzoeksvraag – de vraag naar de invloed van een COA-locatie op de buurtveiligheid – te beantwoorden op basis van enquêtegegevens over zelfgerapporteerd slachtofferschap van criminaliteit. Dergelijke gegevens worden bijvoorbeeld verzameld in het kader van de Veiligheidsmonitor en vormen een goede aanvulling op politiegegevens omdat ze ook informatie geven over misdrijven die niet bij de politie worden aangegeven (het zogeheten ‘dark number’). Dergelijke gegevens zijn echter slechts voorhanden voor een deel van de buurten (de enquête wordt niet in alle buurten afgenomen), waardoor we inschatten dat er over buurten met een COA-locatie onvoldoende gegevens zouden zijn.

⁷ Degenen die door de rechter worden vrijgesproken zouden in principe uit de bestanden verwijderd moeten worden, hoewel het onduidelijk is in hoeverre dit systematisch gebeurt (Bijleveld, 2010, p. 67).

- 4 Alleen met een *experiment* zou met zekerheid kunnen worden bepaald of de aanwezigheid van een COA-locatie effect heeft op de buurtveiligheid. Buurten zouden in het kader van een dergelijk experiment willekeurig een COA-locatie toegewezen moeten krijgen of juist niet. In de praktijk zal de toewijzing van COA-locatie aan buurten niet willekeurig verlopen (in sommige buurten zijn meer of minder geschikte faciliteiten, is veel of juist weinig weerstand van de bewoners, is de opvang te kostbaar enz.). Zoals gezegd is door statistische technieken getracht om andere invloeden uit te sluiten, waarbij verschillende analysetechnieken zijn gebruikt en verschillende peiljaren zijn bekeken. Hoewel er altijd een mogelijkheid bestaat dat bepaalde invloeden niet zijn meegenomen (*unobserved heterogeneity*); kon een groot aantal factoren die volgens de literatuur van invloed zijn op de buurtcriminaliteit in het onderzoek worden meegenomen.

2 Verdachtenanalyse en slachtofferschap in de buurt: een eerste beschrijving

Dit hoofdstuk geeft een beeld van verdachten van criminaliteit onder bewoners van COA-locaties in vergelijking met de reguliere bevolking en van de buurten waarin asielmigranten worden opgevangen. Eerst beschrijven we in paragraaf 2.1 de aard en omvang van de geregistreeerde criminaliteit onder COA-bewoners en de reguliere Nederlandse bevolking, kijkend naar aantal en type verdachten in beide categorieën. In paragraaf 2.2 volgt daarna een beschrijving van de demografische en sociaal-economische kenmerken van buurten met en zonder COA-locaties en van de buurtcriminaliteit in de betreffende buurten. We besluiten met twee kaarten waarin de ruimtelijke spreiding van opvanglocaties is afgezet tegen de ruimtelijke spreiding van de geregistreeerde criminaliteit.

2.1 Verdachten onder GBA-geregistreeerde asielzoekers en de reguliere bevolking

Tabel 2.1 geeft een overzicht van het percentage GBA-geregistreeerde COA-bewoners dat in 2005, 2010 of 2015 door de politie werd verdacht van een misdrijf. Voor elk jaar is het betreffende percentage afgezet tegen het percentage verdachten van criminaliteit onder de reguliere bevolking. De cijfers hebben betrekking op alle verdenkingen, ongeacht de pleegplaats.

Tabel 2.1 Het aandeel geregistreeerde verdachten onder bewoners van COA-locaties en de overige Nederlandse ingezetenen^a

		Verdachtenpopulatie ^b (minstens één delict)					Totale populatie
		Totaal ^c	(%)	(%) Na verblijfsduur- correctie	Ratio	Ratio na correctie	
2015	Ned. ingezetenen	150.023	1,1				13.830.460
	COA-bewoners ^d	372	2,2	2,5-3,7	2,0	2,3-3,4	17.204
2010	Ned. ingezetenen	227.577	1,7				13.393.593
	COA-bewoners	684	5,0	5,3	2,9	3,1	13.731
2005	Ned. ingezetenen	247.943	1,9				12.977.386
	COA-bewoners	1.185	6,5	6,6	3,4	3,4	18.339

^a Kinderen onder de 18 jaar zijn uitgezonderd.

^b Pleegbuurt is niet te herleiden tot de woonbuurt van de verdachte.

^c De totalen geven weer hoeveel mensen minimaal een keer geregistreeerd zijn in het betreffende kalenderjaar.

^d Het gaat hier om GBA-geregistreeerde bewoners van COA-locaties.

Bron: CBS, bewerking WODC

Bewoners van COA-locaties blijken vaker verdacht te worden van een misdrijf dan reguliere Nederlandse ingezetenen. In 2010 en 2005 werd respectievelijk 5% en 6,5% van de asielmigranten die op deze locaties woonden verdacht van een misdrijf, tegenover 1,7% en 1,9% van de reguliere bevolking. De percentages voor 2005 en 2010 zijn vergelijkbaar met bevindingen uit eerder onderzoek (De Boom et al., 2006; Leerkes et al., 2017). In 2015 is het percentage verdachten relatief laag,

zowel onder de asielmigranten (2,2%) als onder de reguliere bevolking (1,1%). Het is bekend dat de geregistreerde criminaliteit een dalende trend vertoont.

De groep asielzoekers die in een peiljaar was geregistreerd in de GBA verbleef gemiddeld minder lang in Nederland dan de reguliere bevolking. Een deel van de asielzoekers die worden ingeschreven in de GBA is immers pas in de loop van dat jaar naar Nederland gekomen. Die groep heeft in een peiljaar minder tijd gehad om in Nederland een delict te plegen dan gemiddeld in de reguliere bevolking het geval is. Daarom hebben we de percentages verdachten gecorrigeerd voor verschillen tussen COA-bewoners en de reguliere bevolking in duur van het verblijf in Nederland in het betreffende peiljaar.⁸ Het percentage verdachten onder de asielzoekers stijgt dan voor 2005 naar 6,6% en voor 2010 naar 5,3%. Voor 2015 was het lastiger om te bepalen wanneer nieuwe asielmigranten in de GBA worden ingeschreven vanwege veranderingen in registratiebepalingen als gevolg van de Wet BRP uit 2014, die bepaalt dat asielzoekers al aan het begin van de asielprocedure worden ingeschreven. Wanneer GBA-geregistreerde asielzoekers in 2015 gemiddeld net zolang in Nederland waren geweest als de reguliere bevolking zou het percentage verdachten onder hen naar schatting tussen de 2,5% en 3,7% zijn geweest.⁹ Er kan vanuit worden gegaan dat het werkelijke percentage na correctie voor 2015 meer in de buurt van de ondergrens van 2,5% zal liggen dan de bovengrens van 3,7%. Bij de berekening van de bovengrens is er namelijk vanuit gegaan dat alle asielzoekers die in de loop van 2015 werden ingeschreven in de GBA op de dag van inschrijving Nederland inreisden, terwijl juist in dat jaar grote groepen asielmigranten in de noodopvang verbleven omdat er nog geen gelegenheid was om asiel aan te vragen. Idealiter hadden we ook een correctie willen uitvoeren voor de mate waarin GBA-geregistreerde asielzoekers in de loop van het jaar uit Nederland *vertrekken* (door geassisteerde terugkeer, uitzetting of vertrek op eigen gelegenheid). De precieze omvang van die groep vertrekkers is echter onbekend. Op grond van eerder onderzoek (zie bijvoorbeeld Leerkes et al., 2010; Leerkes et al., 2014) kan echter worden aangenomen dat het slechts gaat om een minderheid van de asielzoekers. De gecorrigeerde cijfers die in tabel 2.1 worden gepresenteerd geven daarom een redelijk adequaat beeld van de kans die COA-bewoners hebben om te worden verdacht van criminaliteit, ook omdat personen in de reguliere bevolking gemiddeld minder lang in Nederland zullen zijn geweest dan hun inschrijvingsduur in de GBA in dat jaar (bijvoorbeeld vanwege vakanties in het buitenland).

Asielzoekers zijn verantwoordelijk voor een beperkt deel van de criminaliteit in Nederland. In 2015 waren er 372 GBA-geregistreerde COA-bewoners verdacht van criminaliteit, in 2010 684 en in 2005 1.185. Wanneer we er vanuit zouden gaan dat het percentage verdachten onder niet-GBA-geregistreerde asielzoekers even groot is als de groep die wel in de GBA is opgenomen, dan waren er in de drie peiljaren

⁸ We berekenden het aantal dagen dat een asielzoeker in Nederland was door bij de datum van inschrijving tot en met de eventuele datum van uitschrijving in dat jaar (of anders tot 31 december) zes maanden op te tellen. Asielzoekers werden tot 2015 na zes maanden in de GBA ingeschreven. Vervolgens deelden we het aantal dagen dat reguliere Nederlandse ingezetenen gemiddeld in de GBA waren ingeschreven (in 2005: 360 dagen) door het gemiddelde aantal dagen dat de GBA-geregistreerde asielzoekers in Nederland waren (in 2005: 352 dagen). We vermenvuldigden het percentage verdachten met die fractie (voor 2005: $360/352=1,02$).

⁹ Mogelijkerwijs werden asielzoekers in 2015 al eerder in de GBA ingeschreven vanwege de BRP. Daarom bepaalden we voor 2015 een ondergrens en bovengrens van het percentage verdachten. De ondergrens werd verkregen door 6 maanden op te tellen bij de duur dat asielzoekers in de GBA waren ingeschreven. De bovengrens werd verkregen door aan te nemen dat alle asielzoeker in 2015 op de dag van aankomst in de GBA werden ingeschreven.

circa 1.100 (2015), 1.200 (2010) en 1.800 (2005) asielzoekers verdacht van een misdrijf.¹⁰ Dat betekent dat bewoners van COA-locaties – inclusief niet-GBA-geregistreerde asielzoekers – jaarlijks circa 0,5% tot 0,7% van de criminaliteitsverdachten in Nederland vertegenwoordigen.¹¹

De gegevens in tabel 2.1 suggereren dat de mate waarin bewoners van COA-locaties zijn oververtegenwoordigd onder verdachten van criminaliteit sinds 2005 wat is afgenomen (zie ook de kolommen met 'ratio's' in tabel 2.1, waarin het verdachtenpercentage voor de groep asielzoekers is gedeeld door het percentage in de reguliere bevolking). Er zijn enkele verklaringen denkbaar voor een dalende betrokkenheid bij criminaliteit onder bewoners van COA-locaties vanaf 2005. Ten eerste zijn er in recente jaren andere groepen de asielprocedure ingestroomd dan in het verleden. Zo is het percentage inwillingen in recente jaren aanmerkelijk hoger dan in het verleden.¹² Van de asielzoekers die in 2005 in de centra verbleven kwam de meerderheid niet in aanmerking voor een verblijfsvergunning (in 2005 was het inwilligingspercentage 45% en in 2006 30%). Ook verbleven er in die tijd relatief veel uitgeprocedeerde asielzoekers op de centra die al in de jaren negentig naar Nederland waren gekomen (een deel daarvan is na 2007 gepardonneerd, zie Wijkhuijs et al., 2011). Van de asielmigranten die in 2015 in de COA-locaties verbleven kwam het leeuwendeel wel in aanmerking voor bescherming; in 2015 was het inwilligingspercentage 80%, zie ook Leerkes (2014). Er zijn aanwijzingen dat de criminaliteit is geconcentreerd onder groepen die merendeels niet in aanmerking komen voor een asielvergunning (zie ook de volgende alinea). De daling kan daarnaast verband houden met een veranderde betekenis van de status van asielzoeker als gevolg van verbeterde omstandigheden tijdens de asielprocedure (bijvoorbeeld kortere procedures en meer mogelijkheden om (vrijwilligers)werk te doen) (zie ook hoofdstuk 3). De procedureduur is in de periode 2005-2015 gedaald als gevolg van de invoering van de herziene asielprocedure (PIVA: Programma Invoering Verbeterde Asielprocedure) op 1 juli 2010 (Böcker et al., 2014).

Uit eerder onderzoek blijkt dat relatief veel asielmigranten met politiecontacten uitgeprocedeerde asielzoekers zijn (zie hoofdstuk 1). In de huidige studie was op individueel niveau geen informatie voorhanden over de verblijfsstatus van de groep asielzoekers met politiecontacten. Daarom is op groepsniveau bekeken of er een verband is tussen het percentage verdachte GBA-geregistreerde COA-bewoners uit een land en het percentage asielvergunningen dat de Immigratie en Naturalisatiedienst (IND) volgens gegevens van Eurostat in een peiljaar inwilligde onder asielzoekers afkomstig uit dat land (het betreft zogeheten inwillingen in eerste aanleg). We keken naar landen van herkomst met ten minste 25 GBA-geregistreerde asielzoekers in een peiljaar. Asielzoekers uit de voormalige Sovjet-Unie en Joegoslavië konden niet worden meegenomen, omdat IND-gegevens over nationaliteit voor die landen niet goed gekoppeld konden worden aan CBS-gegevens over het geboorteland.

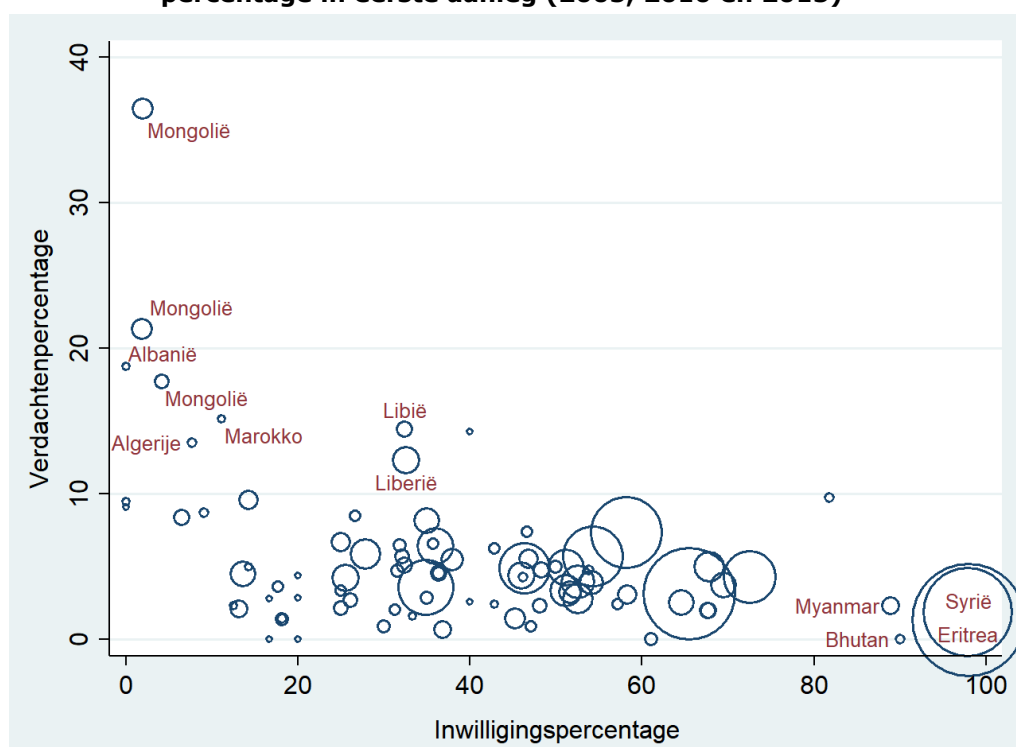
¹⁰ Enerzijds zou dat percentage verdachten hoger kunnen zijn dan bij GBA-geregistreerde asielzoekers, omdat een relatief groot deel van de niet-GBA-geregistreerde asielzoekers afgewezen asielzoekers zullen zijn. Anderzijds zou het percentage juist lager kunnen zijn, omdat de groep niet-GBA-geregistreerde asielzoekers relatief kort in Nederland is en daarom beperkt gelegenheid heeft gehad om delicten te plegen.

¹¹ Naast de verdachten onder de reguliere bevolking zijn er in Nederland jaarlijks tussen de 15.000 en 20.000 verdachten van criminaliteit die niet in de GBA zijn ingeschreven (KLPD, 2010); naast niet-GBA-geregistreerde asielzoekers betreft het bijvoorbeeld toeristen en illegale migranten. Het percentage voor 2015 wordt dan bijvoorbeeld: $\frac{1.100 \times 100}{150.023 + 15.000} = 0,67\%$.

¹² De inwilligingspercentages zijn afkomstig van Eurostat (<http://ec.europa.eu/eurostat/>), geraadpleegd, juli 2017.

De resultaten zijn weergegeven in figuur 2.1. Elke cirkel in de figuur betreft een herkomstland in een bepaald peiljaar (2005, 2010, 2015). Hoe groter de cirkel hoe groter de groep. We zien een duidelijk negatief verband tussen het percentage inwillingen in een groep en het percentage verdachten (de gewogen correlatiecoëfficiënt is $r=-0,60$): als er voor een groep veel vergunningen zijn ingewilligd (bijvoorbeeld voor Syriërs en Eritreeërs) dan is het percentage verdachten in het algemeen laag. Groepen met een lage kans op een inwilliging (bijvoorbeeld de Mongolen, Albaniërs of Marokkanen) hebben doorgaans een hogere kans om verdacht te zijn van misdaad.

Figuur 2.1 Relatie tussen het percentage verdachten en het inwilligingspercentage in eerste aanleg (2005, 2010 en 2015)^a

^a Er zijn drie jaren bekeken; daarom kan een land (zie bijv. Mongolië) meerdere keren worden weergegeven.

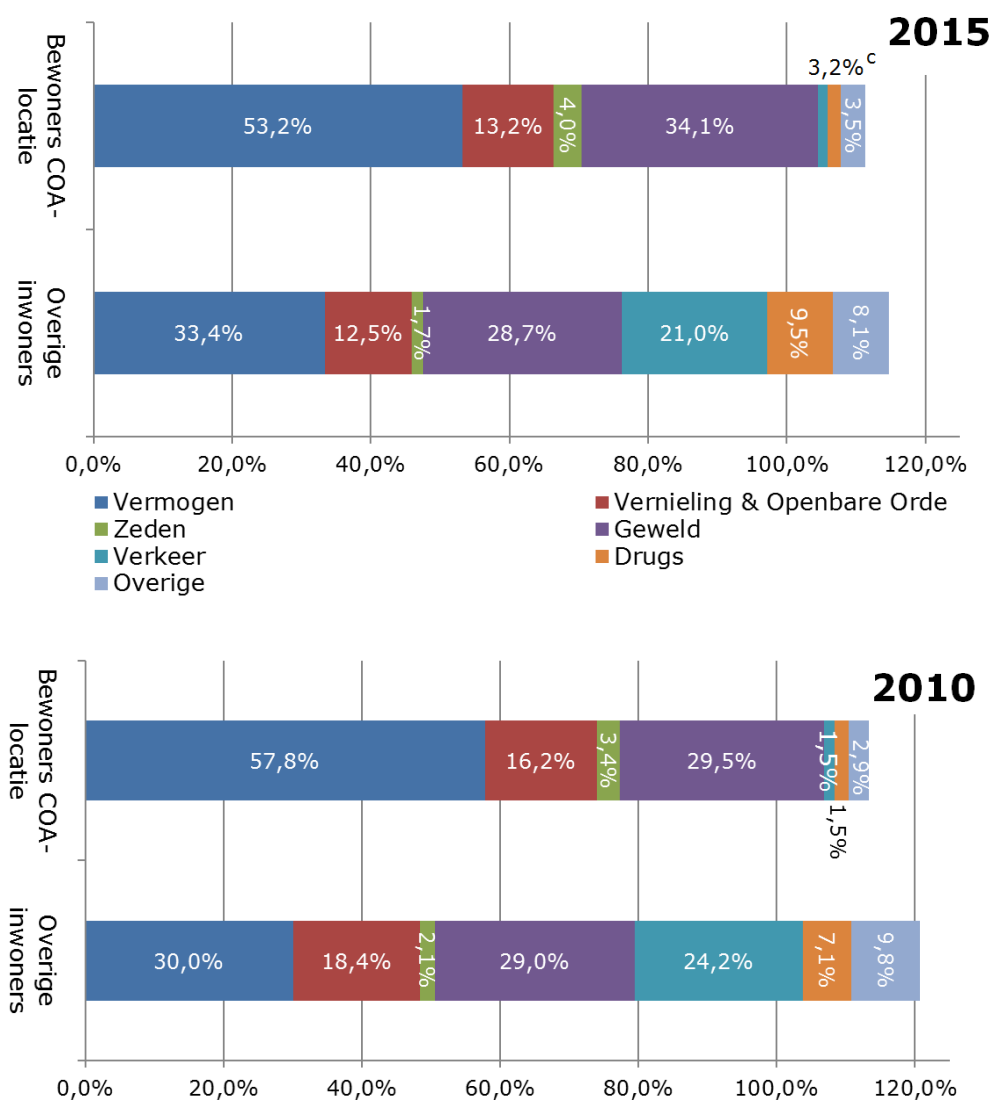
Bron: Eurostat; CBS; bewerking WODC

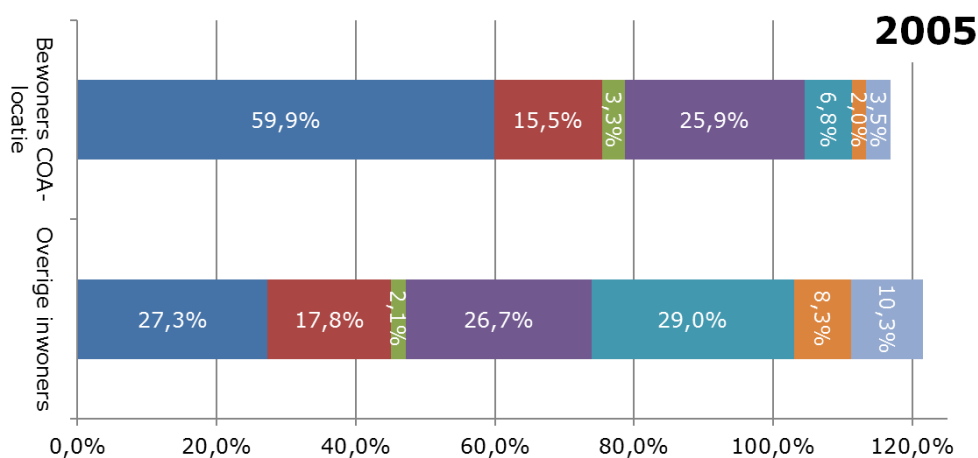
Bij welk type delicten is de oververtegenwoordiging van asielzoekers onder de verdachten van criminaliteit geconcentreerd? Grof gezegd zijn er zeven typen misdrijven te onderscheiden in de gegevens die we hebben: (1) vermogensmisdrijven (zoals diefstal en heling) waaronder die met geweld, (2) vernielingen en misdrijven tegen openbare orde en gezag, (3) verkeersmisdrijven, (4) drugs misdrijven, (5) overige misdrijven, (6) geweldsmisdrijven en (7) zedendelicten (zie ook Kessels & Vissers, 2015). In figuur 2.2 wordt de aard van de criminaliteit onder de groep verdachte asielzoekers vergeleken met de groep reguliere inwoners met politiecontacten. Omdat een deel van de verdachten van meerdere soorten delicten werd verdacht tellen de percentages in figuur 2.2 niet op tot 100%.

We zien dat COA-bewoners met politiecontacten relatief vaak worden verdacht van vermogensdelicten, waaronder winkeldiefstal; in elk jaar werd meer dan de helft van de verdachten in deze groep verdacht van minstens één vermogensdelict (in

2010 ging het bijvoorbeeld om 57,8% van de verdachte asielzoekers, tegenover 30% van de verdachten onder de reguliere bevolking). Ook zedendelicten blijken iets vaker voor te komen onder de groep asielzoekers met politiecontacten. In 2010 werden bijvoorbeeld 23 asielzoekers verdacht van een of meer zedendelicten (oftewel 0,17% (23/13.731) van de COA-bewoners), terwijl onder de reguliere bevolking er 4.781 verdachten van een of meer zedendelicten waren (0,04%). Vergelijken met reguliere ingezetenen met politiecontacten werden GBA-geregistreerde asielzoekers met politiecontacten minder vaak verdacht van verkeersmisdrijven en drugsmis-drijven.

Figuur 2.2 Aandeel van zeven delicttypen onder de verdachte bewoners van COA-locaties en verdachte reguliere Nederlandse ingezetenen^{a,b}

- ^a Kinderen onder de 18 jaar zijn uitgezonderd.
- ^b De totale proporties tellen op tot meer dan 100%, omdat een verdachte voor meer dan een delict geregistreerd kan zijn in het betreffende kalender jaar.
- ^c Dit aandeel is een gecombineerd percentage van de twee delicttypen: drugs en verkeer. Aangezien het hier een klein aantal verdachten betreft, mogen de precieze percentages in verband met privacyregelgeving niet getoond worden.

Bron: CBS; bewerking WODC

In het voorgaande is steeds ingegaan op de vraag in hoeverre asielzoekers en personen uit de reguliere bevolking in de drie peiljaren werden verdacht van minimaal één delict, en of zij eventueel werden verdacht van verschillende typen delicten. Het is daarnaast ook van belang om te kijken naar het totale aantal misdrijven waar deze verdachten door de politie van werden verdacht. Worden de criminaliteitsverdachten verdacht van een groot aantal misdrijven (bijvoorbeeld een serie vermogensdelicten) of gaat het in meerderheid om personen die van één misdrijf werden verdacht? Hoe verhoudt de verdeling van het aantal misdrijven in de groep asielzoekers zich tot de verdeling in de reguliere bevolking? We konden deze vragen alleen beantwoorden voor 2015 omdat er voor 2005 en 2010 geen informatie was over het totale aantal misdrijven per verdachte. Voor 2015 geldt het volgende. Onder de van criminaliteit verdachte asielzoekers was circa drie kwart (77%, N=288) verdacht van in totaal één delict, 12% (N=43) van twee delicten en 11% (N=41) van drie of meer delicten. Deze verdeling blijkt niet significant te verschillen van de verdeling onder reguliere Nederlandse ingezetenen die in 2015 verdacht werden van criminaliteit; daar waren deze percentages voor 2015 78%, 13% en 9%.¹³ Er zijn dus geen aanwijzingen dat er een grote groep GBA-geregistreerde asielzoekers was die buitengewoon veel delicten pleegde; de meeste asielzoekers die verdacht werden van criminaliteit hadden in 2015 een of twee delicten op hun naam staan.

2.2 Kenmerken van buurten met en zonder COA-locatie

Tabel 2.2 geeft een overzicht van de demografische en sociaal-economische kenmerken van buurten met en zonder COA-locatie. Daarbij ligt steeds de nadruk op

¹³ Het is lastig om deze frequentieverdeling te corrigeren voor verschillen in de duur van het verblijf in 2015. Mogelijk is de frequentie van criminaliteit onder de asielzoekers die verdacht worden van criminaliteit bij gelijke verblijfsduur iets hoger dan onder de verdachten in de reguliere bevolking. Dat laat onverlet dat verreweg de meeste asielzoekers met politiecontacten in een peiljaar van een of twee misdrijven worden verdacht.

kenmerken van buurten¹⁴ die – zo laat relevant (inter)nationaal onderzoek zien – van invloed zijn op de mate van buurtcriminaliteit, waaronder het percentage jongeren, het percentage eenouderhuishoudens, de verhuismobiliteit (de mate waarin mensen naar en uit de buurt verhuizen) en de graad van etnische diversiteit (afgemeten aan de hand van de zogenoemde Herfindahl-Hirschman index (HHI)) (zie bijvoorbeeld Kawachi et al., 1999; Wittebrood 2000; Van Wilsem, 2003; Pratt & Cullen, 2005; Sampson, 2006; Hipp, 2007; Averdijk, 2010; Leerkes & Bernasco, 2010).¹⁵ Daarnaast staan er in de tabel gegevens over de mate waarin reguliere buurtbewoners in hun buurt het slachtoffer werden van een bij de politie bekend misdrijf. Daarbij is er een onderscheid gemaakt tussen woninginbraak en 'overige delicten'. Ook is de totale lokale omvang van de geregistreerde criminaliteit (inclusief misdrijven onder andere gebruikers van de buurt dan de buurtbewoners) per inwoner gerapporteerd. De asielzoekers zelf zijn bij de bepaling van de buurtkenmerken en de mate van slachtofferschap niet meegerekend; het gaat steeds om de kenmerken van de reguliere bevolking.

COA-locaties blijken te zijn oververtegenwoordigd in sociaal-economisch zwakkere en meer perifere buurten waar de criminaliteit naar verwachting wat hoger zal zijn dan gemiddeld in Nederland (zie de in hoofdstuk 1 aangehaalde literatuur). Zo zijn de verhuismobiliteit en de etnische diversiteit er gemiddeld hoger dan elders in Nederland. Ook betreft het doorgaans buurten met een relatief groot aandeel jongeren, een groter aandeel bewoners met een bijstandsuitkering, een groter aandeel eenouderhuishoudens, een lager aandeel hoger opgeleiden en een hogere mate van inkomensongelijkheid (Gini-index).¹⁶ Daar staat tegenover dat de opvanglocaties ook zijn oververtegenwoordigd in de meer landelijk gelegen buurten, waar in de regel juist minder criminaliteit zal zijn dan in de stad. Zo was in 2010 64% van de buurten met een COA-locatie een niet-stedelijke buurt, tegenover 49% van de buurten zonder COA-locatie. In 2015, toen er vanwege de verhoogde asielinstroom moest worden gezocht naar aanvullende capaciteit, is het percentage COA-locaties in zeer sterk stedelijke buurten aanmerkelijk hoger dan in 2005.

¹⁴ Bij de berekeningen laten we asielzoekers buiten beschouwing om te voorkomen dat hun proporties deze kenmerken beïnvloeden. Anders zouden we het effect van buurtkenmerken en de aanwezigheid van COA-locaties niet meer van elkaar kunnen onderscheiden.

¹⁵ De HH-index is een uit de economie afkomstige maat voor heterogeniteit die gebruikt kan worden om migratiediversiteit te meten los van etnische concentratie.

¹⁶ De Gini-index is een ook uit de economie afkomstige maat voor de verdeling van inkomens oftewel inkomensongelijkheid.

Tabel 2.2 Geregistreerd slachtofferschap in buurten met en zonder een COA-locatie en hun kenmerken

	2015		2010		2005	
	COA-buurten	Overige buurten	COA-buurten	Overige buurten	COA-buurten	Overige buurten
Aantal buurten ^a	111	11.151	64	11.371	90	10.969
Aantal huishoudens	104.759	7.535.754	50.817	7.319.327	81.082	6.695.047
Totale populatie (volwassenen)	181.365	13.645.701	92.721	13.298.426	151.294	12.823.734
<i>Gemiddelde ...^a</i>						
% Jongeren	14,1	13,6	13,3	13,4	14,4	13,1
% Eenouderhuishoudens	5,5	5,7	7,1	5,2	5,4	5,0
% Bijstandontvangers	2,4	1,8	1,2	1,5	3,0	1,8
% Hoogopgeleiden	17,1	16,7	13,2	14,1	8,7	9,8
Verhuismobiliteit	20,1	12,0	17,0	10,2	17,8	11,0
Hirschman-Herfindahl-index	31,6	24,5	25,9	23,1	27,4	21,5
Gini-index	27,2	25,3	33,1	25,0	30,9	25,4
<i>Percentage ...^a</i>						
Niet-stedelijk	51,4	47,6	64,1	48,8	51,1	51,4
Weinig stedelijk	12,6	15,0	14,1	14,9	24,4	14,1
Matig stedelijk	8,1	12,7	4,7	12,1	7,8	11,5
Sterk stedelijk	13,5	15,5	14,1	15,3	12,2	14,6
Zeer sterk stedelijk	14,4	9,1	3,1	8,9	4,4	8,5
<i>Percentage slachtoffers:^b</i>						
- Woninginbraak ^c	0,6	0,7	0,9	0,8	0,8 ^e	0,7 ^e
- Overige delicten in (woon)buurt ^d	1,8	1,6	1,7	1,6	4,4 ^e	4,3 ^e
Geregistreerde criminaliteit per 100 inwoners ^{a, f}	24,6	10,4	9,6	12,1	-	-

^a De gepresenteerde waarden zijn gebaseerd op selecties waarvoor enerzijds de predictoren in de longitudinale modellen geen ontbrekende waarden hebben en anderzijds de afhankelijke variabele geen uitbijters bevatte (*Valid N*). Bewoners van COA-locaties zijn niet meegenomen bij het berekenen van de predictoren.

^b Deze proporties geven weer hoeveel mensen in de Nederlandse volwassen populatie (met en zonder migratieachtergrond) minimaal een keer aangifte hebben gedaan van een misdrijf in het betreffende kalenderjaar.

^c Uitgezonderd misdrijven in institutionele huishoudens waaronder COA-locaties.

^d Exclusief slachtofferschap onder de bewoners van een COA-locatie.

^e In 2005 is het niet mogelijk plaats delict te herleiden tot de woonbuurt van het slachtoffer – zelfs niet voor woninginbraken.

^f Exclusief delicten op en tegen COA-locaties.

Bron: CBS; bewerking WODC

In de laatste drie rijen van tabel 2.2 staan gegevens over slachtofferschap en buurt-criminaliteit. Zo is vermeld welk deel van de reguliere buurtbewoners het slachtoffer werd van een bij de politie bekende inbraak of overig misdrijf. Er blijken geen significante verschillen te zijn in de kans op woninginbraak tussen buurten met en zonder opvanglocatie; wel is de mate van slachtofferschap van overige misdrijven iets hoger in buurten met opvanglocaties dan in buurten zonder opvanglocaties. In 2015 was de kans op slachtofferschap in de buurt 1,8% in buurten met een COA-locatie, tegenover 1,6% in buurten zonder COA-locatie (statistisch significant verschil). Op grond van de tabel kan niet worden vastgesteld of het verschil toegeschreven moet worden aan de COA-locaties of dat andere buurtkenmerken er verantwoordelijk voor zijn (zie daarvoor de analyses in hoofdstuk 4). Het niveau van slachtofferschap is voor 2005 beduidend hoger dan voor 2010 en 2015 – zowel in

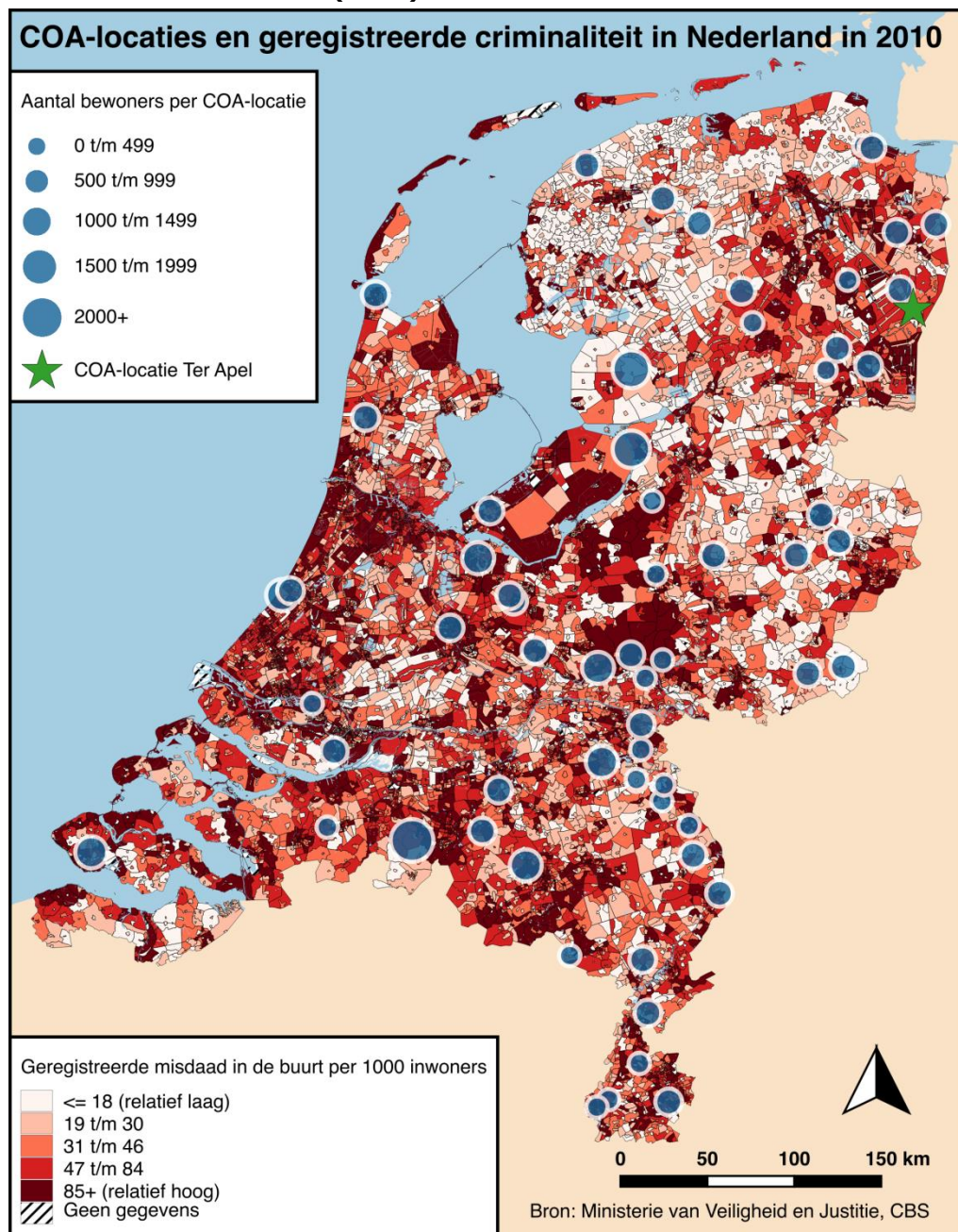
buurten met als zonder COA-locatie. Dat komt doordat het alleen voor 2010 en 2015 mogelijk was om specifiek te kijken naar slachtofferschap in de woonbuurt zelf; voor 2005 gaat het om slachtofferschap onder buurtbewoners binnen én buiten de eigen woonbuurt.

Niet alle buurtcriminaliteit is gericht tegen buurtbewoners; ook andere buurtgebruikers (zoals passanten en winkeliers) kunnen er het slachtoffer van worden. In de laatste rij van tabel 2.2 is daarom het *totale* aantal geregistreerde misdrijven per 100 reguliere inwoners weergegeven voor buurten met en zonder opvanglocatie (de criminaliteit gepleegd op de opvanglocaties is steeds buiten beschouwing gelaten). Er waren hierover pas gegevens beschikbaar vanaf 2010. In 2015 blijkt de buurtcriminaliteit per 100 inwoners in buurten met een COA-locatie gemiddeld hoger te zijn dan in buurten zonder COA-locatie. Voor 2010 (en de jaren tussen 2010 en 2015, die niet in de tabel zijn getoond) is er geen significant verschil in de totale buurtcriminaliteit per 100 inwoners tussen buurten met en zonder COA-locatie. De relatief hoge totale geregistreerde criminaliteit per 100 inwoners in 2015 is vermoedelijk het gevolg van de plaatsing van COA-locaties in stedelijke buurten waar veel passanten en institutionele buurtgebruikers zijn.¹⁷

We besluiten dit hoofdstuk met twee kaarten voor 2010 en 2015 (figuur 2.3a en 2.3b). Die tonen de ruimtelijke spreiding van de opvanglocaties, uitgesplitst naar grootte van de locatie, evenals de ruimtelijke verdeling van de geregistreerde criminaliteit. Vooral in 2010 waren de COA-locaties geconcentreerd buiten de randstad. Er is geen duidelijke samenhang te zien tussen de spreiding van COA-locaties en de spreiding van criminaliteit. Er zijn veel buurten met een hoge geregistreerde criminaliteit waar geen COA-locaties in de omgeving zijn, bijvoorbeeld in de regio Amsterdam. Ook zijn er in de omgeving van COA-locaties veel buurten zichtbaar met een zeer lage geregistreerde criminaliteit, bijvoorbeeld in Overijssel en Friesland.

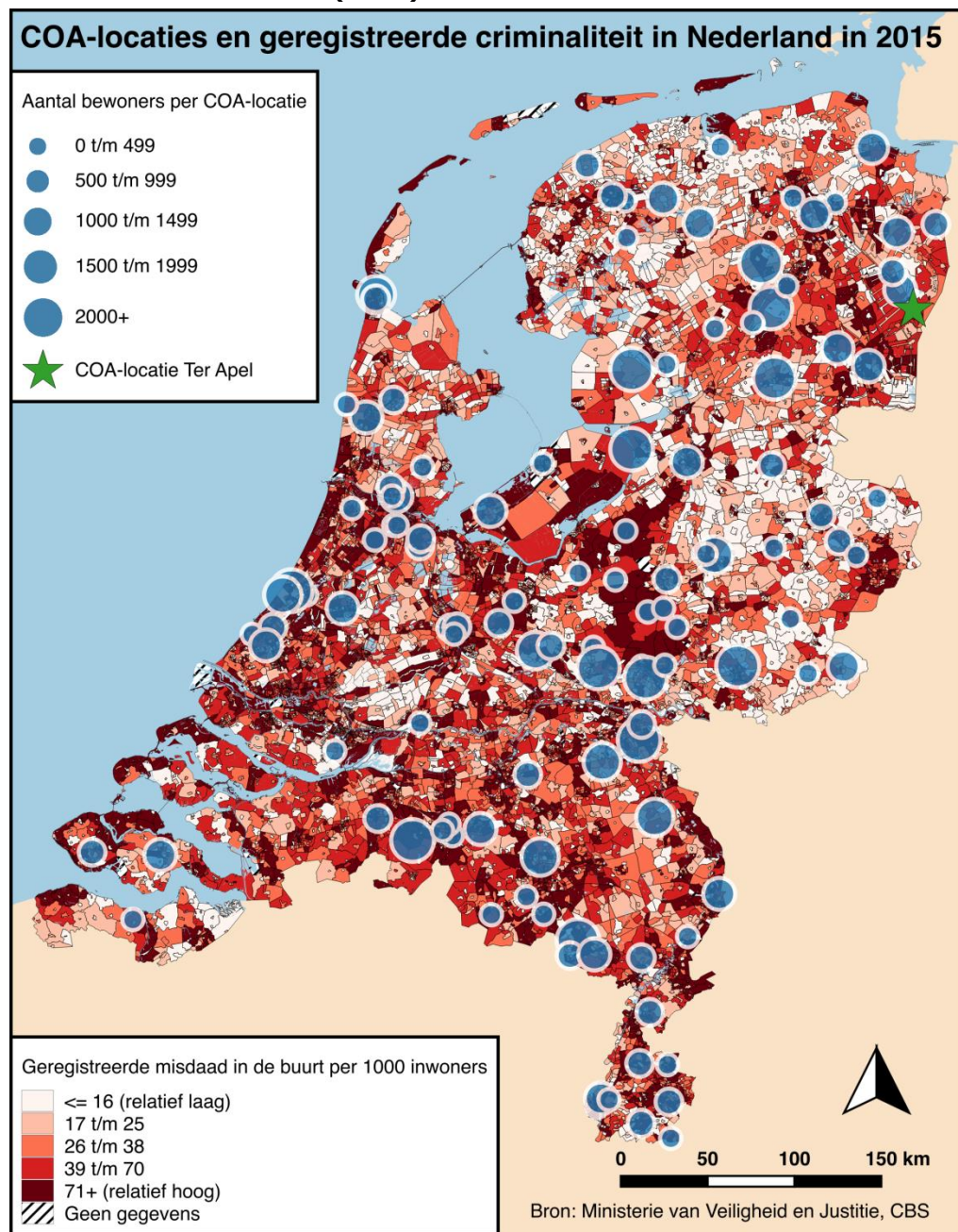
¹⁷ De geregistreerde criminaliteit *per 100 inwoners* is in stedelijke buurten al snel hoog omdat ook de delicten onder passanten en institutionele gebruikers in de teller zijn opgenomen terwijl in de noemer alleen de inwoners worden meegerekend. Idealiter hadden we de totale criminaliteit willen delen door het totaal aantal gebruikers van een buurt, maar die informatie was niet beschikbaar.

Figuur 2.3a Ruimtelijke spreiding van COA-locaties en geregistreeerde criminaliteit (2010)^a

^a Deze kaart kan op de WODC-webpagina waar dit rapport staat, gedownload worden om tot op buurtniveau in te kunnen zoomen.

Figuur 2.3b Ruimtelijke spreiding van COA-locaties en geregistreerde criminaliteit (2015)^a

^a Deze kaart kan op de WODC-webpagina waar dit rapport staat, gedownload worden om tot op buurtniveau in te kunnen zoomen.

2.3 Samenvatting

In dit hoofdstuk hebben we laten zien dat er onder COA-bewoners een hoger percentage verdachten is dan onder reguliere Nederlandse ingezetenen. Het percentage verdachten is in de regel hoger onder groepen met een kleine kans op een asielvergunning (bijvoorbeeld onder Mongolen of Albanese) dan onder groepen met een

grote kans op een asielvergunning (bijvoorbeeld Syriërs en Eritreeërs). Ze worden met name vaker verdacht van het plegen van vermogensdelicten. In het volgende hoofdstuk gaan we na wat de achtergronden zijn van deze oververtegenwoordiging in de politiecijfers. Houden ze verband met de afwijkende demografische kenmerken van asielzoekers (relatief veel jonge mannen) of spelen er ook andere factoren? We hebben daarnaast een beeld geschetst van geregistreerde criminaliteit in Nederlandse buurten met en zonder een COA-locatie. Buurten met en zonder COA-locaties verschillen van elkaar op kenmerken die zullen samenhangen met slachtofferschap in verschillende buurten. Met deze kenmerken zal rekening worden gehouden in de multivariate analyses die in hoofdstuk 4 zullen volgen.

3 Verdiepende verdachtenanalyse

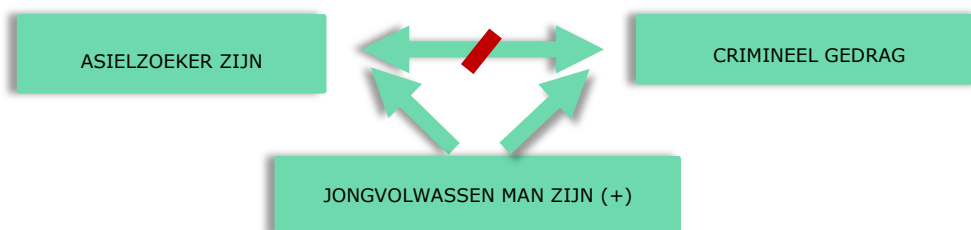
In dit hoofdstuk gaan we in op de achtergronden van de oververtegenwoordiging van bewoners van COA-locaties onder geregistreeerde verdachten van criminaliteit. Ten eerste doet zich de vraag voor in hoeverre deze oververtegenwoordiging het gevolg is van *selectie*, waarbij personen met een relatief grote kans op betrokkenheid bij criminaliteit de asielprocedure instromen, waaronder jonge mannen – ook Nederlandse jonge mannen zijn immers oververtegenwoordigd in de criminaliteit (Jennissen, 2009; zie ook Hirschi & Gottfredson, 1983). In dat geval is het verband tussen het zijn van een asielzoeker en het zijn van een verdachte van criminaliteit een zogenoemd *schijnverband*. Ten tweede doet zich de vraag voor in hoeverre de oververtegenwoordiging indirect wordt veroorzaakt door de status van de asielzoeker.¹⁸ Asielzoekers hebben immers beperkte mogelijkheden om tijdens de procedure in gezinsverband te leven (het recht op gezinshereniging is afhankelijk van een verblijfsvergunning) en ze mogen beperkt werken waardoor ze een lage sociaal-economische positie hebben en afhankelijk zijn van leefgeld. Voorts bestaat de mogelijkheid dat zij relatief vaak wonen in wat meer perifere buurten met een lagere sociaal-economische status waar de criminaliteit ook onder de reguliere bevolking wat hoger kan zijn dan elders (we hebben immers in hoofdstuk 2 gezien dat COA-locaties in dergelijke buurten zijn oververtegenwoordigd). In al die gevallen is er mogelijkwerwijs een zogeheten *indirect positief verband* tussen de status als asielzoeker en de kans op politiecontacten (zie ook Leerkes et al., 2017). Ook bestaat nog de mogelijkheid dat asielzoekers, ondanks hun oververtegenwoordiging onder verdachten van criminaliteit, juist hun uiterste best doen om geen misdrijven te plegen, omdat ze bescherming zoeken tegen terugkeer en hun kansen op een verblijfsvergunning niet willen verkleinen; het hebben gepleegd van een misdrijf geldt immers als contra-indicatie voor een verblijfsvergunning. Ook wordt een deel van de asielzoekers juist geplaatst in rurale gebieden waar wellicht relatief weinig gelegenheid is tot criminaliteit. In al die gevallen kan juist sprake zijn van een *indirect negatief verband* tussen het zijn van asielzoeker en crimineel gedrag.

Het gebruik van het begrip 'schijnverband' betekent overigens niet dat de criminaliteit onder asielzoekers niet 'werkelijk' zou zijn. Door dat methodologische begrip te gebruiken bedoelen we slechts dat de gepleegde criminaliteit niet zozeer het gevolg is van het zijn van een asielzoeker zélf, maar van kenmerken die zowel de kans op het zijn van een asielzoeker als de kans op criminaliteit vergroten, zoals het zijn van een jongvolwassen man.¹⁹ Het onderscheid tussen een schijnverband en een indirect causaal verband is gevisualiseerd in de figuren 3.1a tot en met 3.1c.

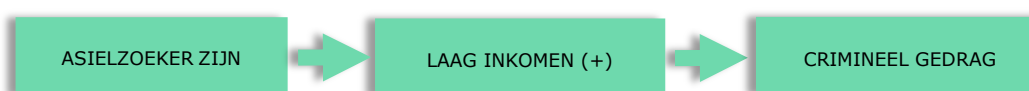
¹⁸ We concentreren ons in de bespreking op criminologische theorieën die bruikbaar waren in het licht van de beschikbare CBS-gegevens. Theorieën over criminele netwerken zijn bijvoorbeeld niet goed toetsbaar met de beschikbare gegevens.

¹⁹ Zo kan worden verwacht dat er ook onder andere groepen met een groot aandeel mannelijke jongvolwassenen (denk aan studenten of voetbalsupporters) meer criminaliteit zal zijn dan in groepen met een laag aandeel mannelijke jongvolwassenen (denk aan wandelaars of balletdansers).

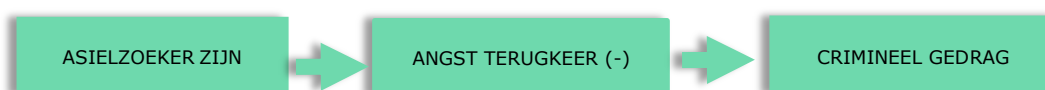
Figuur 3.1a Visuele weergave van een schijnverband tussen het zijn van asielzoeker en crimineel gedrag

Figuur 3.1b Visuele weergave van een indirect positief verband tussen het zijn van asielzoeker en crimineel gedrag

Figuur 3.1c Visuele weergave van een indirect negatief verband tussen het zijn van asielzoeker en crimineel gedrag

In de analyses is eerst nagegaan in hoeverre het hogere aandeel verdachten verklaard kan worden door de afwijkende samenstelling van de asielpopulatie naar leeftijd en geslacht. Op die manier wordt de invloed van schijnverbanden beperkt. Vervolgens is met aanvullende regressiemodellen nagegaan in hoeverre er aanwijzingen zijn voor indirecte verbanden tussen het zijn van asielzoeker en het zijn van een criminaliteitsverdachte. Eerst is nagegaan of de oververtegenwoordiging verband houdt met de afwijkende huishoudsamenstelling (veel alleenstaanden). Daarna is nagegaan of de oververtegenwoordiging wellicht het gevolg is van de ligging van COA-locaties in buurten waar relatief veel gelegenheid is tot het plegen van criminaliteit. Vervolgens is bekeken of de oververtegenwoordiging verband houdt met de zwakkere sociaal-economische status van asielzoekers (laag inkomen). Als laatste stap is gecontroleerd voor herkomst (over de relatie tussen herkomst en de kans op politiecontacten zie bijvoorbeeld Jennissen (2009); Engbersen et al. (2015) en Maliepaard et al., (2017)). Herkomst is als laatste variabele toegevoegd, omdat onduidelijk is wat die variabele precies meet: herkomst correleert met de sociaal-economische positie en culturele kenmerken, maar mogelijk ook met etnische selectiviteit in de opsporing (Jennissen 2009; Van der Leun & Van der Woude, 2011). In de modellen worden asielzoekers steeds vergeleken met de totale populatie Nederlandse ingezetenen van 18 jaar en ouder, inclusief immigranten en hun in Nederland geboren kinderen.

Er zijn aparte analyses verricht voor 2005, 2010 en 2015 en er is steeds apart gekeken naar het percentage verdachten als geheel, ongeacht het type delict waarvan personen werden verdacht, en naar het percentage verdachten van winkeldiefstal en zedendelicten. Er is specifiek gekeken naar verdachten van winkeldiefstal vanwege het relatief grote aandeel vermogenscriminaliteit onder de groep COA-bewoners met politiecontacten (zie hoofdstuk 2). We keken specifiek naar zedendelicten vanwege

de zorgen in de samenleving over de betrokkenheid van asielzoekers bij dergelijke misdrijven. Nadat de modellen waren geschat hebben we als laatste stap in de analyse enkele rekenvoorbeelden doorgerekend waarbij de kans op het zijn van een criminaliteitsverdachte werd berekend als er ook werd gecorrigeerd voor verschillen tussen asielzoekers en de reguliere bevolking in woontijd in Nederland in het peiljaar. Vooral in 2015 was de groep GBA-geregistreerde asielzoekers namelijk niet het hele peiljaar in Nederland (zie ook hoofdstuk 2), wat in de modellen leidt tot een onderschatting van het effect van asielzoeker zijn op de kans op het zijn van criminaliteitsverdachte.

3.1 Verdachten van criminaliteit ongeacht delicttype

In het vorige hoofdstuk hebben we gezien dat het percentage asielzoekers dat verdacht werd van een misdrijf in alle onderzochte jaren (2005, 2010, 2015) hoger was dan onder de reguliere bevolking. Bij de verdiepende analyses is vervolgens gekeken naar zogenoemde *odds ratio's* en hoe die veranderen na toevoeging van bepaalde controlevariabelen aan de statistische modellen. Als laatste stap is, zoals gezegd, een correctie uitgevoerd voor verschillen tussen de groep asielzoekers en de reguliere bevolking in de gemiddelde verblijfsduur in Nederland in een peiljaar.

Het begrip *odds ratio* kan als volgt worden verduidelijkt. Het percentage verdachten onder asielzoekers ten opzichte van de reguliere Nederlandse bevolking kan bijvoorbeeld worden omgerekend naar een *odds ratio*: de *odds* dat een asielzoeker verdacht werd van een misdrijf gedeeld door de *odds* dat een reguliere Nederlandse inwoner bij de politie geregistreerd stond als verdachte. Zo komt het verdachtenpercentage van 2,2% onder asielzoekers in 2015 overeen met een *odds* van 1 tegen 44 dat een willekeurig gekozen asielzoeker een verdachte zal zijn van criminaliteit. Een verdachtenpercentage van 1,1% onder de reguliere Nederlandse bevolking komt neer op een *odds* van 1 tegen 90 dat een willekeurig gekozen persoon uit de reguliere bevolking een verdachte is. De *odds ratio* is in dat geval 2,0 (1:44/1:90).

Bij multivariate analyses is het mogelijk om de *odds* te voorspellen op basis van meerdere kenmerken van een persoon, bijvoorbeeld het wel of niet asielzoeker zijn in combinatie met de leeftijd. Er kan dan worden nagegaan of het zijn van een asielzoeker, wanneer de leeftijd constant wordt gehouden, nog steeds van invloed is op de *odds* dat iemand een politieverdachte is. Wanneer de oorspronkelijke *odds ratio* in dat geval daalt vormt dat een aanwijzing dat verschillen tussen asielzoekers en de reguliere bevolking in de mate van politiecontacten geheel of gedeeltelijk het gevolg zijn van verschillen tussen beide populaties in leeftijd (asielzoekers zijn gemiddeld aanmerkelijk vaker in een leeftijd dat mensen een verhoogde kans hebben om in aanraking te komen met de politie als verdachte van criminaliteit). Wanneer de *odds ratio* zou dalen tot 1, dan zijn asielzoekers precies even vaak verdacht van criminaliteit als leeftijdsgenoten onder de reguliere bevolking. Wanneer de *odds ratio* kleiner zou worden dan 1, dan zou dat een aanwijzing vormen dat asielzoekers minder vaak politiecontacten hebben dan leeftijdsgenoten in de reguliere bevolking. Wanneer de *odds ratio* stijgt dan vormt dat een aanwijzing dat de toegevoegde variabelen het effect van asielzoeker zijn op criminaliteit onderdrukken (bijvoorbeeld wanneer zou blijken dat relatief veel asielzoekers in landelijke gebieden wonen waar weinig gelegenheid is tot criminaliteit). Mood (2010) heeft erop gewezen dat er voorzichtigheid is geboden bij het vergelijken van *odds ratio's* in verschillende regressiemodellen. In bijlage 3 rapporteren we daarom 'gemiddelde

marginale effecten' en laten we zien dat die vergelijkbaar zijn met het patroon van de odds ratio's.

We presenteren ook de resultaten met enkele concrete rekenvoorbeelden ('conditionele marginale effecten'). We tonen dan de kans dat een 'typische' asielzoeker – een 27-jarige alleenstaande man – verdacht is van criminaliteit in vergelijking met een willekeurig gekozen persoon met vergelijkbare kenmerken in de reguliere bevolking, te weten een 27-jarige alleenstaande man in een niet-stedelijk gebied met een laag inkomen en een middelbaar onderwijsniveau die afhankelijk is van bijstand. We vergelijken dat gemiddelde percentage zowel met iemand in de reguliere bevolking met een migratieachtergrond (minimaal een in het buitenland geboren ouder) als met iemand zonder migratieachtergrond (iemand met twee in Nederland geboren ouders). Met die rekenvoorbeelden corrigeren we tevens voor verschillen in de gemiddelde verblijfsduur van de populatie asielzoekers en de reguliere bevolking in een peiljaar. In alle modellen wordt het effect van het zijn van asielzoeker op de kans om verdachte te zijn namelijk onderschat doordat asielzoekers gedurende een peiljaar gemiddeld korter in Nederland zijn dan personen uit de reguliere bevolking (zie ook hoofdstuk 2). Bij de rekenvoorbeelden kunnen we de kans op het zijn van verdachte berekenen wanneer de verblijfsduur van de 27-jarige asielzoeker gelijk wordt gesteld aan de gemiddelde verblijfsduur van een reguliere inwoner (zie voor een soortgelijke correctie ook tabel 2.1).

In figuur 3.2 is weergegeven hoe de odds ratio van het zijn van een asielzoeker ten opzichte van het zijn van een persoon uit de reguliere bevolking verandert als achtereenvolgens rekening is gehouden met (1) algemene demografische kenmerken die gecorrigeerd zijn met het zijn van een asielzoekers maar daar geen *gevolg* van zijn (leeftijd, geslacht), (2) gezinssituatie, (3) kenmerken van de woonbuurt in Nederland, (4) individuele sociaal-economische kenmerken (inkomen, uitkeringsafhankelijkheid) en (5) herkomst.

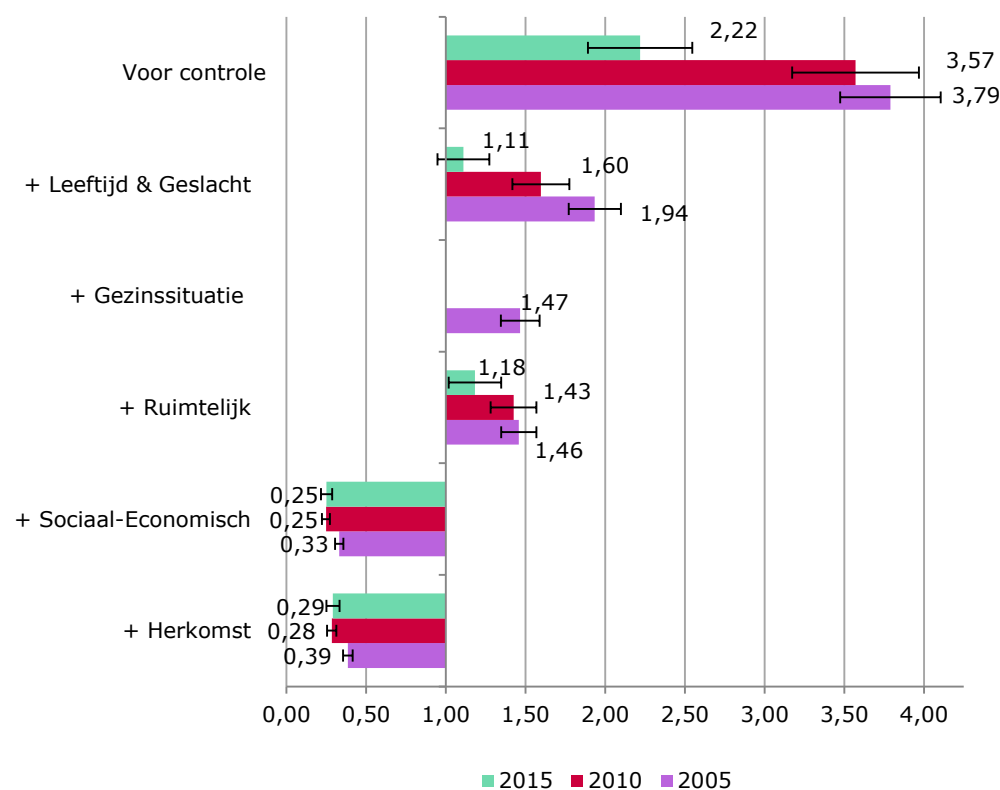
De oververtegenwoordiging van asielzoekers onder de criminaliteitsverdachten blijkt voor een groot deel het gevolg te zijn van de afwijkende samenstelling van de groep asielzoekers wat betreft leeftijd en geslacht. De odds ratio voor 2015 daalt bijvoorbeeld van 2,22 naar 1,11 wanneer we rekening houden met leeftijd en geslacht. Voor alle peiljaren blijkt de oververtegenwoordiging van asielzoekers onder personen met politiecontacten deels – maar niet volledig – te verklaren door het relatief grote aandeel jonge mannen ten opzichte van de reguliere bevolking. De odds ratio voor het zijn van asielzoeker verschilt in 2015 weliswaar niet significant van 1 na controle voor leeftijd en geslacht, maar dat effect vormt een onderschatting van het werkelijke effect vanwege de relatief korte woonduur in Nederland van de groep asielzoekers in 2015.

Voor 2005 konden we vervolgens nagaan of de oververtegenwoordiging wellicht het gevolg is van het relatief grote aantal alleenstaanden onder asielzoekers; voor 2010 en 2015 is de gezinssituatie namelijk minder goed in de GBA geregistreerd.²⁰ Dit leidt voor 2005 inderdaad tot een zwakker effect van het zijn van een asielzoeker op de kans op het zijn van een criminaliteitsverdachte: de odds ratio daalt van 1,94 naar 1,47. Het hogere percentage verdachten in 2005 is dus deels het gevolg van het relatief grote aantal alleenstaanden onder de asielzoekers, en het is aannemelijk

²⁰ In 2010 (70%) en 2015 (88%) is de geregistreerde huishoudsamenstelling (gezinssituatie) van asielzoekers merendeels 'institutioneel huishouden'. Voor 2005 is dat slechts 7% en is de meest voorkomende huishoudvorm alleenstaand huishouden (41%).

dat dat ook geldt voor 2010 en 2015. Vervolgens is nagegaan of de oververtegenwoordiging daarnaast samenhangt met ruimtelijke kenmerken van buurten waar COA-locaties voorkomen. Dit blijkt nauwelijks het geval te zijn: voor 2005 en 2010 daalt de *odds ratio* tot op zekere hoogte (wat in overeenstemming is met de in hoofdstuk 2 gerapporteerde bevinding dat COA-locaties vooral in die jaren waren geconcentreerd in sociaal-economisch zwakkere buurten), maar voor 2015 stijgt de odds ratio juist iets (zie echter de overlappende betrouwbaarheidsintervallen).²¹

Figuur 3.2 Effecten (odds ratio's) van het zijn van een asielzoeker op politiecontacten met controle voor diverse kenmerken (verdachtenregistratie, minstens één delict)

Bron: CBS; bewerking WODC

Vervolgens is gecontroleerd voor individuele sociaal-economische kenmerken. Voor asielzoekers werd het inkomen, indien dat onbekend was, op 'laag' gezet en als er geen arbeidsrelatie bekend was namen we aan dat de asielzoeker afhankelijk was van een uitkering (asielzoekers krijgen geen bijstandsuitkering maar leefgeld, wat ook een soort uitkering is). Het opleidingsniveau werd, indien dat niet was geregis-

²¹ Deze bevindingen suggereren dat COA-locaties weliswaar tot op zekere hoogte zijn geconcentreerd in buurten waar de criminaliteit iets hoger is dan elders in Nederland (zie hoofdstuk 2) maar dat de woonbuurt zelf slechts een beperkt effect heeft op de kans op het zijn van een criminaliteitsverdachte. Verschillen tussen buurten in criminaliteitsniveau zijn zichtbaar vooral het gevolg van verschillen tussen buurten in *individuele* kenmerken van de bewoners (samenstellingseffecten); de bewoners zouden, gegeven hun individuele kenmerken, ongeveer even vaak bij criminaliteit betrokken zijn wanneer ze naar andere buurten zouden verhuizen. Zie over de beperkte omvang van buurteffecten in Nederland ook Rovers (1999) en Weijters et al. (2009).

treerd, op onbekend gezet.²² De lagere sociaal-economische positie van de groep asielzoekers blijkt inderdaad een belangrijke verklaring te vormen voor de hogere kans op politiecontacten. De odds ratio's worden voor alle peiljaren kleiner dan 1. Dat betekent dat asielzoekers in alle onderzochte jaren *minder* vaak verdacht werden van een misdrijf dan personen met dezelfde demografische kenmerken (wat betreft leeftijd en geslacht) en sociaal-economische kenmerken (personen met een laag inkomen die afhankelijk zijn van een uitkering) onder de reguliere bevolking.

Deze waarnemingen suggereren dat asielzoekers weliswaar blootstaan aan factoren die een risico vormen voor politiecontacten (een laag inkomen en bijstandsafhankelijkheid), maar dat die factoren in minder criminaliteit resulteren dan je zou verwachten van mensen in een dergelijke situatie. Dat is een aanwijzing dat er onder asielzoekers juist ook een tendens is om politiecontacten te vermijden. Dat kan wijzen op angst voor uitzetting in geval van politiecontacten.

Als laatste stap is gecontroleerd voor herkomst. In alle peiljaren hadden asielzoekers minder kans om verdacht te zijn van criminaliteit dan personen met dezelfde herkomst en dezelfde demografische en sociaal-economische kenmerken. Ook die waarneming suggereert dat de zwakkere sociaal-economische positie druk uitoefent op asielzoekers om delicten te plegen, net zoals in de reguliere bevolking, maar dat er tegelijkertijd een tendens is om politiecontacten te vermijden.

Tabel 3.1 Kans op het zijn van een verdachte van criminaliteit van een 27-jarige man met een lagere sociaal-economische status

	2015	2010	2005
Reguliere inwoner met migratieachtergrond	16%	26%	19%
COA-bewoner	5%	9%	9%
COA-bewoner (gecorrigeerd voor verblijfsduur)	6-8%	10%	9%
Reguliere inwoner zonder migratieachtergrond	12%	20%	15%
COA-bewoner	4%	7%	7%
COA-bewoner (gecorrigeerd voor verblijfsduur)	5-7%	8%	7%

Bron: CBS; bewerking WODC

Deze beweringen kunnen worden geïllustreerd met enkele rekenvoorbeelden, waarbij we tevens corrigeren voor verschillen tussen asielzoekers en de reguliere bevolking in de gemiddelde verblijfsduur in Nederland. In de eerste rij in tabel 3.1 is eerst weergegeven welke kans een 27-jarige man uit de reguliere bevolking had om verdacht te zijn van criminaliteit wanneer hij de volgende kenmerken had: een migratieachtergrond (minimaal een ouder in het buitenland geboren), middelbaar onderwijs gevolgd, een laag inkomen, een uitkering, woonachtig in een niet-stedelijke buurt. In de twee rijen daaronder is weergegeven wat de kans op het zijn van politieverdachte zou zijn wanneer die man 'zou worden veranderd in een asielzoeker', in rij twee wordt nog geen rekening gehouden met verschillen in verblijfsduur in een jaar, in de derde rij is dat wel gedaan (zie de noten in hoofdstuk 2 voor de berekening). Vervolgens is deze exercitie nog een keer verricht wanneer zo'n man *zonder migratieachtergrond* (iemand met twee in Nederland geboren ouders) 'in een asielzoeker zou worden veranderd'. In beide gevallen zou de asielzoeker een klei-

²² Er werden tevens analyses verricht waarbij het opleidingsniveau van alle asielzoekers op middelbaar werd gezet, wat vergelijkbare resultaten opleverde. Wanneer we opleidingsniveau uit de statistische modellen lieten, vonden we ook vergelijkbare resultaten.

nere kans hebben op het zijn van een verdachte, ook wanneer we rekening houden met de kortere verblijfsduur van de groep asielzoekers in een jaar.²³

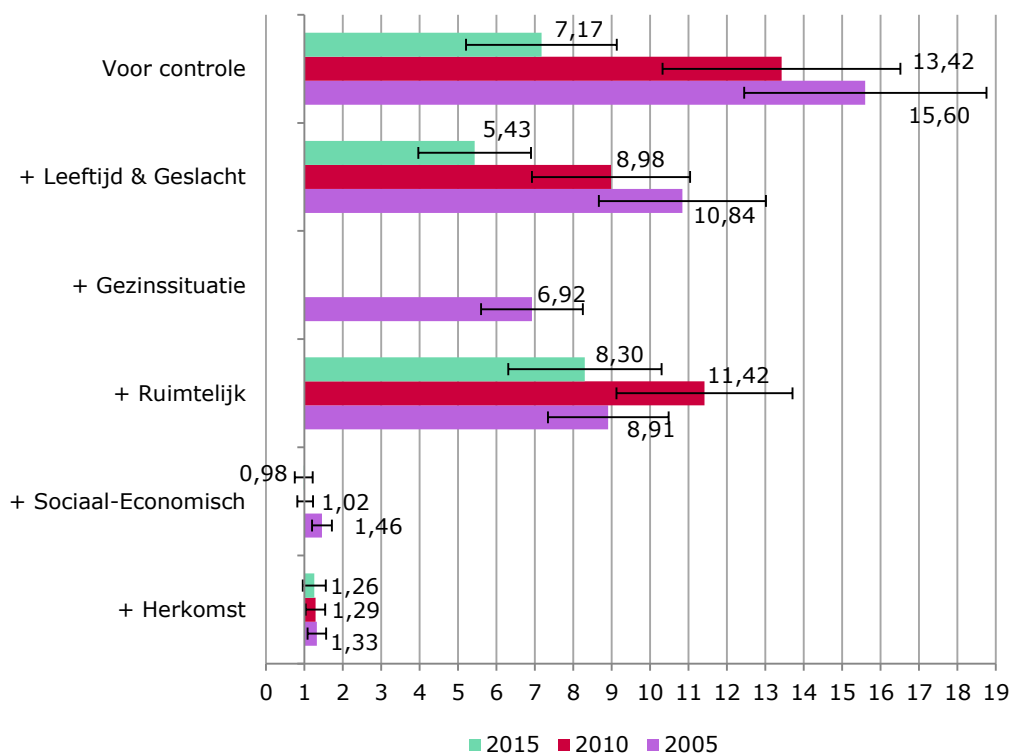
3.2 Verdachten van winkeldiefstal

Vergelijkbare analyses zijn verricht naar de achtergronden van de oververtegenwoordiging van bewoners van COA-locaties onder verdachten van winkeldiefstal. De odds ratio's bij winkeldiefstal blijken beduidend hoger te zijn dan wanneer we naar alle verdachten kijken, ongeacht delicttype. In de verdiepende analyses zijn er enerzijds patronen zichtbaar die sterk lijken op de patronen die al in de vorige paragraaf zijn beschreven. Zo is de oververtegenwoordiging van asielzoekers onder verdachten van winkeldiefstal vooral het gevolg van de afwijkende samenstelling van de groep naar leeftijd, geslacht en gezinssituatie en van hun zwakkere sociaal-economische positie. De oververtegenwoordiging van asielzoekers is dus deels een schijnverband (*selectie*) en deels het gevolg van de marginale maatschappelijke positie van asielzoekers.

Bij winkeldiefstal (zie figuur 3.3) resteert voor alle onderzochte jaren een odds ratio van iets meer dan 1 nadat alle controles zijn verricht (voor 2015: 1,26; voor 2010: 1,29; voor 2005: 1,33). Blijkbaar heeft de groep asielzoekers kenmerken die maken dat deze groep in sterkere mate is vertegenwoordigd onder verdachten van winkeldiefstal dan we zouden verwachten op grond van de demografische en sociaal-economische kenmerken die in de modellen konden worden opgenomen. Over die aanvullende kenmerken kunnen we slechts speculeren; we noemen enkele mogelijke verklaringen. Zo kan het zijn dat een deel van de asielzoekers dat naar West-Europa komt relatief sterk is gericht op inkomensverwerving, terwijl zij niet of nauwelijks gelegenheid hebben om betaalde arbeid te verrichten; Europese landen, waaronder Nederland, voeren immers een restrictief immigratiebeleid voor arbeidsmigranten van buiten de Europese Unie. De omvang van die groep kan van jaar tot jaar verschillen, maar dergelijke personen zullen geconcentreerd zijn onder degenen die niet in aanmerking komen voor een asielvergunning (vandaar het sterkere effect voor 2005, waarin een groter deel van de asielverzoeken werd afgewezen). Het kan echter ook dat het resterende effect wijst op ongemeten sociaal-economische verschillen; wellicht is de sociaal-economische positie van asielzoekers feitelijk nog lager dan van de armste sociale strata in de reguliere bevolking. Ook bestaat de mogelijkheid dat winkeliers vermoedelijke asielzoekers in relatief sterke mate in de gaten houden en bij de politie melden (grotere 'pakkans').

²³ We corrigeren alleen voor de tijd die een asielzoeker in een peiljaar in de GBA stond ingeschreven (plus de periode van zes maanden die verstrijkt voordat een asielzoeker in de GBA wordt ingeschreven) ten opzichte van de gemiddelde verblijfsduur van de reguliere bevolking in dat peiljaar. Idealiter zouden we ook willen corrigeren voor de tijd dat asielzoekers in de GBA staan ingeschreven terwijl ze niet meer in Nederland zijn, met andere woorden, voor de tijd dat ze nog niet administratief uit de GBA zijn verwijderd (het betreft dan vertrek uit Nederland vanwege zelfstandige terugkeer, uitzetting of vertrek naar een ander Europees land). Het gecorrigeerde verschil voor de kans dat de 27-jarige asielzoeker verdachte is van criminaliteit ten opzichte van een vergelijkbare reguliere inwoner (10% ten opzichte van 26% in 2010 in tabel 3.1) is echter te groot om te kunnen toeschrijven aan ongemeten verschillen in verblijfsduur in een peiljaar. Als het verschil alleen het gevolg zou zijn van verschillen in verblijfsduur, dan zou de GBA-geregistreerde asielzoeker gemiddeld circa drie (=26/9) keer korter in Nederland hebben moeten zijn dan de reguliere inwoner. Dat zou neerkomen op een verblijfsduur van vier maanden (12/3). Een dergelijke korte verblijfsduur is onwaarschijnlijk doordat de groep GBA-geregistreerde asielzoekers pas na zes maanden in de GBA geregistreerd werd. Daarbij komt dat er in de jaren voorafgaand aan de peiljaren geen sprake was van een grote instroom van asielzoekers die werden afgewezen en mogelijk nog ten onrechte in de GBA stonden.

Figuur 3.3 Effecten (odds ratio's) van het zijn van een asielzoeker op het zijn van verdachte van winkeldiefstal (minstens één delict) met controle voor diverse kenmerken

Bron: CBS; bewerking WODC

In tabel 3.2 is weergegeven wat de kans is dat een 27-jarige man uit de reguliere bevolking met een relatief lage sociaal-economische status woonachtig in een niet-stedelijke buurt verdacht is van winkeldiefstal en wat er met die kans gebeurt wanneer hij 'zou worden veranderd in een asielzoeker' (bij tabel 3.1 ging het om het zijn van verdachte, ongeacht de soort criminaliteit). In 2015 had een reguliere inwoner zonder migratieachtergrond met die kenmerken een kans van 0,8% om verdachte te zijn van winkeldiefstal; een asielzoeker zou een kans hebben van 1,0%.

Tabel 3.2 Kans op het zijn van verdachte van winkeldiefstal van een 27-jarige man met een lagere sociaal-economische status

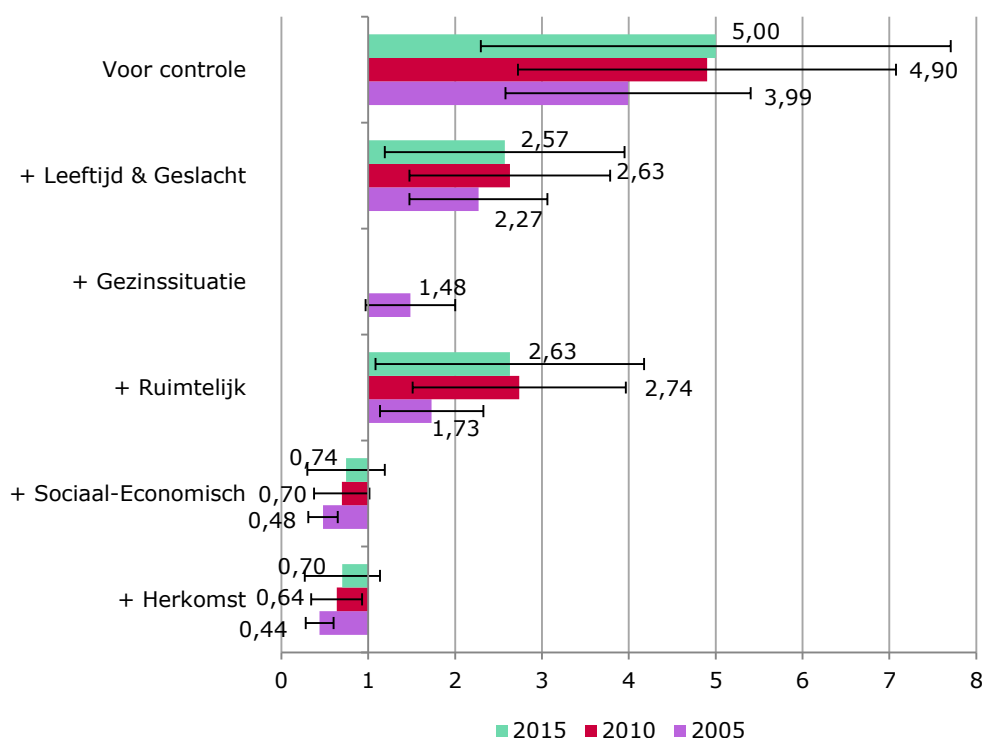
	2015	2010	2005
Reguliere inwoner met migratieachtergrond	1,0%	1,5%	0,8%
COA-bewoner	1,3%	1,9%	1,1%
COA-bewoner (gecorrigeerd voor verblijfsduur)	1,5-2,2%	2,2%	1,1%
Reguliere inwoner zonder migratieachtergrond	0,8%	1,2%	0,6%
COA-bewoner	1,0%	1,5%	0,7%
COA-bewoner (gecorrigeerd voor verblijfsduur)	1,1-1,7%	1,7%	0,7%

Bron: CBS; bewerking WODC

3.3 Zedendelicten

Ten slotte zijn vergelijkbare analyses verricht specifiek betreffende verdachten van zedendelicten. Omdat er relatief weinig asielzoekers worden verdacht van zedendelicten (zie hoofdstuk 2) is het effect van het zijn van asielzoeker op het zijn van verdachte van een zedendelict minder goed te bepalen dan bij de eerdere analyses die in dit hoofdstuk zijn gepresenteerd. De patronen wijken niettemin weinig af van de bevindingen die in paragraaf 3.1 zijn gerapporteerd. We zien dat COA-bewoners zijn oververtegenwoordigd onder verdachten van zedenmisdriven. Hun betrokkenheid bij zedendelicten is groter dan onder reguliere inwoners van hetzelfde geslacht, vergelijkbare leeftijd en gezinssituatie, maar hun betrokkenheid bij dergelijke delicten is in 2010 en 2005 lager dan onder reguliere inwoners van hetzelfde geslacht, dezelfde leeftijd, gezinssituatie en een relatief lage sociaal-economische status. Verder zien we dat de effecten – ongeacht de oververtegenwoordiging – nogal klein zijn: in de drie peiljaren hebben inwoners van COA-locaties gemiddeld bijvoorbeeld een 0,017 tot 0,04 procentpunt hogere kans op het zijn van verdachte van een zedendelict dan een reguliere inwoner met hetzelfde geslacht en dezelfde leeftijd (zie de gemiddelde marginale effecten in bijlage 3).

Figuur 3.4 Effecten (odds ratio's) van het zijn van een asielzoeker op het zijn van verdachte van zedendelict (minstens één delict) met controle voor diverse kenmerken

Bron: CBS; bewerking WODC

Tabel 3.3 Kans op het zijn van verdachte van een zedendelict van een 27-jarige man met een lagere sociaal-economische status

	2015	2010	2005
Reguliere inwoner met migratieachtergrond	0,29%	0,47%	0,91%
COA-bewoner	0,20%	0,30%	0,41%
COA-bewoner (gecorrigeerd voor verblijfsduur)	0,23%-0,34%	0,32%	0,42%
Reguliere inwoner zonder migratieachtergrond	0,28%	0,45%	0,76%
COA-bewoner	0,20%	0,28%	0,34%
COA-bewoner (gecorrigeerd voor verblijfsduur)	0,23%-0,34%	0,32%	0,35%

Bron: CBS; bewerking WODC

Zoals we eerder de kans om verdacht te zijn van een delict voor een 27-jarige man uit de reguliere bevolking met een relatief lage sociaal-economische status en woonachtig in een niet-stedelijke buurt hebben weergegeven, worden de kansen voor een zedendelict van een soortgelijke persoon in tabel 3.3 gepresenteerd. In 2015 had een reguliere inwoner met die kenmerken een kans van 0,28% om verdachte te zijn van een zedendelict. Wanneer eenzelfde persoon 'wordt veranderd in een asielzoeker' is die kans 0,20%.

3.4 Samenvatting

In hoofdstuk 2 is getoond dat asielzoekers in alle peiljaren zijn oververtegenwoordigd onder verdachten van criminaliteit. In dit hoofdstuk is gerapporteerd wat de achtergronden zijn van die oververtegenwoordiging. Die oververtegenwoordiging van asielzoekers onder verdachten van criminaliteit blijkt voor een belangrijk deel het gevolg te zijn van de afwijkende samenstelling van de groep asielzoekers naar geslacht en leeftijd: een relatief groot deel van de asielzoekers zijn jonge mannen. Daarnaast speelt mee dat een relatief groot deel buiten gezinsverband leeft – ook omdat asielzoekers pas recht op gezinshereniging hebben wanneer ze een verblijfsvergunning hebben gekregen – en dat asielzoekers tijdens de procedure een relatief zwakke sociaal-economische positie hebben. In alle peiljaren blijken asielzoekers gemiddeld *minder* vaak verdacht te zijn van criminaliteit dan reguliere Nederlandse ingezetenen met dezelfde demografische kenmerken en een vergelijkbare inkomenspositie als de asielzoekers. Die bevinding duidt erop dat er onder asielzoekers ook een tendens is om politiecontacten te vermijden, wellicht omdat zij vrezen dat veroordelingen voor misdaad de kans op een verblijfsvergunning verkleinen. We vinden geen aanwijzingen dat asielzoekers in sterke mate zijn oververtegenwoordigd onder verdachten van zedendelicten (de mate van oververtegenwoordiging en de achtergronden daarvan zijn in lijn met het algemene beeld, dat wil zeggen wanneer we kijken naar de kans op het zijn van verdachte van criminaliteit ongeacht het soort delict). Asielzoekers zijn relatief sterk oververtegenwoordigd onder verdachten van winkeldiefstal. Hun betrokkenheid bij dat delict is iets hoger dan onder personen in de reguliere bevolking met een vergelijkbare demografische en sociaal-economische positie.

Er zijn aanwijzingen dat de mate waarin asielzoekers zijn oververtegenwoordigd onder verdachten van criminaliteit sinds 2005 is gedaald, maar er kan niet met zekerheid worden vastgesteld wat de redenen zouden kunnen zijn van een dergelijke daling.

4 Verdiepende analyse buurtcriminaliteit

In dit hoofdstuk beantwoorden we de vraag in hoeverre de aanwezigheid van een COA-locatie in een buurt van invloed is op de mate waarin buurtbewoners en overige reguliere gebruikers van de buurt (passanten en institutionele gebruikers zoals bedrijven) er het slachtoffer worden van criminaliteit. Slachtofferschap onder asielzoekers blijft buiten beschouwing. We gaan steeds af op door de politie geregistreerd slachtofferschap van misdrijven in de buurt.

Eerst wordt in paragraaf 4.1 ingegaan op de vraag of de aanwezigheid van een COA-locatie in een buurt van invloed is op de mate van slachtofferschap onder de buurtbewoners. Bij deze analyses laten we slachtofferschap onder passanten buiten beschouwing. Er worden aparte analyses gepresenteerd van slachtofferschap van woninginbraak en van slachtofferschap van overige delicten (slachtofferschap exclusief woninginbraak). We gaan tevens na of het type COA-locatie verschil maakt voor de kans op slachtofferschap.

Om de eventuele invloed van een COA-locatie op de buurtcriminaliteit te kunnen vaststellen, moeten overige invloeden op de buurtcriminaliteit statistisch constant worden gehouden. Bij de analyses in paragraaf 4.1 doen we dat voor diverse buurtkenmerken, huishoudenkenmerken en individuele kenmerken. Deze multilevel-analyses zijn apart verricht voor 2010 en 2015; 2005 werd buiten beschouwing gelaten, omdat pas vanaf 2010 kon worden bepaald of de misdrijven die buurtbewoners bij de politie meldden slachtofferschap in de buurt betroffen of elders in Nederland plaatsvonden.

In paragraaf 4.2 gaan we na in hoeverre de aanwezigheid van een COA-locatie in een buurt in de jaren 2010 tot en met 2015 van invloed is op de buurtcriminaliteit, inclusief slachtofferschap onder passanten, bedrijven en instellingen (maar opnieuw exclusief slachtofferschap op COA-locaties). Andere invloeden op de buurtcriminaliteit worden opnieuw statistisch constant gehouden; in dit geval door middel van zogeheten fixed effect modellen (met 'dummies' voor buurten en jaren). Met deze longitudinale modellen – modellen die betrekking hebben op de periode 2010-2015 – kunnen we nagaan of de omvang van de buurtcriminaliteit in jaren dat er een COA-locatie in een buurt gevestigd was hoger of lager was dan in jaren waarin er geen COA-locatie gevestigd was. Daarnaast is rekening gehouden met andere mogelijke invloeden op verschillen in criminaliteitsniveau tussen de jaren in een buurt, zoals veranderingen in de verhuismobiliteit en veranderingen als gevolg van algemene trends in de geregistreeerde criminaliteit in Nederland. Ook in de longitudinale analyses is nagegaan of het type COA-locatie uitmaakt voor de buurtcriminaliteit.

Er zijn nog diverse andere statistische analysetechnieken toegepast om na te gaan hoe robuust de in dit hoofdstuk gerapporteerde resultaten zijn. Daaronder zijn analyses waarin verschillen tussen buurten los van de aanwezigheid van een COA-locatie constant zijn gehouden door 'propensity matching', modellen waarin de proportie bewoners van COA-locaties in relatie tot het aantal buurtbewoners de onafhankelijke variabele was (en niet alleen of er al dan niet een bepaald type COA-locatie in een buurt was gevestigd), en modellen met een zogenoemde Arellano-

Bond-estimator.²⁴ Ook is nog apart nagegaan of de aanwezigheid van een COA-locatie wellicht een ander effect heeft in een stedelijke omgeving dan in een meer rurale omgeving. Details van aanvullende analyses, waarover bijlage 3 meer informatie geeft, lieten vergelijkbare resultaten zien met de hier gepresenteerde modellen.

4.1 Slachtofferschap onder buurtbewoners

4.1.1 Woninginbraak

Tabel 4.1 laat de modellen zien voor de kans dat een huishouden te maken krijgt met een woninginbraak en deze vervolgens bij de politie meldt. In de eerste en derde kolom zien we modellen waar buurten met een COA-locatie worden onderscheiden van buurten zonder dergelijke locaties, terwijl andere factoren die de kans op woninginbraak bepalen constant zijn gehouden. In de tweede en vierde kolom is vervolgens nog rekening gehouden met het type COA-locatie. Deze modellen houden steeds rekening met verschillen in risico's op woninginbraak die afhankelijk zijn van individuele kenmerken, huishoudenkenmerken en overige buurtkenmerken dan de aanwezigheid van een COA-locatie. Zo wordt er rekening mee gehouden dat de kans op een inbraak relatief hoog is in een stedelijke buurt, in een buurt met veel jongeren, in een buurt met veel eenouderhuishoudens, in buurten met een hoge etnische diversiteit en in buurten waar de inkomensongelijkheid groot is.

Als we andere invloeden statistisch constant houden, blijkt de kans op een woninginbraak voor de bewoner in een buurt met een COA-locatie in beide jaren (2010 en 2015) kleiner dan in buurten zonder een dergelijke locatie; de relatieve kansverhouding of odds ratio's van een woninginbraak in zo'n buurt zijn namelijk kleiner dan 1 (voor uitleg van odds ratio's zie vorige hoofdstuk). Deze verschillen zijn echter niet statistisch significant. Dat wil zeggen dat de lagere kans op een woninginbraak toevallig gevonden kan zijn en niet met zekerheid kan worden toegeschreven aan de aanwezigheid van een COA-locatie. Er is dus geen aantoonbaar effect van een COA-locatie op de kans van woninginbraak in de buurt.

²⁴ Deze wordt gebruikt voor de schatting van dynamische paneldata-modellen.

Tabel 4.1 Logistisch multilevelmodel van woninginbraak per huishouden^a

	2015	2015	2010	2010
	Odds ratio (OR)			
Omwonende COA-locatie^b	0,919		0,903	
Omwonende van volgende type opvang:^b				
Aanmeldcentrum		0,868		1,059
Regulier		0,900		0,709[~]
Terugkeer en vrijheid beperkend^c		-		0,844
Overig/gecombineerd		0,989		1,524
<i>Huishoudkenmerken</i>				
Leeftijd referentie persoon	0,986 ^{***}	0,986 ^{***}	0,999	0,999
Leeftijd gekwadeerd	1,000 ^{***}	1,000 ^{***}	1,000 [~]	1,000 [~]
<i>Samenstelling huishouden</i>				
Eenouderhuishouden	1,313 ^{***}	1,313 ^{***}	1,426 ^{***}	1,426 ^{***}
Stel met kind(eren)	1,071 ^{***}	1,071 ^{***}	1,306 ^{***}	1,306 ^{***}
Stel zonder kinderen (Ref.: Eenpersoonshuishouden)	0,995	0,995	1,069 ^{***}	1,069 ^{***}
<i>Inkomen (gestandaardiseerd)</i>				
Laag tot 1,5 x laag	0,913 ^{***}	0,913 ^{***}	0,970 [~]	0,970 [~]
1,5 x laag tot modaal	0,914 ^{***}	0,914 ^{***}	0,906 ^{***}	0,906 ^{***}
Modaal tot 1,5 x modaal	1,065 ^{***}	1,065 ^{***}	1,037 [*]	1,037 [*]
Meer dan 1,5 x modaal (Ref.: Laag)	1,462 ^{***}	1,462 ^{***}	1,406 ^{***}	1,406 ^{***}
Ontvanger bijstandsuitkering (Ref.: geen)	1,092 ^{***}	1,092 ^{***}	1,124 ^{***}	1,124 ^{***}
<i>Ruimtelijke kenmerken</i>				
% jongeren	0,998	0,998	1,012 ^{***}	1,012 ^{***}
% eenouderhuishoudens	0,997	0,997	1,016 ^{***}	1,016 ^{***}
% bijstandontvangers	0,995	0,995	1,001	1,001
% hoogopgeleiden	0,990 ^{***}	0,990 ^{***}	0,991 ^{***}	0,991 ^{***}
HH-index	1,008 ^{***}	1,008 ^{***}	1,006 ^{***}	1,006 ^{***}
Verhuismobiliteit	0,438 ^{***}	0,438 ^{***}	0,425 ^{***}	0,418 ^{***}
Gini-index	1,038 ^{***}	1,038 ^{***}	1,036 ^{***}	1,036 ^{***}
<i>Stedelijkheid in de buurt^d</i>				
Weinig (500 tot 1.000)	1,000	1,000	1,071 [*]	1,071 [*]
Matig (1.001 tot 1.500)	1,060 [~]	1,060 [~]	1,209 ^{***}	1,209 ^{***}
Sterk (1.501 tot 2.500)	1,193 ^{***}	1,193 ^{***}	1,351 ^{***}	1,353 ^{***}
Zeer sterk (≥2.501) (Ref: Niet-stedelijk <500)	1,180 ^{***}	1,180 ^{***}	1,247 ^{***}	1,247 ^{***}
Constant	0,002 ^{***}	0,002 ^{***}	0,002 ^{***}	0,002 ^{***}
N	7.276.124	7.276.124	7.230.934	7.230.934
Aantal buurten	11.296	11.296	11.462	11.462
Wald Chi ² (22)	2.859,74	2.860,47	3.606,33	3.612,06
Log likelihood	-286.391,5	-286.391,3	-340.329,6	-340.326,9
Rho	0,082	0,082	0,101	0,101

[~]p≤0,1; *p≤0,05; **p≤0,01; ***p≤0,001

^a Uitgezonderd huishoudens met een minderjarige referentiepersoon, bewoners van een COA-locatie en andere institutionele huishoudens.

^b Referentie categorie (hierna Ref.): bewoner van overige buurten.

^c Voor 2015 hebben we geen observaties.

^d Omgevingsadressendichtheid per km².

Bron: CBS; bewerking WODC

In de tweede en vierde kolom staan de resultaten van de modellen die nagaan of het type COA-locatie uitmaakt voor de kans op een woninginbraak. We vinden evenmin statistisch significante effecten van de aanwezigheid van een COA-locatie op woninginbraak wanneer we de locaties uitsplitsen naar type opvang.²⁵ Een van de effecten – het effect van ‘reguliere’ opvang in een buurt – is *negatief* (odds ratio 0,709) en marginaal significant ($p < 0,1$); er is een kans van tussen 5% en 10% dat we dit resultaat zouden meten terwijl er in werkelijkheid geen relatie is tussen reguliere opvang en slachtofferschap. In de sociale wetenschappen wordt er in het algemeen van uitgegaan dat de kans dat een verschil toevallig gevonden wordt, terwijl er in werkelijkheid geen effect is, maximaal 5% moet zijn om te spreken van een statistisch significant effect.

De effecten van de overige variabelen in de modellen zijn in het algemeen in overeenstemming met eerdere bevindingen van wetenschappelijk onderzoek in binnen- en buitenland. Zo is de kans op woninginbraak groter in stedelijke gebieden dan in meer ruraal gelegen buurten en is er een verband tussen de verhuismobiliteit en woninginbraak.²⁶ Uit de laatste regel van de tabel (Rho) valt echter op te maken dat de woonbuurt een beperkte invloed heeft op de kans op woninginbraak. Dat geldt ook voor overige vormen van slachtofferschap, die centraal staan in de volgende paragraaf.

4.1.2 Overige vormen van slachtofferschap onder buurtbewoners

In tabel 4.2 zijn de resultaten weergegeven voor overige vormen van slachtofferschap van criminaliteit die mensen in hun woonbuurt kunnen ervaren.²⁷ Bovenaan de kolommen zien we opnieuw dat bewoners van buurten met een COA-locatie geen aantoonbaar hoger risico lopen slachtoffer te worden van overige delicten dan bewoners in buurten zonder COA locatie: de relatieve kansenverhoudingen verschillen ook nu niet significant van 1 (kolom 1 en 3). De aanwezigheid van een COA-locatie en een buurt heeft dus geen aantoonbaar effect op de mate waarin buurtbewoners in de buurt te maken krijgen met andere misdrijven dan woninginbraak. Ook het type COA-locatie maakt geen aantoonbaar verschil (kolom 2 en 4).

We zien opnieuw dat de effecten van de overige variabelen in de modellen in het algemeen in overeenstemming zijn met de bevindingen van eerder onderzoek. Zo gaat de kans op slachtofferschap eerst omhoog met leeftijd, terwijl mensen op hogere leeftijd juist minder kans hebben om het slachtoffer te worden, deels omdat ze situaties waarin ze slachtoffer kunnen worden van criminaliteit bewust gaan mijden. Vrouwen hebben een veel kleinere kans slachtoffer te worden dan mannen en dat geldt ook voor mensen met een migratieachtergrond. Behalve ouders met thuiswonende kinderen (stel of ouder in een eenouderhuishouden) hebben alle andere huishoudvormen minder kans slachtoffer te worden van een delict in verge-

²⁵ De typen die worden onderscheiden zijn in 2010 overigens niet helemaal hetzelfde als in 2015, aangezien de opvang in deze jaren niet helemaal hetzelfde was georganiseerd. Er waren namelijk geen terugkeerlocaties meer in 2015; in de jaren na 2010 bleven afgewezen asielzoekers wonen op de reguliere COA-locaties of werden wellicht geconcentreerd op locaties die niet langer specifiek als terugkeerlocaties werden aangeduid.

²⁶ We vermoeden dat in buurten met veel appartementen veel verhuisd wordt en dat in die woningen in de regel minder inbraken worden gepleegd. Daarom kan, in tegenstelling tot de resultaten in de volgende modellen en andere literatuur, verhuismobiliteit negatief samenhangen met de kans op een inbraak.

²⁷ In deze modellen zijn enkele covariaten zoals herkomstgroep, geslacht en opleidingsniveau toegevoegd aangezien we hier de kans op individueel slachtofferschap schatten (eerder ging het om de kans op een woninginbraak in een huishouden).

lijking met een eenpersoonshuishouden.²⁸ Verder neemt de kans op slachtofferschap af met het opleidingsniveau. Ontvangers van een bijstandsuitkering hebben meer kans op slachtofferschap.

Tabel 4.2 Logistisch multilevelmodel van overig slachtofferschap^a

	2015	2015	2010	2010
	Odds ratio (OR)			
Omwonende COA-locatie^b	1,020		1,033	
Omwonende van type opvang:^b				
Aanmeldcentrum		1,009		0,944
Regulier		1,059		0,951
Terugkeer en vrijheidbeperkend^c		-	-	1,221
Overig / gecombineerd		1,042		1,195
<i>Individuele kenmerken</i>				
Leeftijd	1,012***	1,012***	1,010***	1,010***
Leeftijd ²	1,000***	1,000***	1,000***	1,000***
Geslacht				
Vrouw (Ref.: Man)	0,728***	0,730***	0,663***	0,663***
<i>Herkomstgroep^d</i>				
België	1,020	1,020	0,972	0,972
Duitsland	0,962*	0,962*	0,959**	0,959**
Marokko	0,843***	0,843***	0,697***	0,697***
Turkije	0,944***	0,944***	0,854***	0,854***
Suriname en Antillen (Ref.: Nederland)	0,912***	0,912***	0,852***	0,852***
<i>Opleidingsniveau (hoogstgevolgde)</i>				
Middelbaar	1,114***	1,114***	1,098***	1,098***
Hoog	0,940***	0,940***	0,909***	0,909***
Onbekend (Ref.: Laag)	0,932***	0,932***	0,909***	0,909***
Ontvanger bijstandsuitkering (Ref.: geen)	1,130***	1,130***	1,153***	1,153***
<i>Huishoudkenmerken</i>				
Stel met kind(eren) (Kind)	0,492***	0,492***	0,490***	0,490***
Stel met kind(eren) (Ouder)	1,054***	1,054***	1,047***	1,047***
Stel zonder kinderen	0,863***	0,863***	0,849***	0,849***
Eenouderhuishouden (Kind)	0,621***	0,621***	0,626***	0,626***
Eenouderhuishouden (Ouder)	1,896***	1,896***	1,906***	1,906***
Institutioneel of overig huishouden (Ref.: Eenpersoonshuishouden)	0,680***	0,680***	0,633***	0,633***
<i>Inkomen (gestandaardiseerd)</i>				
Laag tot 1,5 x laag	1,124***	1,124***	1,161***	1,161***
1,5 x laag tot modaal	1,083***	1,083***	1,145***	1,145***
Modaal tot 1,5 x modaal	1,089***	1,089***	1,151***	1,151***
Meer dan 1,5 x modaal (Ref.: Laag)	1,168***	1,168***	1,240***	1,240***

²⁸ De thuiswonende kinderen in de analyses zijn overigens ouder dan 18 jaar, omdat we alleen de volwassenpopulatie hebben meegenomen.

	2015	2015	2010	2010
	Odds ratio (OR)			
<i>Ruimtelijke kenmerken</i>				
% jongeren	0,986***	0,986***	0,987***	0,987***
% eenouder huishoudens	1,005*	1,005*	1,006*	1,006*
% bijstandontvangers	1,026***	1,027***	1,019***	1,019***
% hoogopgeleiden	1,003***	1,003***	1,004***	1,004***
HH-index	1,005***	1,005***	1,004***	1,004***
Verhuismobiliteit	1,036	1,036	1,151	1,147
Gini-index	1,009***	1,009***	1,004**	1,004**
<i>Stedelijkheid in de buurt^d</i>				
Weinig (500 tot 1.000)	1,258***	1,258***	1,473***	1,474***
Matig (1.001 tot 1.500)	1,340***	1,400***	1,678***	1,679***
Sterk (1.501 tot 2.500)	1,562***	1,562***	1,899***	1,900***
Zeer sterk (≥ 2.501)	1,726***	1,726***	1,936***	1,937***
(Ref.: Niet-stedelijk <500)				
Constant	0,010***	0,010***	0,010***	0,010***
N	13.312.371	13.312.371	13.389.494	13.389.494
Aantal buurten	11.296	11.296	11.463	11.463
Wald Chi ²	42.430,3	42.430,7	39.551,42	39.551,42
	(df: 47)	(df: 49)	(df: 47)	(df: 50)
Log likelihood	-1.076.810	-1.076.809,8	-1.073.795,1	-1.073.793,6
Rho	0,0239	0,0239	0,0353	0,0353

[~] $p \leq 0,1$; * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$; *** $p \leq 0,001$

^a Minderjarigen en bewoners van een COA-locatie zijn uitgezonderd.

^b Ref.: bewoner van overige buurten.

^c Voor 2015 hebben we geen observaties.

^d De andere twaalf herkomstgroepen zijn wel in alle modellen opgenomen, maar we rapporteren de coëfficiënten hier niet, omdat dit ten koste zou gaan van de overzichtelijkheid.

^e Omgevingsadressendichtheid per km².

Bron: CBS; bewerking WODC

4.2 Buurtcriminaliteit

Tot nu toe is gekeken of de kans op slachtofferschap voor omwonenden van een COA-locatie verschilt van die van mensen in buurten zonder COA-locatie, wanneer andere invloeden op slachtofferschap constant werden gehouden. Mede vanwege het relatief hoge aandeel winkeldiefstallen onder asielzoekers met politiecontacten is het relevant om ook te kijken naar slachtofferschap onder passanten, bedrijven en andere organisaties die in de buurt zijn gevestigd.

Waar de analyses in paragraaf 4.1 betrekking hadden op het individuele niveau (de kans op slachtofferschap van een buurtbewoner of huishouden) hebben de analyses in deze paragraaf betrekking op het buurtniveau: de afhankelijke variabele is het totale aantal geregistreerde misdrijven in de buurt (exclusief criminaliteit gepleegd op de COA-locaties) per 1.000 inwoners (exclusief het aantal GBA-geregistreerde asielzoekers in de buurt). Omdat er voor deze analyses geen gegevens over individuen verzameld hoefden te worden, was het mogelijk om meer jaren mee te nemen in de analyse: er is gekeken naar de periode 2010-2015, inclusief de tussenliggende jaren. Een belangrijk voordeel van dergelijke longitudinale analyses (we gebruikten fixed effects met 'dummies' voor buurten en jaren) is dat de invloed van alle verschillen tussen buurten die in de tijd constant zijn, statistisch uitgesloten kunnen

worden. Bij de multilevel-analyses, die in de vorige twee paragrafen zijn gerapporteerd, zijn verschillen tussen buurten statistisch constant gehouden door te controleren voor buurtkenmerken. Er zijn weliswaar veel kenmerken meegenomen in de analyse, maar het is nog steeds mogelijk dat de criminaliteit in een buurt verband houdt met ongemeten buurtkenmerken, bijvoorbeeld de specifieke 'cultuur' in een buurt ten aanzien van regelovertreding of het aangeven van misdrijven bij de politie. In de longitudinale analyses kon wel voor dat soort effecten worden gecontroleerd, althans voor zover er in de onderzochte periode geen noemenswaardige verschillen optraden (zo zal de 'buurtcultuur' vrij constant zijn in een periode van zes jaar). We kijken immers per buurt naar *afwijkingen* van het gemiddelde niveau van criminaliteit; de buurtcultuur kan een verklaring zijn voor een hogere of lagere mate van criminaliteit door de jaren heen, maar niet zozeer voor afwijkingen van het gemiddelde niveau in een bepaald jaar. Een ander voordeel van longitudinale analyses is dat er tot op zekere hoogte rekening kan worden gehouden met criminaliteitstrends in de buurt in de onderzochte periode, voor zover die gerelateerd zijn aan buurtkenmerken (zoals bijvoorbeeld een toename in verhuismobiliteit). Ook kan worden gecorrigeerd voor algemene trends in de geregistreerde criminaliteit in Nederland als geheel (bijvoorbeeld veranderingen in geregistreerde criminaliteit als gevolg van veranderde registratiepraktijken bij de politie).

Tabel 4.3 toont de resultaten van de longitudinale analyses. Het niveau van misdaad in buurten waar in een bepaald jaar een COA-locatie was gevestigd blijkt gemiddeld 19,70 aangiften per 1.000 inwoners hoger te liggen dan gemiddeld in die buurten wanneer er geen COA-locatie was, rekening houdend met andere invloeden op afwijkingen van het gemiddelde criminaliteitsniveau in die buurt.²⁹ Ook dat effect blijkt echter niet statistisch significant. Het hogere aangiftenniveau kan met andere woorden het gevolg zijn van toevallige fluctuaties; we kunnen het verschil niet met voldoende zekerheid toeschrijven aan de aanwezigheid van de COA-locaties (net zoals we dat in paragraaf 4.1.1 ook niet konden voor het netto lagere aantal woninginbraken in buurten met een COA-locatie). Als we onderscheid maken naar het type opvang, zijn de resultaten evenmin statistisch significant.

Kijkend naar de waarden van de andere buurtkenmerken in de modellen, zien we dat de buurtcriminaliteit significant daalde wanneer de etnische diversiteit en inkomensongelijkheid stegen in een buurt. Die bevindingen zijn niet direct in lijn met de internationale literatuur; hogere niveaus van diversiteit en inkomensongelijkheid zijn doorgaans juist gerelateerd aan een *hogere* mate van criminaliteit. Wellicht betreft het zogenoemde gentrificerende buurten waar de etnische diversiteit (tijdelijk) toenam onder invloed van de komst van de 'creatieve klasse' – stedelingen die werkzaam zijn in creatieve beroepen en relatief graag in (etnisch) diverse buurten wonen (vgl. Florida, 2014) – en (andere) hoogopgeleiden. De criminaliteit nam toe wanneer de verhuismobiliteit omhoog ging oftewel wanneer mensen gemiddeld korter in een woning verbleven. Een andere verklaring voor de gevonden resultaten, heeft te maken met de longitudinale aard van het onderzoeksonderwerp. Eerder onderzoek focuste meestal op verschillen tussen buurten in een bepaald jaar (cross-sectioneel). Er werden over het algemeen ook minder buurtkenmerken in de analyses meegenomen.

²⁹ Statistische uitbijters (meer dan 3 standaarddeviaties boven het gemiddelde aantal misdrijven per 1.000 inwoners) zijn om methodologische redenen uit de analyse gelaten.

Tabel 4.3 Panel fixed-effectsmodel van misdaad per 1.000 inwoners (2010-2015)

	Model 1		Model 2	
	B	s.e. ^a (robuust)	B	s.e. (robuust)
Buurten met een COA-locatie^b	19,70	50,44		
Type opvang in de buurt:^b				
Aanmeldcentrum			44,44	105,72
Regulier			11,75	29,69
Terugkeer en vrijheidsbeperkend^c			63,02	43,83
Overig/gecombineerd			-1,94	43,83
<i>Buurtkenmerken</i>				
% jongeren	-15,65	10,99	-15,66	11,00
% eenouderhuishoudens	19,17*	9,22	19,17*	9,23
% bijstandontvangers	-13,22	19,75	-13,16	19,75
% hoogopgeleiden	19,77	24,44	19,83	24,44
HH-Index	-84,76***	20,37	-84,78***	20,39
Verhuismobiliteit	62,69**	23,82	62,69**	24,44
Gini-Index	-23,08**	8,02	-23,17**	8,05
<i>Stedelijkheid in de buurt^d</i>				
Weinig (500 tot 1000)	42,98	48,53	42,85	48,54
Matig (1001 tot 1500)	32,27	68,21	32,03	68,23
Sterk (1501 tot 2500)	-51,44	88,47	-51,69	88,48
Zeer sterk (≥ 2501)	-37,83	86,40	-38,08	86,41
(Ref.: Niet-stedelijk <500)				
<i>Jaar</i>				
2011	4,39	2,83	4,43	2,83
2012	2,24	4,53	2,27	4,52
2013	-2,38	6,62	-2,35	6,61
2014	-11,24	8,59	-11,22	8,59
2015	-17,46*	8,47	-17,45*	8,45
(Ref.: 2010)				
Constant	124,52	33,07	124,62	33,07
	R ² :		R ² :	
Within	0,0281		0,0281	
Between	0,0003		0,0003	
Overall	0,0001		0,0001	

^a $p \leq 0,1$; * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$; *** $p \leq 0,001$,

Buurt-jaar combinaties = 69.218, Buurten = 13.241, Rho=0,91

Model 1: $F(17,13240)=8,61$ ($p > F=0,000$); Model 2: $F(20,13240)=7,52$ ($p > F=0,000$)

^a s.e.: 'standard error' oftewel standaard fout

^b Ref.: dezelfde buurten die in de onderzochte jaren geen locatie hadden.

^c Terugkeerlocaties komen alleen in 2010 voor en VBL's zijn na 2012 opgeheven.

^d Omgevingsadressendichtheid per km²

Alle continue variabelen, behalve de afhankelijke variabele (aantal delicten per 1.000 inwoners), zijn z-gestandaardiseerd. Z-standaardisatie zorgt ervoor dat de coëfficiënten (B) onderling vergelijkbaar zijn door bij elke variabele haar gemiddelde waarde ervan af te trekken en de resulterende waarde vervolgens te delen door de bijbehorende standaarddeviatie. Misdaad-niveaus groter dan drie standaarddeviaties boven het gemiddelde zijn voor dit model uitgesloten (het is gebruikelijk om statistische uitbijters buiten beschouwing te laten). Hierdoor zijn er per jaar een à drie buurten met een COA-locatie niet meegenomen. In analyses inclusief de uitbijters had de aanwezigheid van een COA-locatie overigens geen significant effect op de buurtcriminaliteit.

Bron: CBS; bewerking WODC

4.3 Samenvatting

In dit hoofdstuk is nagegaan in hoeverre de aanwezigheid van een COA-locatie in een buurt een relevante voorspeller is van slachtofferschap onder buurtbewoners en overige gebruikers van een buurt wanneer andere invloeden op de buurtcriminaliteit statistisch constant worden gehouden. We keken naar eventuele effecten op slachtofferschap onder buurtbewoners. Daarnaast is op buurtniveau gekeken of de komst van een COA-locatie gepaard gaat met veranderingen in de buurtcriminaliteit door na te gaan of de geregistreerde criminaliteit in buurten in jaren dat er een COA-locatie was gevestigd hoger of lager was dan in jaren dat er in de buurt geen COA-locatie was, wanneer andere mogelijke invloeden op veranderingen in de buurtcriminaliteit constant worden gehouden. We vinden in geen enkele analyse een significant effect van de aanwezigheid van een COA-locatie op de buurtveiligheid. Als we rekening houden met de proportie van bewoners van COA-locaties (bezetting) ten opzichte van het aantal buurtbewoners in plaats van alleen aanwezigheid van een locatie, vinden we ook geen significant resultaat. In bijlage 3 bespreken we dit model evenals andere aanvullende analyses. We vinden bij geen van de analyses statistisch significante effecten.

5 Conclusie

Er bestaan onder de Nederlandse bevolking zorgen dat de komst van asielmigranten gepaard gaat met criminaliteit. Zo waren er in 2015, toen Nederland te maken kreeg met een verhoogde asielinstroom, felle protesten van groepen bewoners tegen plannen voor de komst van een AZC in de buurt of gemeente. Mede naar aanleiding van soortgelijke zorgen in het verleden zijn er in Nederland enkele studies verricht naar de aard en omvang van de criminaliteit onder asielmigranten. Deze studie richt zich op twee centrale vragen waarop het bestaande onderzoek onvoldoende antwoord geeft:

- 1 In hoeverre zijn de aard en omvang van de criminaliteit onder de huidige groepen asielmigranten – met een focus op asielzoekers in de procedure – vergelijkbaar met de patronen onder groepen die in het verleden asiel aanvroegen?
- 2 In hoeverre heeft de aanwezigheid van een COA-locatie in een buurt gevolgen voor de mate waarin reguliere buurtbewoners en overige gebruikers van de buurt (passanten en bedrijven) er het slachtoffer worden van criminaliteit?

Op grond van het bestaande onderzoek verwachtten we dat het percentage criminaliteitsverdachten onder inwoners van COA-locaties (merendeels asielzoekers in de procedure) groter is dan gemiddeld onder de reguliere bevolking als geheel. Ook verwachtten we dat asielzoekers met politiecontacten relatief vaak worden verdacht van vermogenscriminaliteit. Er waren op voorhand geen eenduidige verwachtingen over de invloed van de aanwezigheid van een COA-locatie op de buurtveiligheid. Bij de analyses is gekeken naar daderschap onder asielzoekers (met daarvoor als indicator het percentage verdachten van een misdrijf onder asielzoekers die in het bevolkingsregister zijn geregistreerd), en naar slachtofferschap en misdrijven in de buurt exclusief op de COA-locaties (hierbij is gekeken naar bij de politie geregistreerde misdrijven in de buurt). De analyses die zijn verricht om de eerste onderzoeksvraag te beantwoorden betroffen 2005, 2010 en 2015; de analyses die zijn verricht om de tweede onderzoeksvraag te beantwoorden betroffen 2010 en 2015 en, bij sommige analyses, ook de tussenvallende jaren 2011, 2012, 2013 en 2014 (voor jaren voor 2010 kon niet worden bepaald of eventueel slachtofferschap betrekking had op slachtofferschap in de buurt of elders in Nederland).

5.1 Beperkingen

Alvorens de belangrijkste resultaten te bespreken, sommen we de beperkingen van dit onderzoek op (zie ook paragraaf 1.4):

- 1 De analyses over verdachten van criminaliteit onder bewoners van COA-locaties hebben betrekking op asielmigranten die in de GBA zijn geregistreerd, waardoor bij die analyses een deel van de asielmigranten (de niet-GBA-geregistreerde) buiten beeld blijft. Er is een schatting gemaakt welke groepen buiten beeld blijven waarbij we geconstateerd hebben dat het profiel van bewoners van COA-locaties op demografische kenmerken vaak vergelijkbaar is met de groep die niet in de GBA ingeschreven stond. Bij de analyses over het effect van de aanwezigheid van een COA-locatie op de buurtcriminaliteit speelt deze beperking overigens geen rol. Want buurtcriminaliteit is aan de hand van aangiften en processen-verbaal uit opsporing gemeten waarbij geen onderscheid werd gemaakt of de verdachte wel of niet in de GBA ingeschreven stond.

- 2 Effecten van COA-locaties op de veiligheid buiten de buurt zijn niet onderzocht.
- 3 De analyses hebben betrekking op de geregistreeerde criminaliteit. Er zijn overigens geen aanwijzingen dat asielzoekers in geval van delicten een grotere of kleinere kans hebben om in de politiecijfers terecht te komen dan niet-migranten.
- 4 Alleen met een experiment zou met zekerheid kunnen worden bepaald of de aanwezigheid van een COA-locatie effect heeft op de buurtveiligheid, maar door gebruik van verschillende statistische technieken is getracht om andere invloeden uit te sluiten.

5.2 Belangrijkste resultaten

5.2.1 Daderschap

Het percentage asielzoekers dat verdacht is van criminaliteit, is in alle onderzochte jaren hoger dan gemiddeld onder de reguliere bevolking. In 2015 was 2,2% van de GBA-geregistreeerde asielzoekers verdacht van een misdrijf; in 2010 5,0% en in 2005 6,5%. In die drie jaren was het aandeel verdachten onder de reguliere Nederlandse bevolking respectievelijk 1,1%, 1,7% en 1,9%. Wanneer we gemiddelde verblijfsduur in Nederland in een peiljaar gelijkstellen met de gemiddelde verblijfsduur van de reguliere bevolking – vanwege nieuwe aanwas en eventueel vertrek uit Nederland verblijven GBA-geregistreeerde asielzoekers gemiddeld een wat kleiner deel van een jaar in Nederland – is het percentage verdachten onder inwoners van COA-locaties 2,5%-3,7% (2015), 5,3% (2010) en 6,6% (2005).

Asielzoekers zijn verantwoordelijk voor een beperkt deel van de geregistreeerde criminaliteit in Nederland. In 2015 waren er 372 GBA-geregistreeerde inwoners van COA-locaties verdacht van criminaliteit, in 2010 684 en in 2005 1.185. Wanneer we ervan uitgaan dat het percentage verdachten onder de groep niet-GBA-geregistreeerde asielzoekers even groot is als de groep die wel in de GBA is opgenomen, dan waren er in de drie peiljaren circa 1.100 (2015), 1.200 (2010) en 1.800 (2005) bewoners van COA-locaties verdacht van een misdrijf. Dat betekent dat asielzoekers – inclusief de groep die (nog) niet in de GBA is ingeschreven – jaarlijks circa 0,5% tot 0,7% van de criminaliteitsverdachten in Nederland vertegenwoordigen. Het percentage verdachten onder een groep asielzoekers blijkt in de regel af te nemen naarmate de betreffende groep meer kans heeft op een verblijfsvergunning. De hoogste percentages verdachten vinden we onder groepen uit relatief 'veilige' landen waarin het merendeel van de asielzoekers niet in aanmerking komt voor een verblijfsvergunning. Het percentage verdachten onder groepen met een hoog inwilligingspercentage, zoals Syriërs en Eritreeërs, is juist relatief laag. In alle onderzochte peiljaren komen asielzoekers vooral in aanraking met de politie vanwege vermogensdelicten. Er zijn geen aanwijzingen dat de groep asielzoekers met politiecontacten met een uitzonderlijk hoge of lage frequentie delicten pleegde; de meeste GBA-geregistreeerde asielzoekers die in 2015 verdacht werden van criminaliteit hadden dat jaar één (77%) of twee (12%) delicten op hun naam staan; 11% (41 personen) hadden drie of meer delicten op hun naam staan. Deze frequentieverdeling lijkt sterk op die onder verdachten in de reguliere bevolking.

De oververtegenwoordiging van asielzoekers onder verdachten van criminaliteit blijkt voor een belangrijk deel het gevolg te zijn van de afwijkende samenstelling van de groep asielzoekers naar geslacht en leeftijd: een relatief groot deel van de

asielzoekers zijn jonge mannen. Daarnaast speelt mee dat een relatief groot deel buiten gezinsverband leeft – ook omdat asielzoekers pas recht op gezinshereniging hebben wanneer ze een verblijfsvergunning hebben gekregen – en dat asielzoekers tijdens de procedure een relatief zwakke sociaal-economische positie hebben. In alle peiljaren blijken asielzoekers gemiddeld *minder* vaak verdacht te zijn van criminaliteit dan reguliere Nederlandse ingezetenen met dezelfde demografische kenmerken en een vergelijkbare inkomenspositie als de asielzoekers. Die bevinding duidt naast eerder genoemde verklaringen erop dat er onder asielzoekers tegelijkertijd ook een tendens is om politiecontacten te vermijden, wellicht omdat zij vrezen dat veroordelingen voor misdaad de kans op een verblijfsvergunning verkleinen.

Er zijn aanwijzingen dat de mate waarin bewoners van COA-locaties zijn oververtegenwoordigd onder verdachten van criminaliteit sinds 2005 is gedaald, maar er kan niet met zekerheid worden vastgesteld wat de redenen zouden kunnen zijn van een dergelijke daling. Er kan worden verondersteld dat er recent een groter percentage asielzoekers de asielprocedure is ingestroomd die er belang bij hebben om politiecontacten te vermijden omdat zij primair gericht zijn op bescherming tegen terugkeer. In 2015 kwam het leeuwendeel van de asielzoekers in aanmerking voor een asielvergunning; in 2005 werd het merendeel van de asielzoekers juist afgewezen en verbleven er op de COA-locaties substantiële groepen uitgeprocedeerden die al in de jaren negentig naar Nederland kwamen. Daarnaast is het mogelijk dat asielzoekers in 2015 – in elk geval tot aan het moment van de verhoogde instroom vanaf de zomer van dat jaar – minder deprivatie en stress ondervonden dan in 2005. Mede als gevolg van de invoering van de herziene asielprocedure in 2010 nam de procedureduur af (zie Böcker et al., 2014) en kregen asielzoekers meer mogelijkheden om (on)betaald werk te verrichten.

5.2.2 COA-locaties en buurtveiligheid

Hoewel een wat groter deel van de asielzoekers politiecontacten heeft dan gemiddeld gangbaar is in de reguliere bevolking, heeft de aanwezigheid van een COA-locatie geen aantoonbaar effect op de omvang van de buurtcriminaliteit. Het aantal geregistreerde woninginbraken en overige misdrijven onder buurtbewoners was in buurten met een COA-locatie gemiddeld iets (0,1 tot 0,2 procentpunt) hoger dan in buurten zonder COA-locatie, maar er is niet gebleken dat dergelijke verschillen kunnen worden toegeschreven aan de COA-locaties. Uit de analyses komt naar voren dat dergelijke locaties, vooral in 2005 en 2010, waren oververtegenwoordigd in sociaal-economisch zwakkere buurten waar de sociale samenhang wat lager is dan gemiddeld in Nederland. De verhuismobiliteit was er hoog (mensen wonen relatief kort in een woning), er woonden relatief veel eenouderhuishoudens en bijstandsontvangers en er was relatief veel etnische diversiteit onder de reguliere bevolking. Het is bekend dat de buurtcriminaliteit in dergelijke buurten in de regel hoger is dan in buurten met een sterkere sociale samenhang, los van de eventuele invloed van een COA-locatie. Met verschillende statistische technieken is getracht om de invloed van dergelijke andere kenmerken op de buurtcriminaliteit te isoleren van het eventuele effect van de aanwezigheid van een COA-locatie. Uit geen enkele analyse is gebleken dat de aanwezigheid van een COA-locatie een significant effect heeft op de buurtveiligheid. Ook als we onderscheid maakten naar type, bezetting en samenstelling van COA-locaties vonden we geen significante effecten.

Al met al concluderen we dat het verhoogde percentage verdachten onder asielzoekers zich niet aantoonbaar vertaalt in een groter aantal geregistreerde misdrijven in de directe omgeving. Ook anderszins heeft de aanwezigheid van een COA-locatie

(bijvoorbeeld indirect via meer vrijwilligerswerk) geen aantoonbaar effect op de buurtcriminaliteit.

5.3 Discussie

Eenzijds is er meer geregistreerd daderschap onder asielzoekers; anderzijds blijkt de aanwezigheid van een COA-locatie niet aantoonbaar gepaard te gaan met een grotere kans op slachtofferschap in de directe omgeving. Deze wat paradoxale bevinding betekent dat een relatief groot deel van de door asielzoekers gepleegde criminaliteit niet plaatsvindt in de directe omgeving van de COA-locaties, maar vermoedelijk op de COA-locaties zelf en/of meer verspreid over de bredere omgeving, bijvoorbeeld in het stadscentrum of in de grote steden. Asielzoekers van wie het asielverzoek is afgewezen, of die op een dergelijke afwijzing anticiperen, trekken soms naar de grote steden terwijl ze volgens de GBA ingeschreven blijven staan op de COA-locatie (zie ook Leerkes et al., 2004). Hoewel het op grond van de verzamelde gegevens niet mogelijk was om precies vast te stellen welk deel van de door asielzoekers gepleegde criminaliteit op de COA-locaties plaatsvindt, is het aannemelijk dat het om een niet-verwaarloosbaar deel gaat.³⁰

Het komt ons onaannemelijk voor dat de afwezigheid van een aantoonbaar effect op de buurtcriminaliteit louter te wijten zou zijn aan de onvolledigheid van de geregistreerde criminaliteit vanwege het zogeheten *dark number* (niet alle delicten zijn bekend bij de politie). We vergeleken het niveau van geregistreerde criminaliteit in buurten in jaren met een COA-locatie immers met het niveau van geregistreerde criminaliteit in diezelfde buurten in jaren zonder een COA-locatie. Omdat het dark number in een buurt van jaar tot jaar redelijk constant zal zijn, valt dat dark number als het ware weg in die analyses. Bovendien hielden we rekening met de algemene afname in de geregistreerde criminaliteit in Nederland in de onderzochte periode. Wie veronderstelt dat de aanwezigheid van een COA-locatie wel een ongunstig effect heeft op de buurtcriminaliteit moet – nu dat effect niet aantoonbaar is gebleken wanneer we kijken naar de geregistreerde criminaliteit – aanvoeren dat de aangiftebereidheid in buurten in jaren dat er een COA-locatie was, blijkbaar lager was dan in jaren zonder COA-locatie, waardoor we de werkelijke criminaliteit in jaren met een COA-locatie structureel onderschatten. Een dergelijke redenering is op grond van de sociale afstandstheorie van Black (1970, zie ook Rojec, Rosenfeld & Decker, 2012) echter onaannemelijk: de kans op een formele aangifte in plaats van een informele afdoening neemt in de regel juist toe wanneer de relationele afstand tussen daders en slachtoffers toeneemt omdat daders en slachtoffers elkaar niet kennen. De aangiftebereidheid zal volgens deze redenering dus eerder toenemen dan afnemen wanneer er in de buurt een COA-locatie komt.

In toekomstig onderzoek zou kunnen worden nagegaan welk deel van de criminaliteit plaatsvindt op de COA-locaties en hoe het resterende deel zich precies verspreidt over Nederland. Slachtofferschap van criminaliteit onder asielzoekers is überhaupt een thema waar weinig over bekend is. Zo zou in toekomstig onderzoek kunnen worden nagegaan of de asielprocedure zodanig kan worden georganiseerd

³⁰ In 2015 registreerde de politie 1.392 delicten die op een COA-locatie plaatsvonden. Het is onbekend welk deel daarvan is gepleegd door asielzoekers. Het kan ook gaan om delicten *tegen* asielzoekers. Er waren in 2015 372 GBA-geregistreerde COA-bewoners verdacht van criminaliteit (zie hoofdstuk 2). In 2010, toen 684 GBA-geregistreerde COA-bewoners verdacht werden van een in Nederland gepleegd misdrijf, waren er 450 geregistreerde misdrijven op de COA-locaties.

dat criminaliteit op en vanuit de centra wordt geminimaliseerd, bijvoorbeeld door na te gaan of de mate van criminaliteit op de locaties verband houdt met de samenstelling van de COA-bewoners (mix van nationaliteiten, mannen en vrouwen, gezinnen en alleenstaanden) en wellicht ook met de houding van de lokale bevolking ten aanzien van asielzoekers. In toekomstig onderzoek zou tevens nader gekeken kunnen worden naar groepen asielmigranten die niet in de GBA terecht komen. Er kan niet worden uitgesloten dat er onder bepaalde groepen niet-GBA-geregistreerden (bijvoorbeeld groepen in Europa 'rondtrekkende' asielzoekers uit relatief veilige landen die snel worden afgewezen en maar beperkte tijd in een COA-locatie verblijven) een sterkere betrokkenheid bij criminaliteit is. Er zijn niettemin twee aanwijzingen die erop wijzen dat de criminaliteit onder GBA-geregistreeerde asielzoekers gemiddeld niet sterk zal verschillen van die onder asielzoekers die (nog) niet geregistreerd zijn in de GBA. Ten eerste is de groep GBA-geregistreeerde asielzoekers wat betreft geslacht, leeftijd en herkomst redelijk representatief voor alle bewoners van COA-locaties (zie de figuren B2.1 tot en met B2.3 in bijlage 2). Ten tweede is het gevonden percentage GBA-geregistreeerde criminaliteitsverdachten voor 2005 redelijk vergelijkbaar met het door De Boom et al. (2006) gevonden percentage onder alle asielzoekers in 2004, inclusief niet-GBA-geregistreeerde asielzoekers.

Een andere richting voor toekomstig onderzoek op dit terrein is om nader te kijken naar de relatie tussen de komst en aanwezigheid van een COA-locatie enerzijds en gevoelens van onveiligheid anderzijds. De soms zeer heftige zorgen van bewoners rondom de komst van AZC's suggereren dat er wel degelijk een sterk effect kan zijn op de *subjectieve* buurtveiligheid, ongeacht de feitelijke gevolgen van dergelijke opvangcentra voor de *objectieve* buurtveiligheid. Het zou goed zijn om na te gaan of, en zo ja onder welke voorwaarden, dergelijke zorgen afnemen als een COA-locatie eenmaal in de buurt is gevestigd. Ook is het van belang om te onderzoeken in hoeverre en hoe aspecten in het besluitvormingsproces mogelijkwijs van invloed zijn op lokale gevoelens van onveiligheid. Wellicht is het mogelijk om *good practices* te identificeren waarmee zorgen kunnen worden verminderd – en waarmee de ervaren dreiging kan worden beperkt.

Summary

From perceptions to facts Asylum seekers and neighbourhood crime

The establishment of an asylum seekers' reception centre – in the Netherlands: 'COA location' – is frequently accompanied by protests from local residents who fear that the arrival of such a centre will lead to an increase in crime. Such worries have already prompted earlier research. This report answers two central questions that have still remained unanswered:

- 1 To what extent are the type and level of crime among the current groups of asylum seeking immigrants comparable to the patterns among groups who applied for asylum in the Netherlands in the past?
- 2 To what extent does the presence of a COA location in a neighbourhood affect the degree to which regular local residents and other regular users of the neighbourhood (passers-by and businesses) become victims of crime?

In order to answer the first research question we examined crime rates among asylum seekers (taking as an indicator the percentage of crime suspects among residents of COA locations who were recorded in the population register (Municipal Personal Records Database/GBA)) in 2005, 2010 and 2015. The majority of residents at these locations are asylum seekers whose asylum applications are still being processed; a minority of the residents are rejected asylum seekers who have exhausted the rights of appeal, asylum residence permit holders, and (in 2015) candidate asylum seekers in emergency centres. In order to answer the second research question we conducted research into crime in Dutch neighbourhoods as reported by regular residents to the police in addition to charges resulting from police investigation.

The statistical analyses employed microdata from Statistics Netherlands (CBS). CBS knows with regard to all persons registered in the municipal personal records database (GBA) – including asylum seekers (mostly applicants who have resided in the Netherlands for at least six months) – whether they have been registered with the police as a crime suspect and whether they reported one or more offences in a particular year. CBS also has a treasure trove of information on other demographic and socio-economic characteristics of persons that, as we know from the scientific literature, can influence the likelihood of them becoming perpetrators or victims. This information has been used to calculate relevant neighbourhood variables that were also included in the analyses.

Earlier studies would lead one to expect that asylum-seeking migrants are suspected of a crime relatively more often than is the regular population. This frequently involves crimes against property, mostly theft. There were no clear expectations about the possible influence of a COA location on neighbourhood safety. To begin with, it was examined what percentage of the residents of COA locations were suspected of crimes in 2005, 2010 and 2015 and what types of offences were involved here. Then this percentage was compared with that within the regular population. Next it was examined whether any differences between asylum seekers and the regular population can be explained by various demographic and socio-economic variables, including age, sex, characteristics of the area of residence (socio-eco-

conomic position, degree of urbanisation and indicators for local social control), income level and ethnic origin.

The percentage of COA residents that was suspected of crime is higher than among the regular population in all studied years: 2.2% vs. 1.1% in 2015; 5.0% vs. 1.7% in 2010; and 6.5% vs. 1.9% in 2005. The differences become slightly larger when we take into account the fact that many asylum seekers are in the Netherlands for only a part of the year (due to arrival and departure in the course of a year). The identified percentage for 2005 is comparable to the findings of earlier research for 2004. Although asylum seekers are over-represented in the crime figures, due to their low numbers they are responsible for only a limited amount of the recorded crime. This involves 0.5% to 0.7% of the crime suspects in the studied years if we assume that non-GBA registered asylum seekers become suspects just as often as GBA-registered asylum seekers. In all studied years, COA residents mostly come into contact with the police due to crimes against property.

It turns out that the identified overrepresentation can to a great extent be explained by the differing age and sex composition of the group of asylum seekers: they are mostly young men. Further contributing factors are the weak socio-economic position of asylum seekers and the fact that they often live outside of a family group. In all three of the studied years, COA residents were suspected of crime less frequently than members of the regular population (both with and without a migration background) who are comparable in terms of demographic and socio-economic characteristics. This may be because asylum seekers try to avoid contact with the police in order not to endanger their chance of receiving a residence permit. The percentage of suspects among an (ethnic origin) group, or ethnic origin group, of asylum seekers generally drops when this group has a greater chance of receiving a residence permit. Asylum seekers from 'safe' countries whose application will mostly be rejected become suspects more often than do asylum seekers from countries such as Syria and Eritrea, which have a high percentage of approved asylum applications.

In order to answer the second research question we examined victimisation rates in neighbourhoods with and without COA locations, excluding victims of crime at the COA locations themselves (drawing on crimes registered by the police in the neighbourhood). Our analyses related to the years 2005, 2010 and 2015 and, in some cases, also the years between 2010 and 2015.

First of all we examined whether the probability of becoming a victim of crime in 2005, 2010 and 2015 was higher in neighbourhoods with a COA location than in neighbourhoods without one. Following on from this, advanced statistical techniques were used to see whether any difference can be attributed to the presence of a COA location. These techniques were necessary because COA locations may be situated in neighbourhoods that deviate from the average neighbourhood in terms of crime level. In order to effectively identify the possible effect of a COA location we took into account other influences on neighbourhood safety by including variables that are known predictors of criminal victimisation. These include factors such as the age and sex of the person, the socio-economic status, ethnic diversity and residential mobility of the neighbourhood.

None of the analyses showed that the presence of a COA location has a demonstrable effect on the level of neighbourhood crime and on the individual propensity to become a victim of a crime. Furthermore, when distinctions are drawn by type of COA location, composition of the residents, and occupancy (an indicator of average

number of residents) in relation to the number of neighbourhood inhabitants no significant effects were found. This also applies to various supplementary analyses including longitudinal analyses. Generally speaking the number of registered burglaries and other crimes among residents of neighbourhoods with a COA location is slightly higher than in neighbourhoods without a COA location, but such differences cannot be attributed to the presence of a location. It transpires that COA locations are more frequently established in neighbourhoods that are weaker in socio-economic terms and where the social cohesion is to some extent lower than average in the Netherlands. People moved into and away from the neighbourhood more frequently in these areas and there were relatively high levels of single-parent families and persons receiving welfare benefits. Moreover ethnic diversity and income inequality were relatively high among the regular population. It is known that, generally speaking, neighbourhood crime in such areas is relatively higher, irrespective of any influence exerted by a COA location.

The rather paradoxical finding that there are higher recorded levels of perpetrators among asylum seekers while the presence of a COA location is not demonstrably accompanied by a higher chance of becoming a crime victim in the neighbourhood could indicate that a considerable part of the crime committed by asylum seekers does not take place in the direct vicinity of the COA locations, but instead at the COA locations themselves and/or is distributed over the wider surroundings.

Literatuur

- Achen, C.H. (2001). *Why lagged dependent variables can suppress the explanatory power of other independent variables*. Ann Arbor: University of Michigan.
- Adelman, R., Reid, L. W., Markle, G., Weiss, S., & Jaret, C. (2017). Urban crime rates and the changing face of immigration: Evidence across four decades. *Journal of Ethnicity in Criminal Justice*, 15(1), 52-77.
- Ahlf, E. (1993). Ausländerkriminalität Deutschland nach Öffnung der Grenzen. *Zeitschrift für Ausländerrecht*, 3, 132-38.
- Albrecht, H.J. (1997). Ethnic minorities, crime, and criminal justice in Germany. *Crime and Justice*, 21, 31-99.
- Althoff, M., Haan, W. de, & Miedema, S. (2006). *Criminaliteitspatronen en carrières van asielzoekers*. Apeldoorn: Politie en Wetenschap.
- Angrist, J.D., & Krueger, A.B. (2001). Instrumental variables and the search for identification: From supply and demand to natural experiments. *Journal of Economic Perspectives*, 15(4), 69-85.
- Apel, R.J., & Sweeten, G. (2010). Propensity score matching in criminology and criminal justice. In A.R. Piquero & D. Weisburd (red.), *Handbook of Quantitative Criminology* (pp. 543-562). New York: Springer.
- Arellano, M., & Bond, S. (1991). Some tests of specification for panel data: Monte Carlo evidence and an application to employment equations. *The Review of Economic Studies*, 58(2), 277-297.
- Austin, P.C. (2011). An introduction to propensity score methods for reducing the effects of confounding in observational studies. *Multivariate Behavioral Research*, 46(3), 399-424.
- Averdijk, M.D.E. (2010). *Individuals' victimization patterns over time*. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam.
- Bell, A., & Jones, K. (2015). Explaining fixed effects: Random effects modeling of time-series cross-sectional and panel data. *Political Science Research and Methods*, 3(1), 133-153.
- Bell, B., Fasani, F., Machin, S. (2013). Crime and immigration: Evidence from large immigrant waves. *The Review of Economics and Statistics*, 95, 1278-290.
- Bernasco, W., Elffers, H., & Bruinsma, G. (2006). Het waterbedeffect: Ruimtelijke neveneffecten van plaatsgebonden maatregelen tegen criminaliteit. *Tijdschrift voor Criminologie*, 49(3), 2.
- Bijleveld, C. (2010). Registers en criminologisch onderzoek. In B.F.M. Bakker & L. Kuijvenhoven (red.), *Registers in Sociaalwetenschappelijk Onderzoek* (pp.65-73). Den Haag: CBS.
- Black, D. (1970). Production of crime rates. *American Sociological Review*, 35(40), 733-748.
- Blokland, A.A.J., Nieuwebeerta, P., & Bernasco, W. (2010). Criminaliteit en etniciteit: Criminele carrières van autochtone en allochtone jongeren uit het geboortecohort 1984. *Tijdschrift voor Criminologie*, 52(2), 122-152.
- Blom, M., & Jennissen, R.P.W. (2014). The involvement of different ethnic groups in various types of crime in the Netherlands. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 20(1), 51-72.
- Böcker, A., Grütters, C., Laemers, M., Strik, M., Terlouw, A., & Zwaan, K. (2014). *Evaluatie van de herziene asielprocedure: Eindrapport*. Nijmegen: Radboud Universiteit, Onderzoekscentrum voor Staat en Recht .

- Boersema, E., Sportel, I., Smit, M., & Leerkes, A. (2015). *Als ik bezig ben, denk ik niet zo veel: Evaluatie van de pilot Activeren bewoners gezinslocaties*. Den Haag: WODC.
- Boom, J. de, Engbersen, G. & Leerkes, A. (2006). *Asielmigratie en criminaliteit*. Den Haag: Elsevier.
- Boom, J. de, Snel, E. en Engbersen, G. (2010). Asielmigratie, verblijfstatussen en criminaliteit. *Tijdschrift voor Criminologie*, 52, (2), 155-171.
- Borghans, L., & ter Weel, B.J. (2003). Criminaliteit en etniciteit. *Economisch Statistische Berichten*, 88(4419), 548-550.
- Brantingham, P.L., & Brantingham, P.J. (1993). Environment, routine and situation: Toward a pattern theory of crime. In R.V. Clarke & M. Felson (red.), *Routine activity and rational choice: Advances in criminological theory*, (pp. 259-94). New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.
- Clark, T., & Linzer, D. (2015). Should I use fixed or random effects? *Political Science Research and Methods*, 3(2), 399-408.
- Cohen, L.E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588-608.
- Cullen, F.T. (1984). *Rethinking crime and deviance theory: The emergence of a structuring tradition*. Totowa, NJ: Rowman & Allanheld.
- Dourleijn, E., Muller, P., Dagevos, J., Vogels, R., van Doorn, M., & Permentier, M. (2011). *Vluchtelingengroepen in Nederland*. Den Haag: SCP.
- Ehrlich, I. (1973). Participation in illegitimate activities: A theoretical and empirical investigation. *Journal of political Economy*, 81(3), 521-565.
- Engbersen, G., Dagevos, J., Jennissen, R., Bakker, L. & Leerkes, A. (2015). *Geen tijd verliezen: Van opvang naar integratie van asielmigranten*. Den Haag: SCP/WODC/WRR.
- Engbersen, G., Leerkes, A., & Snel, E. (2014). Ethnicity, crime and immigration in the Netherlands. In S. Bucerius & M. Tonry (red.), *The Oxford handbook of ethnicity, crime, and immigration* (pp. 766-790). Oxford: Oxford University Press.
- Engbersen, G., Leun, J. van der , & Boom, J. de (2007). The fragmentation of migration and crime in the Netherlands. *Crime and Justice*, 35, 389-452.
- Engelen, P.J., Lander, M.W., & Essen, M. van (2016). What determines crime rates? An empirical test of integrated economic and sociological theories of criminal behavior. *The Social Science Journal*, 53(2), 247-262.
- Fischer, C.S. (1975). Toward a subcultural theory of urbanism. *American Journal of Sociology*, 80(6), 1319-1341.
- Florida, R. (2014). *The rise of the creative class-revisited: Revised and expanded*. New York: Basic Books.
- Frees, E.W. (2004). *Longitudinal and panel data: Analysis and applications in the social sciences*. Cambridge, Verenigd Koninkrijk: Cambridge University Press.
- Gould, E.D., Weinberg, B.A., & Mustard, D.B. (2002). Crime rates and local labor market opportunities in the United States: 1979-1997. *Review of Economics and Statistics*, 84(1), 45-61.
- Haan, W.J.M. de, & Althoff, M. (2002). *Vreemd en verdacht: Een verkennend onderzoek naar criminaliteit in en om asielzoekerscentra*. Groningen: Rijksuniversiteit van Groningen, Vakgroep Strafrecht en Criminologie.
- Hällsten, M., Sarnecki, J., & Szulkin, R. (2011). Crime as a price of inequality? The delinquency gap between children of immigrants and children of native Swedes. *The British Journal of Criminology*, 53(3), 456-481.
- Hindelang, M.J., Gottfredson, M.R., & Garofalo, J. (1978). *Victims of personal crime: An empirical foundation for a theory of personal victimization*. Cambridge, MA: Ballinger.

- Hipp, J.R. (2007). Income inequality, race, and place: Does the distribution of race and class within neighborhoods affect crime rates? *Criminology*, 45(3), 665-697.
- Hirschi, T., & Gottfredson, M. (1993). Age and the explanation of crime. *American Journal of Sociology*, 89(3), 552-584.
- Hox, J.J., Moerbeek, M., & Schoot, R. van de (2010). *Multilevel analysis: Techniques and applications*. New York: Routledge.
- Jennissen, R.P.W., Engbersen, G., Bokhorst, M., Leeuw, S. de, Bovens, M., & Mulder, L. (2015). *Migratie-diversiteit beter in beeld*. Den Haag: WRR.
- Jennissen, R.P.W. (2009) *Criminaliteit, leeftijd en etniciteit: Over de afwijkende leeftijdsspecifieke criminaliteitscijfers van in Nederland verblijvende Antillianen en Marokkanen*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers. Onderzoek en beleid 277.
- Karlson, K.B., Holm, A., & Breen, R. (2012). Comparing regression coefficients between same-sample nested models using logit and probit: A new method. *Sociological Methodology*, 42(1), 286-313.
- Kawachi, I., Kennedy, B., Wilkinson. R. (1999). Crime: Social disorganization and relative deprivation. *Social Science & Medicine*, 48(6), 719-731.
- Keele, L., & Kelly, N.J. (2005). Dynamic models for dynamic theories: The ins and outs of lagged dependent variables. *Political Analysis*, 14(2), 186-205.
- Kennedy, P. (2003). *A guide to econometrics*. Cambridge, MA: MIT press.
- Kessels, R.J. & Vissers, W.T. (2016). Misdrijven en opsporing. In S.N. Kalidien (red.), *Criminaliteit en Rechtshandhaving 2015: Ontwikkelingen en samenhangen* (pp. 23-30). Den Haag: Boom criminologie. Justitie in statistiek 6.
- Killias, M. (2009). Paradise lost? New trends in crime and migration in Switzerland. In W.F. McDonald, (red.), *Immigration, Crime and Justice* (pp. 33-45). Bingley: Emerald Group Publishing Ltd.
- KLPD (Korps Landelijke Politiediensten) (2010). *Verdachtenbeeld 2009: Een analyse van verdachten op basis van gegevens uit HKS*. KLPD: Zoetermeer.
- Kromhout, M.H.C. (2006). *Evaluatie Vreemdelingenwet 2000: Achtergrond en opdracht*. In Commissie Evaluatie Vreemdelingenwet 2000 (red.), *Evaluatie Vreemdelingenwet 2000: Terugkeerbeleid en operationeel vreemdelingtoezicht*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Leerkes, A. (2006). *Ik probeer alleen maar mijn leven te leven: Uitgeprocedeerde asielzoekers en criminaliteit*. Den Haag: Elsevier.
- Leerkes, A. (2009). *Illegal residence and public safety in the Netherlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Leerkes, A. (2015). *How (un)restrictive are we? 'Adjusted' and 'expected' asylum recognition rates in Europe*. Den Haag: WODC. Cahier 2015-10.
- Leerkes, A. & Bernasco, W. (2007). Tegen de wetten van de staat, tegen de wetten van de straat? Illegaal verblijf en veiligheid in Nederlandse stadsbuurten. *Sociologie*, 3(2), 168-204.
- Leerkes, A. & Bernasco, W. (2010), The spatial concentration of illegal residence and neighborhood safety, *Journal of Urban Affairs*, 32(3), 367-392.
- Leerkes, A., Boersema, E., Galloway, M., Os, R. van, & Londen, M. Van (2014) *Afgewezen en uit Nederland vertrokken? Een onderzoek naar de achtergronden van variatie in zelfstandige terugkeer onder uitgeprocedeerde asielzoekers*. Den Haag: WODC. Cahier 2014-3.
- Leerkes, A., Engbersen, G., Snel, E., & Boom, J. de (2017). Civic stratification and crime: A comparison of asylum migration with different legal statuses. *Crime, Law and Social Change*. doi.org/10.1007/s10611-017-9743-x.
- Leerkes, A., Galloway, M., & Kromhout, M. (2010). *Kiezen tussen twee kwaden: Determinanten van blijf- en terugkeerintenties onder (bijna) uitgeprocedeerde asielmigranten*. Den Haag: WODC. Cahier 2010-5.

- Leerkes, A., San, M. van, Engbersen, G., Cruijff, M., & Heijden, P. van der (2004). *Wijken voor illegalen: Over ruimtelijke spreiding, huisvesting en leefbaarheid*. Den Haag: SdU.
- Leun, J.P., van der & Woude M. van der (2011). Ethnic profiling in the Netherlands? A reflection on expanding preventive powers, ethnic profiling and a changing social and political context. *Policing and Society*, 21(4), 444-455.
- Lubbers, M., Coenders, M., & Scheepers, P. (2006). Objections to asylum seeker centres: Individual and contextual determinants of resistance to small and large centres in the Netherlands. *European Sociological Review*, 22(3), 243-257.
- Maliepaard, M., Witkamp, B. & Jennissen, R.P.W. (red.) (2017). *Een kwestie van tijd? De integratie van asielmigranten: Een cohortonderzoek*. Den Haag: WODC. Cahier 2017-3.
- Mears, D.P. (2001). The immigration-crime nexus: Toward an analytic framework for assessing and guiding theory, research, and policy. *Sociological Perspectives*, 44(1), 1-19.
- Meer, T. van der, & Tolsma, J. (2014). Ethnic diversity and its effects on social cohesion. *Annual Review of Sociology*, 40, 459-478.
- Merton, R.K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review*, 3(5), 672-682.
- Merton, R.K. (1968). *Social theory and social structure*. New York: Simon and Schuster.
- Mood, C. (2010). Logistic regression: Why we cannot do what we think we can do, and what we can do about it. *European Sociological Review*, 26(1), 67-82.
- Pratt, T.C., & Cullen, F.T. (2005). Assessing macro-level predictors and theories of crime: A meta-analysis. *Crime and Justice*, 32, 373-450.
- Prins, C.J.M., & Kuijper, H. (2007). Bevolkingsstatistieken onder het persoonskaartenstelsel en het GBA-stelsel: Overeenkomsten en verschillen. *Bevolkingstrends*, 55(1), 14-33.
- Rojec, J., Rosenfeld, R., & Decker, S. (2012) Policing race: The racial stratification of searches in police traffic stops, *Criminology*, 50(4), 993-1024.
- Rokven, J.J. (2016). *The victimization-offending relationship from a longitudinal perspective*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Roodman, D. (2009). How to do xtabond2: An introduction to difference and system GMM in Stata. *Stata Journal*, 9(1), 86-136.
- Rovers, B. (1999). De invloed van buurtkenmerken op criminaliteit van jonge inwoners. In S. Musterd A. Goethals (red.), *De invloed van de buurt* (pp. 94-128). Amsterdam: SISWO. SISWO Publicatie, nr. 404.
- Sampson, R.J., & Groves, W.B. (1989). Community structure and crime: Testing social-disorganization theory. *American journal of sociology*, 94(4), 774-802.
- Sampson, R.J., Raudenbush, S.W., & Earls, F. (1997). Neighborhoods and violent crime: A multilevel study of collective efficacy. *Science*, 277(5328), 918-924.
- Sampson, R.J. (2006). How does community context matter? Social mechanisms and the explanation of crime rates. In P.O.H. Wikström, & R.J. Sampson (red.), *The explanation of crime: Context, mechanisms, and development* (pp. 31-60). Cambridge, Verenigd Koninkrijk: Cambridge University Press.
- Sampson, R.J. (2008). Rethinking crime and immigration. *Contexts*, 7(1), 28-33.
- Shadish, W.R., & Steiner, P.M. (2010). A primer on propensity score analysis. *Newborn and Infant Nursing Reviews*, 10(1), 19-26.
- Shoemaker, D.J. (2010). *Theories of delinquency: An examination of explanations of delinquent behavior*. New York: Oxford University Press.
- Shaw, C.R., & McKay, H.D. (1942). *Juvenile delinquency and urban areas*. Chicago: University of Chicago Press.

- Skrondal, A., & Rabe-Hesketh, S. (2004). *Generalized latent variable modeling: Multilevel, longitudinal, and structural equation models*. Boca Raton: CRC Press.
- Snijders, T., & Bosker, R. (1999). *Multilevel analysis: An introduction to basic and applied multilevel analysis*. Londen: Sage.
- Spenkuch, J.L. (2013). Understanding the impact of immigration on crime. *American Law and Economics Review*, 16(1), 177-219.
- Stowell, J.I., Messner, S.F., McGeever, K.F., & Raffalovich, L.E. (2009). Immigration and the recent violent crime drop in the united states: A pooled, cross-sectional time-series analysis of metropolitan areas. *Criminology*, 47(3), 889-928.
- Sutherland, A. (1975) *Gypsies: The hidden Americans*. New York: Free Press.
- Ufkes, E.G., Zebel, S., Besten, A. den (2017). *Agressie-incidenten in de asiel-opvang: Over de aard van de incidenten en ervaringen van medewerkers*. Z.pl.: Universiteit Twente, Vakgroep Psychologie van Conflict, Risico & Veiligheid.
- Wadsworth, T. (2010). Is immigration responsible for the crime drop? An assessment of the influence of immigration on changes in violent crime between 1990 and 2000. *Social Science Quarterly*, 91(2), 531-553.
- Weijters, G., Scheepers, P., & Gerris, J. (2009). City and/or neighbourhood determinants? Studying contextual effects on youth delinquency. *European Journal of Criminology*, 6(5), 439-455.
- Wermink, H., Blokland, A., Nieuwbeerta, P., & Tollenaar, N. (2009). Recidive na werkstraffen en na gevangenisstraffen. *Tijdschrift voor Criminologie*, 51(3), 211.
- Wijkhuijs, L., Galloway, A., Kromhout, M., Well, I. van der, & Smit, M. (2011). *Pardon? Evaluatie van de Regeling afwikkeling nalatenschap oude Vreemdelingenwet*. Den Haag: WODC. Cahier 2011-10.
- Wilsem, J. van (2003). *Crime and context: The impact of individual, neighborhood, city and country characteristics on victimization*. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen.
- Wilsem, J., Wittebrood, K. van, & Graaf, N.D. van (2006). Socioeconomic dynamics of neighborhoods and the risk of crime victimization: A multilevel study of improving, declining, and stable areas in the Netherlands. *Social Problems*, 53(2), 226-247.
- Wittebrood, K. (2000). Buurten en geweldscriminaliteit: Een multilevel-analyse. *Mens en Maatschappij*, 75(2), 92-109.
- Wittebrood, K. (2006). *Slachtoffers van criminaliteit: Feiten en achtergronden*. SCP: Den Haag.

Bijlage 1 Theorie en bestaand onderzoek

Voorafgaand aan het onderzoek zijn we op zoek gegaan naar relevante wetenschappelijke theorieën en empirische onderzoeken in de nationale en internationale literatuur. Het gaat om theorieën en onderzoek ten aanzien van crimineel gedrag en slachtofferschap en de invloed van buurtkenmerken daarop. Verschillende factoren waaronder de sociaal-economische status van de buurt en individuele kenmerken zoals leeftijd en geslacht kunnen via meerdere mechanismen invloed hebben op daderschap, slachtofferschap en buurtcriminaliteit. De bespreking mondt uit in een kruistabel (tabel B1.1) met in de kolommen een overzicht van de belangrijkste theoretische mechanismen en in de rijen een overzicht van de variabelen die relevant zijn bevonden in het licht van de bestaande wetenschappelijke literatuur. In bijlage 2 zetten we uiteen hoe de variabelen in de onderhavige studie precies zijn gemeten en geanalyseerd.

B1.1 Theoretische achtergrond

Uit nationaal en internationaal onderzoek blijkt dat buurtcriminaliteit sterk geografisch geconcentreerd is: de mate van criminaliteit verschilt per buurt. Volgens Wittebrood (2000, p. 99) was in 1993, 1995 en 1997 in een kwart van de Nederlandse buurten de kans op slachtofferschap van geweldsmisdrijven 0,8%; in de 5% meest onveilige buurten was het slachtofferrisico gemiddeld 9,2%. Van Wilsem, Wittebrood en De Graaf (2006) tonen aan dat 5% tot 14% van de verschillen in de kans op een inbraak, een geweldsmisdrijf of vandalisme is toe te schrijven aan buurtverschillen. De link tussen misdaad en de sociale context in een buurt kent in de criminologische literatuur drie basiselementen die in tijd en ruimte samen moeten komen. Wil een misdaad zich voordoen dan moet er (1) een gemotiveerde overtreder en (2) een geschikt doelwit zijn en (3) er moet geen adequate bescherming zijn zoals technische maatregelen (bijv. camera's) en lokale toezichthouders (voor discussie zie Van Wilsem, 2003; Pratt & Cullen, 2005; Wittebrood, 2006).

Ruimtelijke spreiding van criminaliteit wordt vaak verklaard met de sociale-desorganisatie theorie (Shaw & McKay, 1942; Sampson & Groves, 1989). In een buurt waar veel sociale controle is door buurtbewoners, zullen er minder delicten zijn. Sociale controle wordt op haar beurt weer beïnvloed door de sociale samenhang tussen de buurtbewoners. In buurten die gekenmerkt worden door een hoge mate van etnische diversiteit, waar veel armoede aanwezig is, waar veel wordt verhuisd en waar het aandeel eenpersoonshuishoudens groter is, is er minder sociale cohesie en toezicht. De bewoners van zulke buurten kunnen zich daarom minder goed organiseren tegen misdaad (Wittebrood, 2000; Van Wilsem et al., 2006). Het gebrek aan toezicht kan toegeschreven worden aan de afwezigheid van (1) middelen voor interne organisatie en (2) informele banden tussen de bewoners van een buurt, wat in onderlinge combinatie duidt op een gebrek aan *collective efficacy* (Sampson et al., 1997). Informele banden hebben tijd nodig om zich te ontwikkelen en dat is minder het geval in buurten waar de populatie aanhoudend aan verandering onderhevig is. Ook zullen bewoners van heterogene buurten onderling veel verschillen en het minder met elkaar eens zijn over de sociale normen die in de buurt zouden moeten gelden (voor een meta-studie zie Van der Meer & Tolsma, 2014).

Sommige van de eerder beschreven buurtkenmerken, zoals het aandeel eenpersoonshuishoudens, maar ook het percentage bijstandsontvangers en het percentage laagopgeleiden, kunnen tevens een verklaring bieden voor een relatief hoge mate van daderschap onder de bewoners van een buurt. Een theorie die een hogere mate van criminaliteit en een groter aandeel daders in een buurt verklaart, is de 'strain- (spanning) of anomietheorie' (Merton, 1968). Sociale ongelijkheid vormt volgens deze theorie de kernoorzaak van misdaad (Hällstens et al., 2011). De sociale structuur van de maatschappij werkt deviant gedrag in de hand als het doelen zoals materieel succes en status 'voorschrijft' zonder dat de middelen om die te bereiken toereikend zijn voor iedereen. Sommige kansarmen zullen aan een dergelijke situatie proberen te ontsnappen door middel van diefstal in plaats van een opleiding te volgen en een baan te zoeken. In de literatuur spreekt men in dat verband ook wel over relatieve deprivatie als vehikel voor deviant gedrag (Merton, 1938, Kawachi et al., 1999). Wanneer een legale gelegenheid om de kost te verdienen ontbreekt, zullen sommigen zich genoodzaakt voelen om op een illegale wijze aan inkomsten te komen (Ehrlich, 1973). Veelal worden een laag huishoudinkomen, bijstandsafhankelijkheid en een laag opleidingsniveau als indicatoren van relatieve deprivatie gezien (Pratt & Cullen, 2005; Engelen et al., 2016). Op buurtniveau zijn de Gini-index oftewel inkomensongelijkheid en het percentage bijstandontvangers indicatoren van ongelijkheid en relatieve deprivatie (ibid.).

Niet iedereen in dezelfde buurt heeft echter dezelfde kans om slachtoffer te worden of crimineel gedrag te vertonen. Zo belanden jonge alleenstaande mannen met een lage opleiding en inkomen vaker in de criminaliteitscijfers (Hindelang et al., 1978; Hirschi & Gottfredson, 1983; Gould et al., 2002; Borghans & Ter Weel, 2003; Averdijk, 2010; Rokven, 2016). Mensen die er een gelijksoortige levensstijl op na houden als daders en zich in de buurt van daders bevinden, kunnen vaker slachtoffer worden. Een andere theorie die slachtofferschap en daderschap onder individuen kan verklaren, wordt de routine activiteiten theorie genoemd (Cohen & Felson, 1979). Zowel personen of huishoudens die luxegoederen bezitten als mensen die zich vaak buitenshuis bevinden, lopen een groter risico op slachtofferschap van (vermogens)delicten en inbraak. Vooral wanneer inkomensongelijkheid hoog is, wordt in de literatuur verwacht dat het aandeel van geschikte doelen (rijken) en gemotiveerde overtreders (armen) groter zal zijn. In ongelijke buurten verwacht men meer daders, slachtoffers en misdaad (Hipp, 2007).

Leefstijltheorie en routine activiteiten theorie richten zich op de vraag wie een geschikt doelwit is en waar dergelijke personen zich vaker bevinden (voor discussie zie Averdijk, 2010; Bernasco et al., 2006). Vanuit deze theorieën geredeneerd, zijn er verschillende veronderstellingen gemaakt. We verwachten dat jonge alleenstaande mannen vaker in aanraking komen met jonge criminele mannen doordat zij vaker uitgaan en daarom meer kans hebben slachtoffer te worden van een delict. Vrouwen daarentegen werken gemiddeld minder en zullen vaker thuis aanwezig zijn en daardoor minder vaak slachtoffer worden van een misdaad in de openbare ruimte. Stellen met thuiswonende kinderen zullen zich ook minder vaak buiten het huis begeven. Op buurtniveau zal de relatieve concentratie van mensen met meer vermogen leiden tot meer inbraken en vermogensdelicten als zij geen preventieve maatregelen hebben genomen. Eenouderhuishoudens zullen zich echter vaker concentreren in slechtere buurten waar de daders wonen en dus ook vaker in de route van criminele activiteiten komen te liggen. Zo kan de kans op inbraken in eenouderhuishoudens groter zijn, omdat deze vaker in minder geprivilegieerde buurten voorkomen. Het inkomen van een huishouden en de herkomst van een individu worden ten slotte gezien als belangrijke kenmerken, omdat deze zowel selectie in criminele buurten

verklaren als de kansen en belemmeringen die men heeft om zich tegen crimineel gedrag te beschermen (ibid.).

De ruimtelijke vertaling van de leefstijltheorie heet de *Crime pattern* theorie. Brantingham en Brantingham (1993) onderscheiden *crime generators* van *crime attractors*. De eerste zijn plekken waar veel mensen in groten getale op afkomen (zoals stations). Door de samenkomst van daders en veel doelwitten zal daar veel criminaliteit gepleegd worden. *Crime attractors* zijn gebieden waar er niet per se veel mensen bijeenkomen, maar waar de clustering van deviantie een aantrekkingskracht kan hebben op criminaliteit (bijv. een gebied waar drugs worden verhandeld). Mensen die in zulke gebieden komen, hebben een bovengemiddelde kans slachtoffer te worden. Een COA-locatie en de omgeving daarvan zou gezien kunnen worden als een *crime attractor* onder de aanname dat asielzoekers vaker deviant gedrag vertonen.

Een van de kritieken op de sociale-desorganisatie theorie is dat deze het belang van (sub)culturele en etnische factoren in het verklaren van delinquent gedrag en misdaad zouden bagatelliseren (Shoemaker, 2010). Subculturele theorieën (Fischer, 1975) nemen aan dat in stedelijke buurten geweld en misdaad vaker voorkomen dan in andere buurten en daarmee een criminogene omgeving kunnen zijn. Populatie-dichtheid wordt bijvoorbeeld als indicator voor een cultuur van 'wetteloosheid' gezien (Pratt & Cullen, 2005). Sommige culturen zouden deviant gedrag, dat doorgaans strafbaar of in de maatschappij verworpen wordt, kunnen legitimeren, al dan niet in reactie op andere sociale factoren zoals sociale uitsluiting (Cullen, 1984). Roma en Sinti zouden volgens Sutherland (1975) bijvoorbeeld het verdienen aan buitenstaanders, zelfs als het illegaal is, goedkeuren. Perverse beloningssystemen onder bankiers vallen ook onder culturele verklaringen voor – in dit geval witteboordencriminaliteit (denk aan het LIBOR schandaal).³¹ Etnische verschillen in oververteenwoordiging in misdaad worden toegeschreven aan een ander soort culturele deviantie, het fenomeen dat bijvoorbeeld migrantenjongeren, die tussen twee culturen leven, vatbaarder maakt voor criminele activiteiten (Jennissen, 2009). In lijn met het voorgaande laat onderzoek zien dat tweede generatie niet-westerse migranten vaker in de criminaliteitscijfers voorkomen (Mears, 2001; Engbersen et al., 2007; Hällstens et al., 2011; Bersani, 2014). Door het opnemen van herkomst in de verdachtenmodellen houden we rekening met groepsspecifieke verschillen tussen de asielmigranten. We toetsten in hoeverre bezetting (een indicator van het gemiddelde aantal bewoners) in COA-locaties in verhouding tot het aantal buurtbewoners een effect heeft om de invloed van populatie-dichtheid door de komst van asielmigranten in een buurt te analyseren. Stedelijkheid in de buurt dient als controle voor verschillen in algemene populatie-dichtheid.

De resultaten van voorgaand onderzoek naar de link tussen (asiel)migratie en criminaliteit op macroniveau zijn niet eenduidig en bovendien schaars in Europa. Terwijl in de VS veel studies een negatieve link tussen immigratie en criminaliteit vinden (Adelman et al., 2017; Wadsworth, 2010; Stowell et al., 2009; Spenkuch 2013), laat een Europese studie zien dat de komst van asielmigranten eind 1990 en begin 2000 naar Engeland en Wales tot een bescheiden toename in vermogensdelicten heeft geleid (Bell et al., 2013). De instroom van Oost-Europese migranten, door hun toetreding tot de Europese Unie na 2004, heeft een negatieve impact op misdaad in Engeland en Wales (ibid.). Sampson (2008) beargumenteert dat motivatie om te werken, ambitie en de wens om niet uitgezet te worden onder migran-

³¹ www.nrc.nl/nieuws/2015/05/20/libor-zaak-schokkend-toch-gaat-rabo-vrijuit-1497196-a903102

ten ervoor kan zorgen dat ze minder geneigd zijn criminele activiteiten te ondernemen en dat meer immigratie (of beter gezegd selectieve migratie) tot minder criminaliteit kan leiden in de VS. Dat geldt ook voor Europese immigratie naar Engeland en Wales, terwijl slechte arbeidsomstandigheden van de asielmigranten een verklaring is voor de bescheiden toename van vermogensdelicten aldaar (zie ook Spenkuch, 2013). Eerder onderzoek in Nederland laat vergelijkbare resultaten zien (Leerkers et al., 2017; Engbersen et al., 2007). Hoewel asielmigranten oververtegenwoordigd zijn in criminaliteitscijfers, zijn zij minder vaak verdacht van criminaliteit dan andere inwoners van Nederland met een vergelijkbare demografische en sociaal-economische positie.

B1.2 Overzicht van relevante theorieën en indicatoren

Tabel B1.1 geeft een overzicht van relevante theorieën en indicatoren waarop de analyses zijn gebaseerd.

Tabel B1.1 Relevante theorieën en variabelen

	Motivationaleel		Sociale controle/gelegenheid	
	Anomie/strain/ relatieve deprivatie	(Sub)culturele legitimatatie	Sociale desorganisatie	Routine activi- teiten/leefstijl
<i>Buurniveau</i>				
Aanwezigheid COA-locatie:	x	x	x	x
- Bezetting t.o.v. buurt	x	x		
- Percentage alleenstaande mannen		x		x
- Percentage jongeren		x		x
Percentage jongeren		x		x
Percentage eenouderhuishoudens			x	x
Percentage bijstandontvangers	x			x
Percentage hoogopgeleiden	x	x	x	x
Verhuismobiliteit			x	
Hirschman-Herfindahl-index			x	
Gini-index	x			
Stedelijkheid in de buurt		x		x
<i>Individueel niveau</i>				
Leeftijd				x
Geslacht				x
Herkomst		x		x
Opleidingsniveau	x	x		x
Ontvanger bijstandsuitkering	x			x
Huishoudsamenstelling	x			x
Inkomen	x			x

Hoewel we de onderliggende mechanismen van daderschap, slachtofferschap en buurtcriminaliteit niet precies konden ontrafelen, konden we door het opnemen van zo veel mogelijk relevante indicatoren in de statistische modellen rekening houden met schijnverbanden (voor discussie zie bijvoorbeeld Mears, 2001). In de verdachtenmodellen op individueel niveau voorkomt het controleren van zo veel mogelijk relevante verklaringen (bijvoorbeeld geslacht, leeftijd en sociaal-economische positie) dat we de oververtegenwoordiging onder asielzoekers ten onrechte aan

hun status als asielzoeker wijten. Zo corrigeren we namelijk voor het feit dat zich onder deze populatie meer jonge minder geprivilegieerde mannen bevinden (ofte- wel samenstellingseffecten). Door het stapsgewijs toevoegen van verklarende variabelen is getracht om de impact van verschillende mechanismen zo goed mogelijk te tonen.

Controle voor relevante factoren is ook essentieel voor het interpreteren van de kans op slachtofferschap en de mate van buurtcriminaliteit door de aanwezigheid van een COA-locatie. Hierbij houden we rekening met verklarende variabelen, die zowel verband hebben met de aanwezigheid (of komst) van een COA-locatie als met buurtcriminaliteit en daarmee een schijnverband tussen COA-locaties en misdaad zouden kunnen veroorzaken. Dit te meer, omdat de vestiging van COA-locaties in buurten vermoedelijk niet aselekt is, gezien de beperkingen in beschikbaarheid en prijs van ruimte in Nederland. Er zijn echter geen studies die het landelijke proces van vestiging van een COA-locatie beschrijven – laat staan studies die het verklaren. Daarom nemen we zo veel mogelijk buurtkenmerken op in zowel de longitudinale modellen van buurtcriminaliteit als individuele slachtoffer-modellen om de eventuele selectie-effecten te onderscheiden van causale verbanden. Anders zouden we een bepaalde mate van slachtofferschap en buurtcriminaliteit ten onrechte aan de aanwezigheid van een COA-locatie relateren. Tegelijkertijd kan de misdaad in een buurt omhoog gaan door de komst van asielmigranten, omdat onder hen veelal jonge, alleenstaande en minder bevoorrechte mannen aanwezig zullen zijn (samenstellingseffecten). De concentratie van asielmigranten in een buurt kan dus ook positief samenhangen met relatief meer buurtcriminaliteit of die laten toenemen. Dit kan zelfs het geval zijn als de kans op verdachtenregistratie even hoog of zelfs lager is dan onder de reguliere bevolking na controle voor compositie-effecten. Ten tweede, kan de toename van het aantal mensen in een buurt de misdaad op een puur mechanische wijze laten toenemen. Dat wil zeggen: als de populatie toeneemt, neemt de misdaad ook toe ongeacht de groepssamenstelling. Indirect kan de komst van een COA-locatie criminaliteit in de buurt verhogen, omdat het kan leiden tot het wegtrekken van bewoners en daardoor een afname van de sociale cohesie. Het is ook mogelijk dat de komst van een COA-locatie leidt tot een afname van criminaliteit door verhoogde sociale controle en sociale cohesie via een toename in vrijwilligerswerk. We toetsen deze relaties op zowel het individueel- als buurtniveau, omdat een verband tussen de aanwezigheid van een COA-locatie en buurtcriminaliteit niet zonder meer geëxtrapoleerd kan worden naar een individuele kans op slachtofferschap in die buurt en vice versa.

Bijlage 2 Methodologische verantwoording

In deze bijlage verantwoorden we de methode van onderzoek. Eerst gaan we in paragraaf B2.1 in op de afhankelijke variabelen die centraal hebben gestaan in het onderzoek, te weten het al dan niet zijn van een verdachte van criminaliteit (hoofdstuk 3) en slachtofferschap in de buurt op individueel en buurniveau (hoofdstuk 4). Daarna bespreken we in paragraaf B2.2 de onafhankelijke variabelen die in de analyse werden gebruikt, waarbij we eerst de variabelen op individueel niveau bespreken en vervolgens de variabelen op buurniveau. In paragraaf B2.3 worden de analysetechnieken toegelicht die hebben geleid tot de resultaten die in het rapport zijn beschreven

Alle gebruikte variabelen zijn afkomstig uit het Stelsel van Sociaal-Statistische Bestanden (SSB) van het CBS, waarin informatie over alle in de GBA-ingeschreven³² inwoners van Nederland te vinden is. In elk bestand komt een serie van kenmerken voor met een bepaald thema (bijvoorbeeld demografische persoonskenmerken of opleidingsniveau), die vervolgens aan elkaar gekoppeld kunnen worden met behulp van een uniek persoonsnummer. Omdat er in het SSB geen informatie beschikbaar is over asielmigranten die niet in de GBA worden ingeschreven, geven de analyses van geregistreerd ouderschap alleen een beeld van GBA-geregistreerde asielmigranten (zie ook hoofdstuk 1). Dit roept de vraag op of de samenstelling van de groep GBA-geregistreerde asielmigranten op kenmerken die van belang zijn voor ouderschap – geslacht, leeftijd, herkomst – verschilt van de samenstelling van de groep asielmigranten die niet in de GBA zijn ingeschreven. Daarom sluit paragraaf B2.4 af met een vergelijking tussen de groep asielmigranten die volgens het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) op de locaties verblijven en de groep GBA-geregistreerde asielmigranten op deze locaties.

B2.1 Afhankelijke variabelen: verdachten van criminaliteit en geregistreerd slachtofferschap

B2.1.1 Geregistreerd ouderschap

De analyses ten aanzien van geregistreerd ouderschap zijn gebaseerd op gegevens over verdachten van criminaliteit. De verdachtendata van het CBS is afkomstig van de politie; informatie over processen-verbaal is vanuit het Herkenningssysteem (HKS)³³ en Basisvoorziening Handhaving (BVH) van de politie gekoppeld aan het SSB – oftewel de ingeschrevenen in de GBA. In de politiesystemen wordt vastgelegd van welk delict iemand wordt verdacht. Tegen een verdachte kunnen in een jaar één of meerdere processen-verbaal zijn opgemaakt. Eén proces-verbaal kan meerdere delicten bevatten. We bekeken in de analyses de kans op minimaal één proces-verbaal van minstens één delict, omdat er weinig verdachten zijn met vele processen-verbaal van hetzelfde type delict. Er zijn ook relatief weinig verdachten die allerlei soorten delicten plegen. Omdat er aanwijzingen zijn van winkeldief-

³² Vanaf 6 januari 2014 worden gegevens van de inwoners van Nederland in Basisregistratie Personen (BRP) bijgehouden in plaats van de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). Daarin worden zowel de gegevens van vreemdelingen als de (geëmigreerde) Nederlandse ingezetenen opgenomen. Deze gegevens zijn door het CBS niet beschikbaar gesteld voor onderzoeksdoeleinden.

³³ Dit systeem is sinds 2015 niet meer operationeel.

stal rondom COA-locaties is winkeldiefstal wel apart geanalyseerd. De *afhankelijke* variabelen zijn dus: in een peiljaar (2005, 2010 of 2015) al dan niet verdachte zijn van minstens één delict; van minstens één winkeldiefstal; en van minstens één zedendelict.

Verdachten die door de rechter worden vrijgesproken, of zaken die bijvoorbeeld geseponeerd worden vanwege onrechtmatig verkregen bewijs, worden in principe verwijderd uit de HKS- en BVH-bestanden. De overgebleven personen zouden daarom kunnen worden getypeerd als geregistreerde daders, zij het dat niet-vervolgde personen, vrijspraken en sepots in de praktijk niet altijd worden weggehaald uit de bestanden. Daarnaast is het zo dat personen met een schikking, die door het Openbaar Ministerie wordt aangeboden, weliswaar gestraft zijn, maar juridisch niet schuldig zijn bevonden door een rechter. Zij zullen meestal wel schuldig zijn, maar het is niet ondenkbaar dat sommige verdachten, denk aan zedenzaken, een pijnlijke rechtsgang vermijden zelfs als ze in werkelijkheid onschuldig zijn (Jennissen in Engbersen et al., 2015). Deze vertekeningen zijn echter niet omvangrijk en we hebben bovendien geen aanwijzing dat de niet-vervolgingen, vrijspraken, schikkingen en sepots vaker of minder vaak verwijderd worden bij asielmigranten.

B2.1.2 Geregistreerd slachtofferschap individueel niveau

Het CBS ontvangt uit de landelijke politiedatabank 'Geïntegreerde Interactieve Databank voor Strategische bedrijfsinformatie' (GIDS) afgeleide databestanden over aangiftes. Elke aangifte is vervolgens door het CBS gekoppeld aan de buurt waar het delict plaats heeft gevonden. Wij hebben, op onze beurt, die gegevens gekoppeld aan de individuen in de populatie om hun kans op slachtofferschap in de eigen buurt te berekenen. Als het gaat om de individuele kans op slachtofferschap hebben we telkens twee uitkomsten als afhankelijke variabele: al dan niet minstens één aangifte hebben gedaan van een misdrijf ondervonden in de eigen buurt (behalve woninginbraak) en al dan niet minstens één aangifte hebben gedaan van een inbraak uit woning of schuur.

Niet iedereen doet aangifte en de aantallen geregistreerde misdrijven zullen lager zijn dan de werkelijke cijfers, maar we verwachten niet dat er op dit punt systematische vertekeningen zijn tussen de buurten met en zonder een COA-locatie. Het is mogelijk dat een persoon in hetzelfde jaar meerdere keren slachtoffer is geworden van een misdrijf. Er zijn diverse delictscategorieën waarvan een persoon slachtoffer kan worden. De delictscategorieën lopen uiteen van diefstal tot vernieling, mishandeling, bedreiging, seksueel misdrijf, ernstige verkeersmisdrijven en woninginbraken. Iedereen die in het betreffende jaar minimaal een keer slachtoffer is geworden van een van de genoemde misdrijven in de eigen buurt dat op enig moment bij de politie gemeld is, kreeg in onze analyse een score van een. Verder kan iemand aangifte doen van een misdrijf, zonder er zelf het slachtoffer van te zijn geweest. Deze discrepanties zijn uit de data verwijderd.

Verder is het belangrijk op te merken dat voor de analyses van woninginbraken de data herleid is tot huishoudens. Als iemand in het huishouden aangifte doet van diefstal uit woning of schuur, zal dat huishouden als een slachtoffer van woninginbraak worden aangemerkt. In de woninginbraakmodellen hebben we huishoudsamenstelling, de leeftijd van de referentiepersoon in dat huishouden en het ontvangen van een bijstandsuitkering meegenomen. Andere individuele variabelen, zoals onderwijsniveau, geslacht en herkomst, zijn uit het model gelaten, omdat die niet eenduidig zijn voor een huishouden. Inbraken gepleegd in een institutioneel

huishouden zijn ook buiten beschouwing gelaten, omdat niet iedereen in dat huishouden als slachtoffer kan worden aangemerkt en ook omdat de huishoudkenmerken zoals inkomen in zulke huishoudens niet betekenisvol zijn. Een deel van de woninginbraken is niet in de eigen buurt gepleegd (bijvoorbeeld 12% in 2010). Het gaat hier bijvoorbeeld om (1) inbraken in vakantiewoningen; (2) een inbraak in een woning waar de persoon niet het langst ingeschreven stond; (3) wanneer bij gelijke woonduur een buurt random gekoppeld is aan een huishouden en (4) situaties waarin een melding van inbraak en een verhuizing elkaar kruisen. Zelfs onder de huishoudens die in 2010 niet in hun geheel verhuisd zijn, heeft 9% van de inbraken niet in de eigen buurt plaatsgevonden. De bovenstaande redenen kunnen hier ook gelden, met name omdat personen naar/van een huishouden kunnen verplaatsen zonder dat een huishouden in zijn geheel verhuist (door bijvoorbeeld uithuisgaande jongeren en samenwonen). Deze discrepanties zijn uit de data verwijderd, omdat we anders onnodig ruis introduceren in de resultaten en onterecht een inbraak aan een bepaalde buurt zouden hebben gekoppeld.

B2.1.3 Geregistreeerde criminaliteit buurtniveau

Voor de buurtanalyses gebruiken we dezelfde aangiftecijfers die het CBS via politie-registraties verkrijgt. Deze misdaadcijfers zijn afkomstig van zowel aangiften door personen als processen-verbaal die uit opsporing volgen. Voor dit onderzoek heeft het CBS aangiften van vier misdaadcategorieën (vermogensmisdrijven waaronder die met geweld, vernielingen en misdrijven tegen openbare orde/gezag, geweldsdelicten en, ten slotte, seksuele misdrijven) aan een buurt gekoppeld waar het delict gebeurde. Aangiften van de overige delicten komen relatief weinig voor, maar wanneer er door opsporing een plaats delict en/of eventueel een slachtoffer bekend worden komen die cijfers wel in onze analyses voor. Bij 98% tot 99% van de bovengenoemde misdrijven is een buurt geïdentificeerd. De afhankelijke variabele is een numerieke score waarbij misdrijven op en tegen een COA-locatie buiten beschouwing zijn gelaten. Om de cijfers over de geregistreeerde criminaliteit in buurten onderling vergelijkbaar te maken hebben we die gedeeld door het aantal inwoners en vervolgens vermenigvuldigd met 1.000. Uitbijters – scores hoger dan 3 standaard afwijkingen boven het gemiddelde – zijn uit de analyses gelaten. Dit is noodzakelijk, omdat buurten met minder inwoners waar de misdaad hoog is (zoals op Schiphol en Hoog-Catharijne) anders een buitenproportioneel grote invloed hebben op de bevindingen.

B2.2 Onafhankelijke variabelen

B2.2.1 Variabelen op individueel niveau

De volgende variabelen op individueel niveau werden gebruikt (zie bijlage 1 voor een verantwoording waarom juist deze variabelen van belang waren voor de analyse).

- 1 *Leeftijd* is uitgedrukt in aantallen jaren (met twee cijfers achter de komma).
- 2 *Geslacht*: een binaire variabele met een score van 0 (vrouw) en 1 (man).
- 3 *Huishoudsamenstelling* (zie Blom & Jennissen, 2014) kent de volgende waarden:
 - eenpersoonshuishouden;

- eenouderhuishouden (afhankelijk van de analyse maken we ook onderscheid tussen kind of ouder in dat huishouden);
 - stel met kinderen (afhankelijk van de analyse maken we ook onderscheid in kind of ouder in dat huishouden);
 - stel zonder kinderen;
 - institutioneel huishouden (gevangenis, woon-zorgcomplex, COA-locatie, etc.).
- 4 Ontvanger van een *bijstandsuitkering*: als de voornaamste inkomstenbron van de persoon bijstand is, dan krijgt die persoon een score van 1, terwijl iemand zonder uitkering een score van 0 krijgt.
- 5 *Gestandaardiseerd besteedbaar inkomen* is het besteedbaar inkomen uit arbeid, eigen onderneming of vermogen dat CBS corrigeert voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden. Deze correctie vindt plaats met behulp van equivalentiefactoren. In de equivalentiefactor komen de schaalvoordelen tot uitdrukking die het gevolg zijn van het voeren van een gemeenschappelijke huishouding. Met behulp van de equivalentiefactoren worden alle inkomens herleid tot het inkomen van een eenpersoonshuishouden. Op deze wijze zijn de welvaartsniveaus van huishoudens onderling vergelijkbaar gemaakt. Het gestandaardiseerd inkomen is een maat voor de welvaart van (de leden van) een huishouden. Wij hebben het inkomen in vijf redelijk gelijke groepen ingedeeld met behulp van de grenzen die het CBS vaststelt voor laag en modaal inkomen in het betreffende kalenderjaar:
- laag;
 - laag tot 1,5 keer laag;
 - 1,5 keer laag tot modaal;
 - modaal tot 1,5 keer modaal;
 - meer dan 1,5 keer modaal.
- Ontbrekende waarden (bijv. 1,6% in 2010) zijn buiten beschouwing gelaten.
- 6 *Hoogst gevolgde opleiding*
We volgen het CBS in hun onderwijscategorieën gemeten op een peilmoment (de laatste vrijdag van september in een kalenderjaar):
- hoger onderwijs (universitair en hbo);
 - middelbaar onderwijs (voorbereidend voortgezet onderwijs en deelname aan middelbaar beroepsonderwijs vanaf het tweede jaar);
 - lager onderwijs (lagere school of het eerste jaar van (v)mbo);
 - onbekend.
- 7 *Herkomstgroepen (18 landencategorieën)*
- Nederland;
 - België;
 - Duitsland;
 - Angelsaksisch;
 - Scandinavië;
 - Middellandse Zee;
 - Centraal-Azië en Iran;
 - Midden- en Oost-Europa;
 - Arabisch;
 - Sub-Sahara Afrika;
 - Latijns-Amerika;
 - Zuid-Azië;
 - Oost-Azië;

- Zuidoost-Azië en de Pacific;
- Recente koloniën;
- Indonesië;
- Marokko;
- Turkije.

De landengroepen zijn gebaseerd op de indeling in een recent onderzoek van de WRR (Jennissen et al., 2015). Als een persoon en zijn/haar beide ouders in Nederland geboren zijn, dan heeft die persoon een Nederlandse herkomst. Als een persoon buiten Nederland geboren is, dan heeft hij/zij een herkomst die anders is dan Nederlands tenzij beide ouders in Nederland geboren zijn. Wanneer de persoon in Nederland geboren is, maar zijn/haar moeder niet, dan geldt de herkomst van de moeder. Als de persoon in Nederland geboren is en zijn/haar moeder ook in Nederland geboren is, dan zal de herkomst van de vader doorslaggevend zijn.

Voor 2015 waren niet alle individuele kenmerken (zoals het ontvangen van bijstand of de hoogst gevolgde opleiding) beschikbaar ten tijde van het koppelen van de data. We hebben daarom de gegevens van dezelfde persoon uit 2014 gebruikt om de individuele kenmerken aan te vullen. Sommige kenmerken zoals geboortedatum, herkomst en geslacht veranderen niet in een kalenderjaar. Gegevens zoals opleidingsniveau zijn door het CBS steeds op een peilmoment per jaar gemeten, terwijl andere kenmerken gedurende het jaar kunnen veranderen. Die veranderingen in persoonskenmerken zoals verhuizing, geboorte van een kind of een scheiding worden ook door het CBS bijgehouden. Individuen kunnen dus per jaar door verhuizingen in meerdere buurten wonen of meerdere soorten huishoudsamenstellingen hebben. Gegevens over bijstand worden daarentegen per maand bijgehouden. We hebben telkens de lengte van iemands woonduur, een bepaalde huishoudsamenstelling of hoe lang een persoon/huishouden een uitkering heeft ontvangen gedurende het kalenderjaar berekend. Vervolgens hebben we de gegevens die het langst op iemand of een huishouden van toepassing zijn geweest geselecteerd. Bij twee inschrijvingen of wijzigingen van gelijke duur hebben we er een aselekt gekozen. Het idee hierbij is dat die willekeurige selecties de uitkomsten ook niet systematisch zullen beïnvloeden. De individuele analyses zijn gebaseerd op complete populatiedata uit 2005, 2010 en 2015 van de volwassenen in Nederland.

Er was slechts beperkte informatie beschikbaar over de demografische en sociaal-economische kenmerken van bewoners van COA-locaties. In 2005 werd hun gezinsituatie goed geregistreerd, maar in de jaren daarna minder goed. Daarom namen we gezinsituatie niet mee in de verdachtenmodellen van 2010 en 2015. Aangezien asielzoekers ook in geen enkel jaar een noemenswaardig inkomen gehad kunnen hebben en zij in principe afhankelijk zijn van leefgeld, hebben wij hun inkomensniveau op laag gezet voor zover die onbekend was. Om dezelfde reden hebben we alle bewoners van COA-locaties aangemerkt als ontvanger van een bijstandsuitkering. Hun opleidingsniveau is veelal ook onbekend. Individuen met een onbekende opleiding uit die groepen zijn theoretisch te vergelijken met de overige ingezetenen met een onbekende opleiding. De meerderheid van overige inwoners met onbekende opleiding zijn namelijk mensen die hun opleiding lang geleden hebben afgerond waarvan er geen records zijn. Voor zowel deze groep als de asielzoekers is een lage/middelbare opleiding een goede inschatting van het gemiddelde niveau (Dourleijn et al., 2011).

B2.2.3 Variabelen op buurniveau

Buurtkenmerken:

- 1 *COA-locaties en bewoners van COA-locaties*. Informatie over de aanwezigheid van een COA-locatie is via het COA verkregen en vervolgens gekoppeld aan de CBS bestanden. Bij een zeer beperkte aantal (3 à 6 locaties per jaar) was er geen koppeling met objectnummer (oftewel adres) mogelijk. Van het COA hebben we tevens op individueel niveau (geanonimiseerde) informatie gekregen over alle bewoners van alle COA-locaties in de onderzochte jaren. Daarmee zijn we onder andere nagegaan of de locaties daadwerkelijk bewoners kenden in een peiljaar. Sommige locaties zijn namelijk na vestiging leeg gebleven toen er minder asielzoekers arriveerden.
- 2 Percentage *bijstandsontvangers*: proportie huishoudens in een buurt met minstens één persoon die als voornaamste inkomstenbron een bijstandsuitkering heeft.
- 3 Aandeel *hoogopgeleiden*: percentage individuen in een buurt waarvan het hoogst gevolgde opleiding een opleiding uit het hoger onderwijs betreft.
- 4 *Verhuismobiliteit*: berekend in lijn met een definitie van het CBS, en gebaseerd op de som van het aantal verhuizingen binnen een buurt, de helft van de som van alle verhuizingen naar een buurt (vestigers) en de helft van de som van alle verhuizingen uit een buurt (vertrekkers). Vervolgens hebben we dit getal gedeeld door het totale aantal bewoonde adressen in die buurt om deze maat tussen buurten te kunnen vergelijken. Verhuismobiliteit laat het verloop binnen een buurt zien. Een hoge score betekent dat er relatief meer verhuisbewegingen binnen een buurt, uit een buurt en naar een buurt toe plaatsvinden. Wij hebben dit getal vermenigvuldigd met 100 om er een index van te maken. Een score van 0 betekent dat er geen verhuizingen zijn geweest binnen, uit en naar een buurt. Een score van 100 kan betekenen dat iedereen zich heeft verplaatst binnen een buurt, uit een buurt vertrokken is, of zich juist heeft gevestigd in een buurt. Als er op sommige adressen meerdere keren binnen een kalenderjaar een nieuwe bewoner is gekomen, dan kan die buurt een score hoger dan 100 krijgen.
- 5 *Aandeel jongeren*: percentage personen met een leeftijd tussen de 15 en 24 jaar. Aangezien de 'age crime curve' in die leeftijdsjaren een piek laat zien (Jennissen, 2009; vergelijk Blokland et al., 2010), hebben we het aandeel jongeren in die leeftijdscategorie per buurt brekend.
- 6 *Stedelijkheid in de buurt* is samengesteld door het CBS en geeft de omgevingsadressendichtheid per km² aan:
 - niet (<500);
 - weinig (500 tot 1.000);
 - matig (1.001 tot 1.500);
 - sterk (1.501 tot 2.500);
 - zeer sterk (≥2.501).
- 7 *Eenouder huishoudens*: aandeel huishoudens in een buurt met een eenouder-samenstelling.

- 8 *Etnische diversiteit: de Hirschman Hefindahl Index* laat de kans zien dat twee willekeurig gekozen personen uit een buurt verschillende etnische herkomsten hebben. Een score van 0 betekent een perfect homogene buurt en een score van 100 betekent een buurt waarin iedereen een andere etnische achtergrond heeft. We hebben deze index gebaseerd op achttien verschillende herkomstgroepen (zie herkomstgroepen onder individuele kenmerken). De WRR pleit voor een andere indeling dan het aandeel westerse en niet-westerse allochtonen, omdat door de recente migratiegolven minderhedengroepen ook veel meer divers zijn geworden. Een niet-westerse allochtoon was vroeger vaak een gastarbeider. Tegenwoordig kunnen zij een Afrikaanse, Arabische of Aziatische herkomst hebben. Daarom kan het percentage niet-westerse allochtonen niet gezien worden als een maat van diversiteit. Wij hebben ter informatie dit percentage voor de buurten met een COA-locatie en overige buurten wel gerapporteerd, maar in de modellen laten we dat weg, omdat diversiteitsscores en het percentage niet-westerse allochtonen sterk correleren. Bovendien kan diversiteit het gebrek aan 'collective efficacy' (zie bijlage 1) beter reflecteren, want een buurt waar de concentratie van niet-westerse allochtonen hoog is, kan relatief homogeen zijn. In die buurten kunnen de bewoners theoretisch gezien zich juist beter organiseren, omdat in de literatuur wordt verondersteld dat zij dezelfde normen delen.
- 9 *Inkomensongelijkheid is opgenomen door middel van de Gini-coëfficiënt*. Dit is een maatstaf van ongelijkheid binnen een buurt. De waarde 0 correspondeert met 'perfecte gelijkheid' (in dit geval heeft iedereen hetzelfde inkomen) en 1 correspondeert met 'perfecte ongelijkheid' (één persoon heeft al het inkomen en de rest heeft geen inkomen). Wij gebruiken de *Gini-index* die de Gini-coëfficiënt als percentage uitdrukt. Deze is gelijk aan de Gini-coëfficiënt vermenigvuldigd met 100. In het berekenen van de coëfficiënt is de numerieke waarde van het gestandaardiseerde huishoudinkomen gebruikt. Sommige huishoudens kunnen een negatief inkomen hebben doordat zij schulden hebben. Deze negatieve waarden zijn hier op nul gezet zodat de coëfficiënt brekend kan worden. Het CBS maakt geen onderscheid in inkomens boven een miljoen, maar aangezien het hier om relatief weinig huishoudens gaat, zal dit de resultaten nauwelijks beïnvloed hebben.

Dit onderzoek richt zich op buurten in plaats van gemeenten, omdat die de kleinste mogelijke administratieve eenheden zijn die we tot onze beschikking hadden. Als we ons op gemeenten zouden hebben gericht dan zou de invloedssfeer van een COA-locatie wel erg groot moeten zijn om een effect waar te kunnen nemen. Er zijn om en nabij 12.000 buurten in Nederland in de onderzochte jaren, maar voor een deel van de buurten was er geen informatie over bepaalde onafhankelijke variabelen, bijvoorbeeld als een buurt geen inwoners heeft (per jaar varieert het percentage buurten met ontbrekende waarden tussen de 2% à 5,8% van het totaal). Ook voor stedelijkheid ontbreken relatief veel waarden. Door deze ontbrekende waarden is een zeer beperkt aantal buurten met een COA-locatie niet in de analyse meegenomen: namelijk 2 in 2012; 1 in 2013; 1 in 2014 en 7 in 2015 (ter vergelijking: in 2015 waren er 119 buurten met een COA-locatie).

Behalve bij het berekenen van verhuismobiliteit, hebben we bij de overige buurtkenmerken geen rekening gehouden met de wisselende bevolkingssamenstelling van buurten door verhuizingen, omdat berekeningen met gewichten nodeloos ingewikkeld zouden worden zonder het beeld van de buurten noemenswaardig te veranderen. Wisselende huishoudsamenstellingen en verhuizingen in een kalenderjaar komen niet vaak voor. Een voorbeeld zal dit toelichten. Hoewel er in 2010

ongeveer 1,5 miljoen van de GBA-ingeschrevenen minstens één verhuisbeweging maakten (9% van de populatie), woonde de overgrote meerderheid van de bevolking (afgerond 98%) langer dan zes maanden op één adres. Het is daarom redelijk om mensen te koppelen aan de buurt waarin zij het langst hebben gewoond. Het koppelen van buurten en individuen op basis van bijvoorbeeld een peildatum in plaats van de maximale woonduur zou de kans vergroten dat we individuen aan buurten koppelden waar ze (veel) minder dan zes maanden hebben gewoond.³⁴ Wij hebben overigens de bewoners van COA-locaties niet meegenomen bij het berekenen van de controle-variabelen op buurtniveau die hierboven zijn opgesomd. Dit om een endogeniteitsprobleem te voorkomen. Zij zijn ook uit de slachtofferanalyses gelaten. Voor het berekenen van de buurtkenmerken hebben we ten slotte gebruikgemaakt van de complete populatiedata inclusief minderjarigen.

B2.3 Analysetechnieken

Voor de analyses van verdachten (hoofdstuk 3) en slachtofferschap van criminaliteit in de buurt (hoofdstuk 4) gebruiken we multilevel logistische regressie (Hox et al., 2010; Snijders & Bosker, 1999). Multilevel analyse laat ons toe rekening te houden met een hiërarchische structuur van de data waarbij individuen genest zijn in buurten. Deze techniek maakt het mogelijk te onderscheiden in hoeverre de verschillen in slachtofferschap, woninginbraken en verdachtenregistratie toe te dichten zijn aan respectievelijk verschillen tussen individuele kenmerken (zoals leeftijd, geslacht, enz.) en huishoudkenmerken enerzijds en verschillen tussen buurten anderzijds.

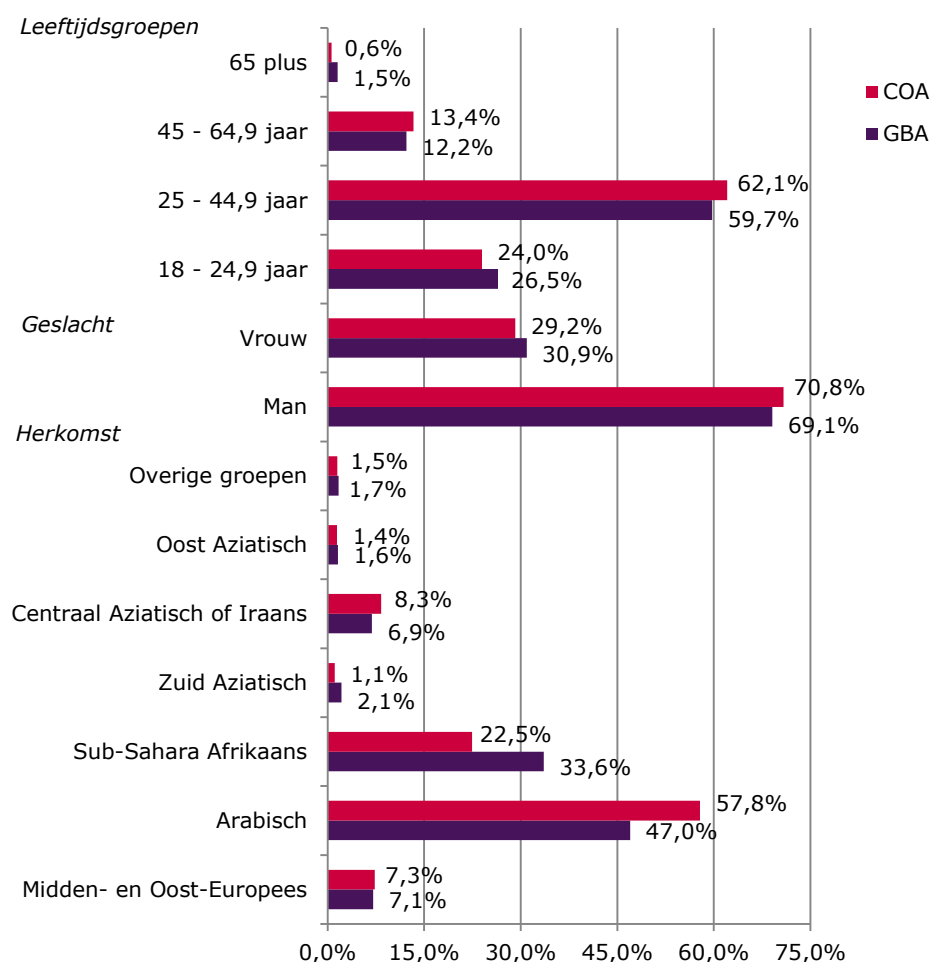
In hoofdstuk 4 is daarnaast gebruikgemaakt van Fixed Effects (FE) regressie voor paneldata. Het karakteristieke aan data voor een panelanalyse is dat elke eenheid (in deze context een buurt) een aantal keer (hier jaren) achtereenvolgend wordt geobserveerd. Deze methode laat ons toe rekening te houden met voor en na effecten die men met cross-sectionele data niet kunt schatten. Met longitudinale data kunnen we tevens een FE-regressiemodel schatten waarbij de niet-geobserveerde heterogeniteit oftewel het onverklaarde gedeelte van de vergelijking door de jaren heen constant blijft (Frees, 2004; Skrondal & Rabe-Hesketh, 2004). Met andere woorden, wat onveranderd blijft aan een buurt door de tijd heen, wordt weggehaald uit de vergelijking doordat we gaan kijken naar de verschillen in misdaad voor en na een bepaald tijdstip. Elke buurt in jaren zonder COA-locatie fungeert als controle voor die buurt in jaren dat er wel een COA-locatie in de buurt was gevestigd. FE-modellen kijken dus alleen naar veranderingen binnen de eenheden (hier buurten) en houden variatie daartussen constant. De analyses op individueel niveau zijn, in tegenstelling tot deze FE-analyses, populatieanalyses waarmee de variantie tussen individuen en tussen buurten wordt geschat. Door het opnemen van macro-indicatoren op buurtniveau in de modellen, kunnen we wel bekijken in hoeverre veranderingen binnen buurten (zoals de komst van een AZC, maar ook bijvoorbeeld een veranderende etnische samenstelling die tot diversere buurten leidt) bijdragen aan veranderingen in misdaad per buurt. In bijlage 3 zal dit verder worden toegelicht.

³⁴ Dit zou met name problematisch zijn geweest voor bewoners van COA-locaties die relatief vaker van adres kunnen wisselen.

B2.4 GBA- en niet-GBA-geregistreerde asielmigranten

Zoals gezegd, hebben we van het COA informatie gekregen over de kenmerken van alle asielmigranten die in de onderzochte peiljaren op de COA-locaties hebben verbleven. Hieronder hebben we de gegevens van de bewoners van COA-locaties naast die van de in de GBA-ingeschreven asielzoekers gezet voor de volwassen populatie in die databestanden. Eerder is er opgemerkt dat niet alle asielzoekers zich onmiddellijk hebben kunnen inschrijven. Voor de invoering van BRP in 2014 werd dit pas na zes maanden na aankomst toegestaan. De grafieken hieronder laten zien dat de proporties van asielzoekers in de meeste leeftijdscategorieën en qua geslacht in alle jaren relatief vergelijkbaar zijn. Verschillen in proporties kunnen overigens alleen al door kleine subgroep-grootten per jaar verschillen.

Figuur B2.1 GBA-geregistreerde asielmigranten op COA-locaties en de groep asielmigranten op COA-locaties als geheel (2015)

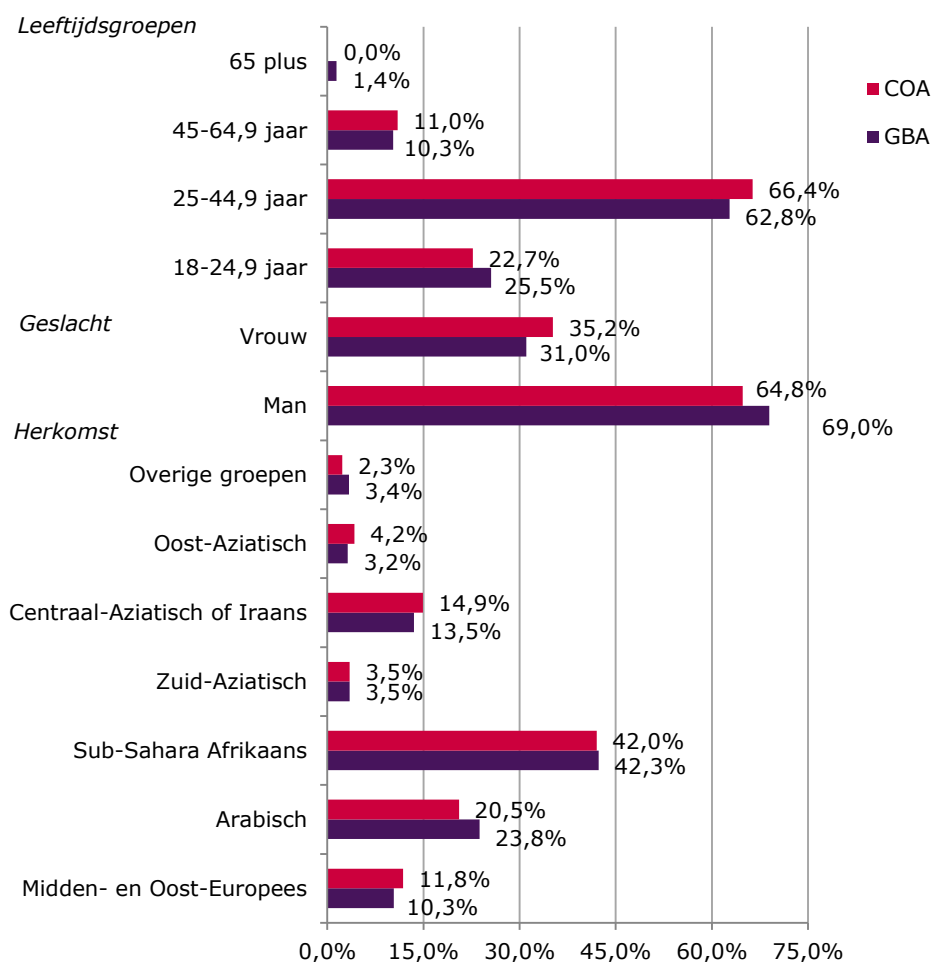

Bron: CBS; Ministerie van Veiligheid & Justitie; bewerking WODC

Uit figuur B2.1 valt desalniettemin op dat er opmerkelijke verschillen bestaan in registraties tussen de asielzoekers uit Sub-Sahara Afrika en die uit Arabische landen (waaronder Syrië) in 2015. Dit kan komen doordat asielzoekers uit de eerste groep niet systematisch verwijderd zijn uit de GBA nadat zij uit een locatie zijn weggegaan terwijl de Syrische asielzoekers zich nog niet onmiddellijk hebben ingeschreven na

aankomst. Tegelijkertijd is de grootte van die groepen omvangrijk genoeg om voor herkomst te kunnen controleren in de modellen.

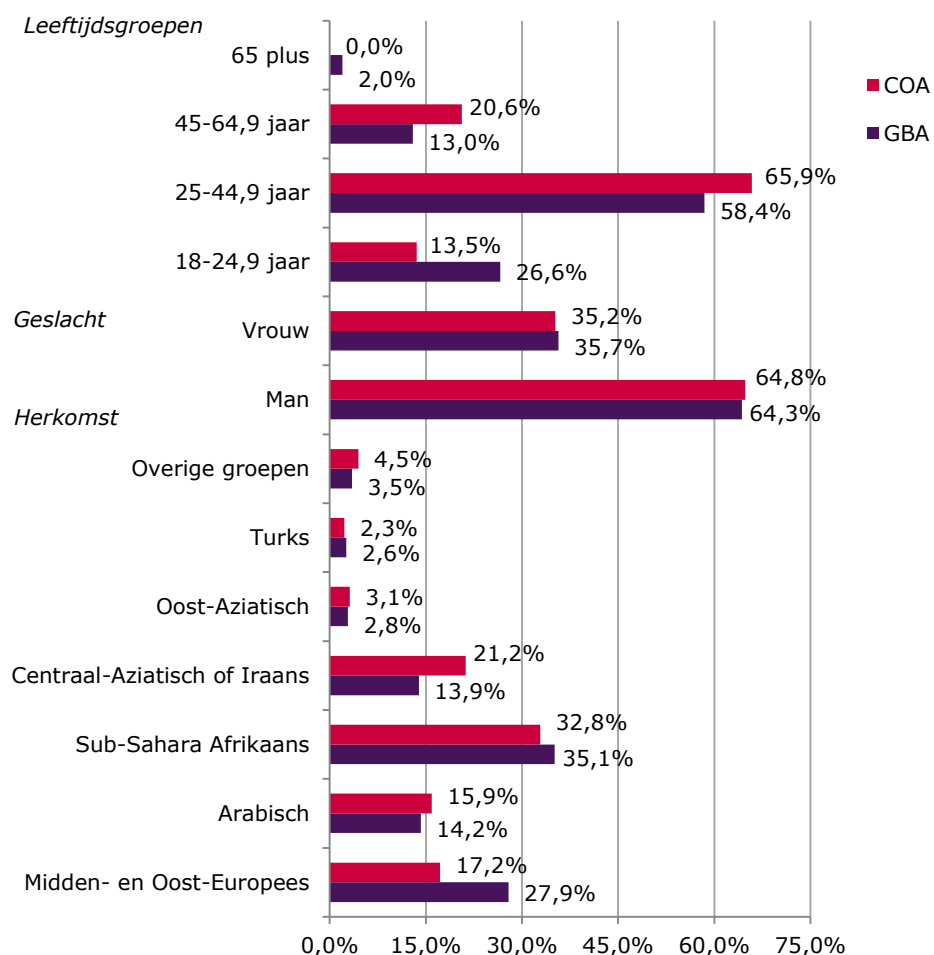
Figuur B2.2 GBA-geregistreerde asielmigranten op COA-locaties en de groep asielmigranten op COA-locaties als geheel (2010)

Bron: CBS; Ministerie van Veiligheid & Justitie; bewerking WODC

In 2010 zijn er geen beduidende verschillen tussen de weergegeven kenmerken.

Figuur B2.3 GBA-geregistreerde asielmigranten op COA-locaties en de groep asielmigranten op COA-locaties als geheel (2005)

Bron: CBS; Ministerie van Veiligheid & Justitie; bewerking WODC

Voor 2005 valt het op dat er relatief veel Midden- en Oost-Europeanen en relatief veel jongeren (tussen de 18 en 25 jaar) in de GBA ingeschreven stonden. Deze twee groepen, waarvan we verwachten dat ze relatief vaak geregistreerd worden als verdachte, zijn oververtegenwoordigd in de GBA. Hierdoor zal het aantal geregistreerde verdachten onder GBA-geregistreerde asielzoekers geen onderschatting zijn van geregistreerde verdachten onder alle asielzoekers.

Bijlage 3 Robuustheid controles

In deze bijlage worden de resultaten van een reeks robuustheid analyses beschreven. Ten eerste tonen we aan dat de gepresenteerde effectgrootten (odds ratio's) in hoofdstuk 2 geen verstoringen vertonen door het non-lineaire karakter van de logistische modellen. Ten tweede hebben de robuustheid checks tot doel te laten zien dat de gerapporteerde bevindingen niet gevoelig zijn voor hercodering of een andere specificatie van de voornaamste variabele (m.b.t. een COA-locatie). Hierbij worden verschillende hypothesen getoetst die geen statistisch significante resultaten hebben opgeleverd, maar wel tot de verwachtingen uit de literatuur behoren (zie paragraaf 1.2 en B1.2). We bekijken de dynamiek van komst, behoud en vertrek van COA-locaties in relatie tot misdaadniveaus. Daarnaast worden samenstellings-effecten van COA-locaties nader getoetst. Tenslotte bespreken we de resultaten van een aantal alternatieve modelleertechnieken die wederom de conclusies niet hebben veranderd.

B3.1 Gemiddelde Marginale Effecten

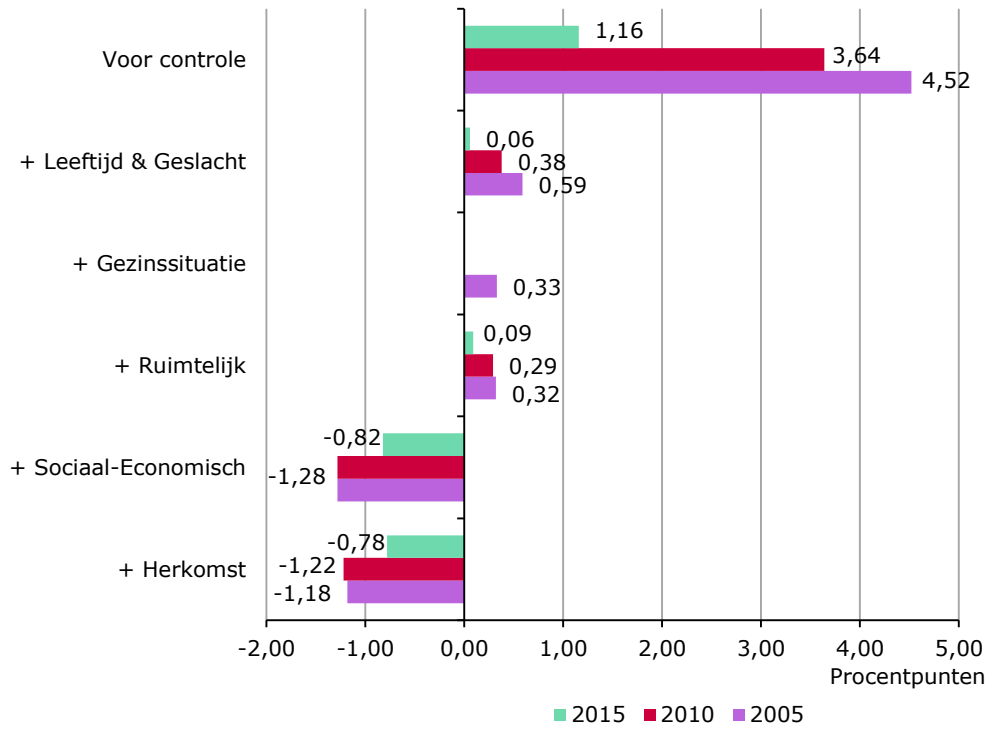
Logistische modellen hebben een belangrijk nadeel. Door het stapsgewijs toevoegen van controle variabelen wordt het effect van de voornaamste variabele waar we in geïnteresseerd zijn, verstoord (zie Mood, 2010; Karlson et al., 2012).³⁵ Dat wil zeggen, het verminderende effect van die intermediërende factoren kan niet meer goed geïnterpreteerd worden. Deze verstoring is minder problematisch naarmate er meer variabelen in het model worden opgenomen en wanneer de *odds ratio* (OR) dichterbij de waarde van 1 (oftewel geen effect) ligt. Dit soort verstoringen zijn visueel te inspecteren door de grootte en richting van de OR's (groter of kleiner dan 1) tussen de jaren te vergelijken. Als het patroon van de OR's redelijkerwijs vergelijkbaar is, dan is de verstoring minder aanwezig. Toch is de grootte van de effecten strikt genomen niet te interpreteren en we kunnen die niet vergelijken tussen de modellen, omdat de verstoring door het non-lineaire karakter van de logistische modellen wordt veroorzaakt en per definitie anders is in elk model.³⁶ Dus zelfs als dezelfde onafhankelijke variabelen in het model worden opgenomen, kunnen jaareffecten (bijvoorbeeld door de veranderende samenstellingseffecten van de groep asielmigranten of registratie veranderingen in de GBA) de grootte van de coëfficiënten beïnvloeden. Gemiddelde Marginale Effecten lijden niet aan deze verstoringen, omdat de onderliggende distributie lineair is (Mood, 2010). Verschillen tussen de coëfficiënten kunnen geïnterpreteerd worden als verandering in de kans op een verdachtenregistratie, winkeldiefstal of zedendelict als we een asielzoeker 'in een niet-asielzoeker veranderen', gegeven het feit dat we de waarden voor de andere kenmerken in het model onveranderd laten. Dus wanneer we voor de effecten van leeftijd en geslacht in het model corrigeren, zijn die verschillen constant gehouden.

³⁵ Dit gebeurt zelfs bij het toevoegen van variabelen waarvan we vooraf kunnen weten dat die niet logischerwijs samenhangen met de onafhankelijke variabele (oftewel een willekeurige variabele).

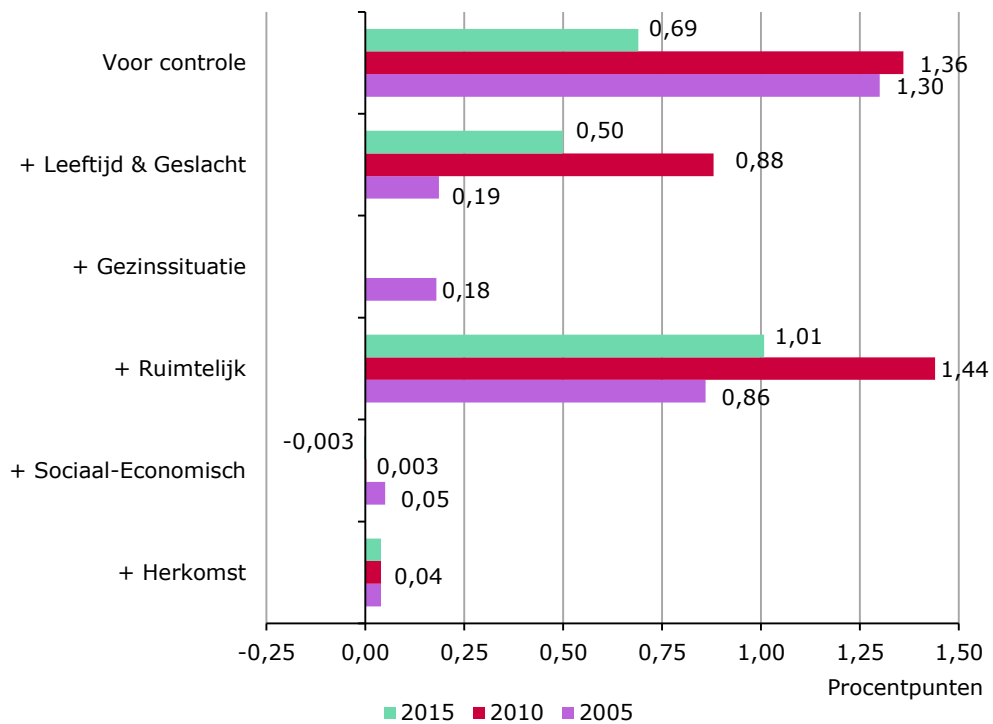
³⁶ Deze verstoring wordt namelijk door de veronderstelde standaard deviatie van de residuen (oftewel fout termen) veroorzaakt die door het model vastgezet wordt op $\frac{\pi}{\sqrt{3}} = 1,81 = \sqrt{3,29}$, maar in werkelijkheid kan de verstoring ook een andere vorm aannemen (Mood, 2010, p. 69).

**Figuur B3.1 Gemiddelde Marginale Effecten van het zijn van een
asielzoeker met controle voor diverse kenmerken**

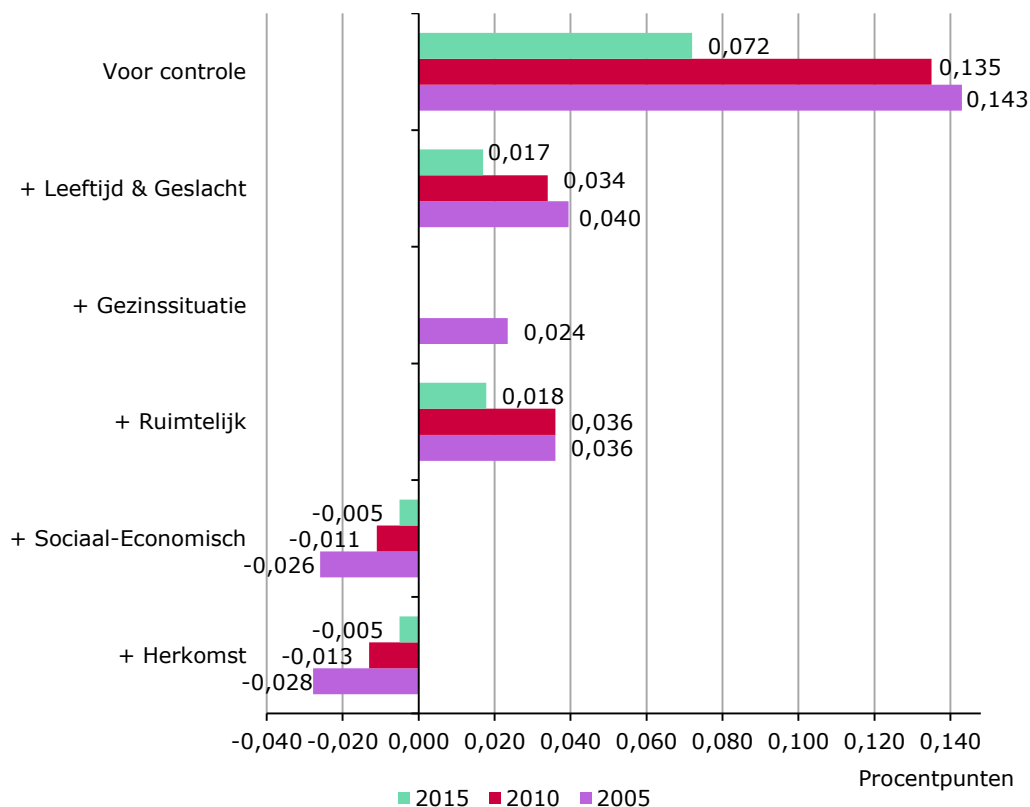
a Kans op verdachtenregistratie (minstens één delict)

b Kans op winkeldiefstal (minstens één delict)

c Kans op zedendelict (minstens één delict)

Bron: CBS, bewerking WODC

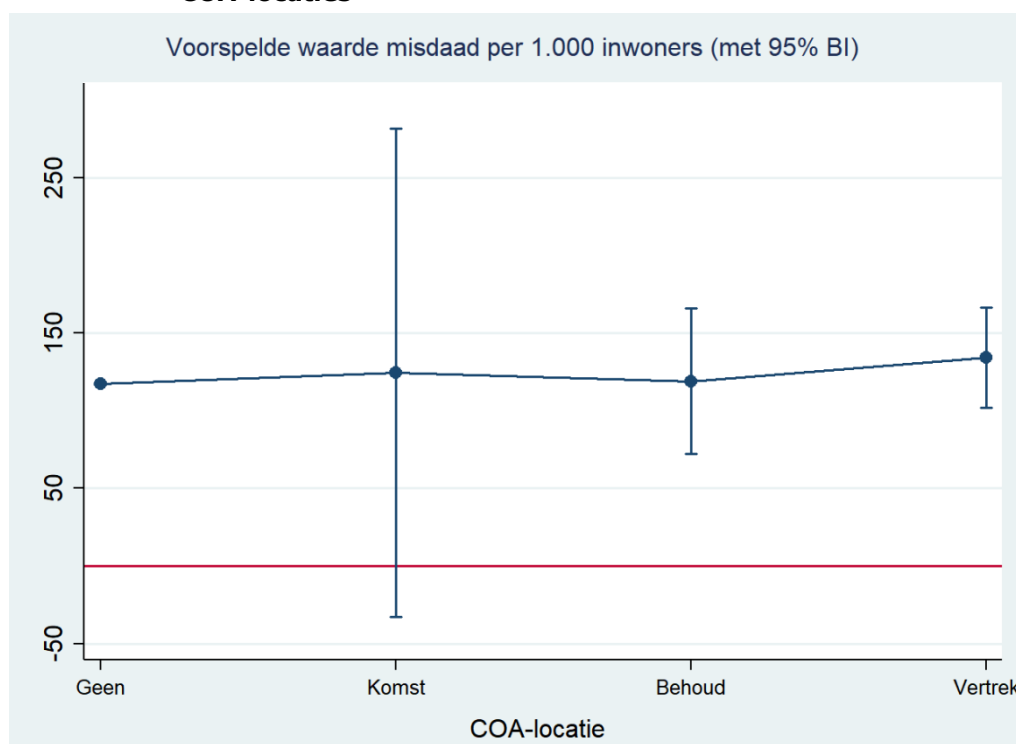
Dat geldt ook voor andere kenmerken (zoals gezinsituatie en ruimtelijke kenmerken) die telkens aan het model worden toegevoegd. Figuren B3.1 a,b en c laten zien dat de gevonden effecten robuust zijn, omdat deze hetzelfde patroon laten zien als we in hoofdstuk 2 hebben besproken. De effect-grootten zijn wel nauwkeuriger geschat en onderling vergelijkbaar, omdat deze waarden in procentpunten worden uitgedrukt.

B3.2 Dynamiek van komst, behoud en vertrek van COA-locaties

We kunnen de komst, het behoud en het vertrek van een COA-locatie als buurtveranderingen zien. De longitudinale resultaten die we eerder hebben gepresenteerd (zie paragraaf 4.2) houden geen rekening met die dynamiek. Hieronder kijken we telkens of er in een buurt een locatie werd gevestigd ten opzichte van het voorafgaande jaar, een locatie wegging of behouden bleef. Deze resultaten zijn schematisch weergegeven in figuur B3.2 waarbij we gecontroleerd hebben voor het effect van andere kenmerken in die buurt. Anders gezegd: we houden die kenmerken constant bij hun gemiddelde waarde. In die zin vergelijken we jaren waarin er een COA-locatie gekomen, gebleven en vertrokken is met jaren waarin er geen COA-locatie aanwezig was in die buurt. De verwachting was dat als een locatie gevestigd wordt en een locatie blijft, de misdaad zou toenemen, terwijl in een buurt waar een

locatie weggaat de misdaad zou afnemen.³⁷ De grafiek laat op het eerste gezicht zien: waar locaties komen, behouden blijven en weggaan neemt de misdaad enigszins toe (met 6,9; 1,5; 16,7 delicten per 1.000 inwoners). Deze verschillen tussen jaren waarin in een buurt een locatie is gevestigd, er een behouden is en een locatie vertrokken is, laten echter zien dat we willekeurige (of op toeval gebaseerde) fluctuaties in misdaadniveaus niet kunnen uitsluiten, want geen van deze afwijkingen zijn statistisch significant. De betrouwbaarheidsintervallen rondom de gemiddelde waarden (komst: 124,2; behoud: 118,8; vertrek: 134,0) zijn zodanig wijd dat we de verschillen niet met zekerheid aan de komst, het behoud of het vertrek van COA-locaties kunnen toedichten. Alle andere buurtkenmerken behouden overigens hun effect-grootte en significantieniveau.

Figuur B3.2 Voorspelde misdaadniveaus na komst, behoud en vertrek van COA-locaties

BI: Betrouwbaarheidsinterval
Bron: CBS, bewerking WODC

B3.3 Samenstelling van COA-locaties

Niet alle COA-locaties zijn even groot qua bezetting en niet alle asielmigranten blijven er even lang. Hierdoor is de compositie (qua bezetting, geslacht, leeftijd en gezinssituatie) van COA-locaties aan verandering onderhevig. Deze nadere specificaties, die verder gaan dan puur de aanwezigheid van een locatie, kunnen eventueel de kans op slachtofferschap en de misdaad in de buurt doen toenemen.

³⁷ In buurten waar een locatie blijft, kunnen we strikt genomen niet spreken over een toename in misdaad, omdat de voorspelde waarde vergeleken wordt met jaren waarin die buurt geen locatie had.

De 'doorlooptijd van een asielzoeker' is het aantal dagen dat de persoon een contract heeft gehad op een locatie. Het gemiddelde is de som van de doorlooptijd van alle inwoners die op enig moment op een locatie hebben verbleven, gedeeld door de totalen. We berekenen ook de *bezetting* (gemiddelde aantal bewoners van COA-locaties) in relatie tot het totale aantal buurtbewoners. Hiervoor nemen we per locatie het totale aantal bewoners dat er in dat jaar op enig moment verbleef en vermenigvuldigen dat met de gemiddelde doorlooptijd in die locatie. Dit getal wordt dan gedeeld door het totale aantal buurtbewoners (exclusief bewoners van COA-locaties) waarbij we er vanuit gaan dat die het gehele jaar aanwezig zijn geweest (365 dagen). We standaardiseren dit getal door het vervolgens te delen door 1.000.³⁸

In de individuele analyses verwachtten we in eerste instantie dat in buurten waar gedurende het hele jaar de verhouding van COA-bewoners ten opzichte van het aantal reguliere buurtbewoners (bezetting) per 1.000 buurtbewoners relatief hoger was de kans op slachtofferschap ook hoger zou zijn. We hebben hiervoor geen empirisch bewijs gevonden.³⁹ Ten tweede verwachtten we dat waar de gemiddelde doorlooptijd toenam, de misdaad ook zou zijn toegenomen. Wederom hebben we hiervoor geen noemenswaardig of statistisch significant effect gevonden. Daarnaast hebben we naar de toename van het gemiddelde aantal bewoners van COA-locaties (oftewel bezetting) per 1.000 buurtbewoners gekeken en of de misdaad in de buurt daardoor is toegenomen. Ook hier vinden we geen statistisch significant effect. Het effect van een COA-locatie op buurtcriminaliteit kan tenslotte veranderen wanneer het gemiddelde percentage alleenstaande mannen of het gemiddelde percentage jongeren tussen de 18 en 24 jaar, die op enig moment in een COA-locatie verbleven, toenemen. Ook hier vonden we geen statistisch significante effecten op buurt-niveau.⁴⁰

B3.4 Alternatieve modelleertechnieken

Eerder hebben we gerefereerd aan niet-geobserveerde heterogeniteit (zie paragraaf 1.4). Deze heterogeniteit kan als mogelijke oorzaak van endogeniteit beschouwd worden (Kennedy, 2003). In statistische modellen kan de correlatie tussen de onafhankelijke variabelen en de fout term (niet-geobserveerde verschillen) voor een causale lus van endogeniteit zorgen en de voorspelde waarden van de afhankelijke variabele beïnvloeden. Hierdoor is het mogelijk dat men het effect van de voornaamste variabele onder- of overschat. Dit kan komen doordat men variabelen uit een model heeft moeten laten, omdat die niet beschikbaar zijn. In dit onderzoek hadden we idealiter een variabele die de vestiging van een COA-locatie had kunnen voorspellen (selectie), maar deze is niet voorhanden. Daardoor zouden onze resultaten beïnvloed kunnen worden door het hierboven omschreven endogeniteits-

³⁸ De berekening kan als volgt worden weergegeven:
$$\text{bezetting per 1.000 buurtbewoners} = \frac{\text{totalen locatie} \times \text{gemiddelde doorlooptijd locatie}}{\text{totale aantal buurtbewoners (exclusief COA-bewoners)} \times 365 \text{ dagen} \times 1.000}$$

³⁹ In plattelands- en weinig stedelijke buurten is de verhouding van bewoners van COA-locaties per 1.000 buurtbewoners relatief hoog. Als we de individuele analyses waarin we naar de aanwezigheid van een COA-locatie keken, beperken tot die buurten is er ook geen statistisch significant bewijs.

⁴⁰ Omdat we geen bewijs vonden voor deze effecten, verwachtten we niet dat het gemiddelde aantal alleenstaande mannen en jongeren in een COA-locatie de resultaten op individueel niveau zouden beïnvloeden. Het COA streeft naar het mengen van de bewoners op locaties, waardoor de concentratie van alleenstaande mannen en jongeren wellicht te klein zal zijn om een afzonderlijk statistisch significant effect op te leveren anders dan de bezetting (gemiddelde aantal bewoners van COA-locaties) per 1.000 buurtbewoners.

probleem. De longitudinale analyses (*Panel Fixed effects*; FE) houden echter op elegante wijze rekening met selectie-effecten door uitsluitend te focussen op verschillen binnen buurten. Verschillen tussen buurten worden constant gehouden.

De variatie tussen de buurten kan echter gebruikt worden om de selectie-effecten te modelleren. Dit hebben we getracht met behulp van een techniek genaamd *propensity score matching* (Austin 2011; Apel & Sweeten, 2010; Shadish & Steiner, 2010, Wermink et al., 2009). Deze techniek berust op een quasi-experimentele methode waarbij de indeling tussen de experimentele en de controle groep niet op aselechte wijze is gebeurd. De propensity score voor de aanwezigheid van een locatie in een buurt wordt door middel van een logistisch regressiemodel geschat. Deze score is de conditionele waarschijnlijkheid van de aanwezigheid van een locatie gegeven de beschikbare buurtkenmerken. De resultaten van een dergelijk model laten zien dat etnische diversiteit en inkomensongelijkheid statistisch significante voorspellers zijn van de kans op vestiging van een locatie tussen 2011 en 2015. Na matching vinden we in 2015, het jaar waarin er de meeste buurten met een nieuwe COA-locatie waren, statistisch niet-significante resultaten die vergelijkbaar zijn met de eerder gepresenteerde FE-modellen.

FE-modellen hebben ook nadelen, namelijk dat het effect van tijd-invariante factoren⁴¹ niet geschat kan worden, omdat het model deze uitsluit.⁴² De aanwezigheid van een COA-locatie in een buurt die altijd een COA-locatie heeft gehad in de onderzochte jaren (38 buurten) is een tijd-invariante factor. Er zijn 112 buurten in onze panel of korte tijdsreeks (2010-2015) die soms wel en soms niet een locatie hebben gehad en daarom in de FE-analyses gebruikt worden om het effect van de aanwezigheid van een COA-locatie te bepalen. De nadruk ligt dan op het verklaren van criminaliteit door verandering in de aanwezigheid (komst en vertrek) van een COA-locatie. Verschillen tussen de andere buurtkenmerken worden immers constant gehouden. Een 'repeated cross-section'-model, waarin buurten worden gebruikt die in minimaal een van de onderzochte jaren een locatie hebben gehad (samen 150), laat geen statistisch significante resultaten zien net als de FE-modellen. Strikt genomen, bevat de coëfficiënt van de voornaamste variabele (COA-locatie) in een dergelijk model echter zowel selectie- als causale effecten. De keuze voor een FE-model in plaats van alternatieve technieken berust daarom op theoretische gronden (zie Jones & Bell, 2015).⁴³

Een laatste nadeel van FE-modellen is dat we het effect van niet-geobserveerde verschillen binnen de buurten die door de tijd heen blijvend effect kunnen hebben niet kunnen toetsen. Immers het criminaliteitsniveau in een buurt kan door opsporing of veranderingen in de werkwijze van een politieteam wijzigen, bijvoorbeeld wanneer er een bende wordt opgepakt. Deze 'schokken' door de tijd kunnen een

⁴¹ De aanwezigheid van een brug, een park of een spoorlijn in een buurt zijn voorbeelden van tijd-invariante factoren die de misdaad kunnen beïnvloeden. Ook in grensgebieden zou de misdaad hoger kunnen liggen dan in andere soorten buurten. Het meenemen van geografische tijd-invariante factoren is echter te arbeidsintensief om een concrete meerwaarde te bieden en niet de focus van deze studie. In FE-modellen wordt hun effect bovendien constant gehouden.

⁴² 'Random Effects'-modellen laten het wel toe tijd-invariante factoren te schatten. De waarde van de voornaamste variabele (hier COA-locatie) zal echter een gewogen gemiddelde zijn van zowel de verschillen tussen als de verschillen binnen de buurten. Hierdoor is die waarde niet meer een consistente schatter en bevat beide processen (Jones & Bell, 2015, p. 137).

⁴³ We hoeven onze beslissing niet te baseren op de resultaten van de Hausman-test. Die test is 'niet noodzakelijk noch voldoende' (zie Clark & Linzer, 2015, p. 400).

aanhoudend effect hebben in latere jaren dat we met FE-modellen niet kunnen toetsen.⁴⁴ Arellano-Bondmodellen (Arellano & Bond, 1991) en specificaties hiervan (Roodman, 2009) maken het mogelijk het verband tussen misdaadniveaus in een buurt door de tijd heen te modelleren door het misdaadniveau in voorgaande jaren⁴⁵ op te nemen en de variabelen als instrumenten (Angrist & Krueger, 2001) in te zetten. De resultaten van zulke analyses zijn vergelijkbaar met de eerder gepresenteerde resultaten; het effect van de aanwezigheid van een COA-locatie blijft bovenal statistisch niet significant.

⁴⁴ Eenmalige schokken zijn hier niet relevant, omdat die altijd in de error term van dat jaar en buurt worden meegenomen.

⁴⁵ Misdaadniveaus in het voorgaande jaar ('lag') mogen niet zonder meer in een kort FE-model worden opgenomen, omdat deze variabele de errorvariantie en de coëfficiënten van de verklarende variabelen kunnen beïnvloeden (Achen, 2001; Keele & Kelly, 2005). Zelfs als we deze assumpties negeren en een GEE ('Generalized Estimating Equations'-)model met een autoregressie- en 'lagged'-term maken, iets dat niet mogelijk was binnen het raamwerk van FE-modellen, veranderden de resultaten niet. In dit laatste model wordt misdaadniveau in 2010 meegenomen en de ruis (fout term of error) expliciet gemodelleerd.